

Politisk-Økonomisk Beretning 2020

FM 2020 / 10

I henhold til Inatsisartutlov nr. 26 af 28. november 2016 om kommunernes og Grønlands Selvstyres budgetter og regnskaber fremlægger Naalakkersuisut på Inatsisartuts forårssamling en årlig beretning om Grønlands økonomi, herunder udviklingen i det offentlige udgifter og indtægter.

Den årlige beretning skal indeholde analyser af økonomi- og aktivitetsudviklingen på et eller flere centrale udgifts- og indtægtsområder.

Beretningen skal herigennem bidrage til at øge informationen om Grønlands Selvstyres økonomi og danne grundlag for en kvalificeret debat om den økonomiske udvikling i Selvstyret og Grønland som helhed.

Beretningen har således et bredt sigte og en form, så den kan indgå i Naalakkersuisuts og Inatsisartuts overvejelser om den økonomiske udvikling og prioritering. Beretningen peger på særlige problemområder og udviklingstendenser.

Naalakkersuisuts nærværende Politisk-Økonomiske Beretning for 2020 skal derfor også ses i sammenhæng med Naalakkersuisuts arbejde med det kommende forslag til finanslov for 2021.

Forord

Denne årlige Politisk-Økonomisk Beretning er i sagens natur præget af den aktuelle corona-situation, og mindre fokuseret på at gennemgå fremdriften i eller oplystning af nye initiativer.

Naalakkersuisut vil til FM 2020 fremsende et særskilt punkt (FM2020/43) vedrørende Corona-situationen, hvorfor behandlingen af denne i Politisk-Økonomisk Beretning 2020 primæret bliver en beskrivelse af den aktuelle økonomiske situation på baggrund af de store ændringer, som corona-situationen har givet anledning til.

Dette omfatter også beskrivelse af nogle af de store usikkerheder, som der er for den kommende udvikling samt håndteringen heraf.

Beretningen vil også omhandle udfordringerne med at kunne sikre en holdbar udvikling, som har været beskrevet i de seneste års beretninger, i Økonomisk Råds årsrapporter og i Skatte- og Velfærdscommissionens betænkning. Politisk-Økonomisk Beretning 2020 indeholder derimod kun en summarisk opfølgning på holdbarheds- og vækstplanen fra 2016 med dens fire reformspor, idet der også her bliver behov for en tilpasning.

Holdbarheds- og vækstplanen og opfølgningen derpå gennem reformtiltag, konkrete initiativer og målrettede investeringer skal medvirke til at opnå holdbarhed i den offentlige økonomi og øget vækst og beskæftigelse i den private sektor på et bæredygtigt grundlag. Behovet herfor er grundlæggende ikke blevet mindre som følge af corona-situationen. Følgende mål er fortsat aktuelle:

- At landets økonomi kommer ind i en positiv og stabil udvikling, der er langtidsholdbar og gradvis kan frigøre Grønland fra afhængighed af bloktilskuddet og være i stand til at overtage relevante opgaver fra staten i et passende tempo. Det kræver en bæredygtigt økonomisk udvikling, hvor vi blandt andet gradvist forøger produktionen her i landet og reducerer sårbarheden ved at udvikle flere bærende erhverv.
- At arbejde på løbende kapacitetsopbygning, herunder gennem generel forøgelse af uddannelsesniveaet og af tilknytningen til arbejdsmarkedet blandt andet muliggøre overtagelse af nye områder fra staten.
- Udvikling i alle kommuner, der kan bidrage til at opretholde et passende velfærdsniveau i hele landet, skabe reel vækst i den private sektor flere steder og give bedre og mere ensartede udviklingsmuligheder for alle borgere.
- Skabe øget købekraft for den enkelte og for familierne, herunder særligt medvirke til et løft i lav- og mellemindkomstgrupperne samt øge selvforsørgelsen i samfundet.

Politisk-Økonomisk Beretning 2020 forholder sig blandt andet til disse spørgsmål med fokus på følgende kerneområder:

- Uddannelsesområdet med fokus på at fjerne flaskehalse i forhold til at få flere gennem uddannelsessystemet.
- Boligområdet med fokus på at forberede udlægning af lejeboliger til kommunerne samt kommende reform af lejeloven for at sikre øget bæredygtighed på boligområdet.
- Øget selvforsørgelse, herunder reformer der kan bidrage til at øge udbuddet af arbejdskraft.
- Tidlige forebyggende indsatser på tværs af sektorer med fokus på udsatte børn og unge.

Beretningen indeholder også opdaterede mål og principper for den økonomiske politik med fokus på afledte behov som følge af corona-situationen. Herunder behandles spørgsmålet om lånoptagelse og overvejelser om finansiering af større investeringer i de kommende år for at sikre en holdbar udvikling.

Selve udarbejdelsen af beretningen er påvirket af det forhold, at en stor del af den offentlige sektors medarbejders arbejdsindsats har været dedikeret til at håndtere konsekvenserne af situationen med COVID-19. Beretningen foreligger derfor på et senere tidspunkt end tilsvarende beretninger fra tidligere år. Ligeledes må også Finanslovsforslaget for 2020 forventes færdiggjort senere end ellers vanligt.

Jeg ønsker derfor god læselyst med beretningen.

Vittus Qujaukitsoq, Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer

Indhold

FORORD.....	3
1 INDLEDNING	6
1.1 CORONA-STUATIONEN OG DENS BETYDNING FOR DEN ØKONOMISKE SITUATION.....	7
1.2 NØGLETAL OMKRING DEN ØKONOMISKE UDVIKLING	16
1.3 UDVIKLINGEN I FISKERIET	17
1.4 SAMARBEJDSAFTALER MED ANDRE LANDE.....	24
1.5 DE ØVRIGE ERHVERVSOMRÅDER	26
1.6 BESKÆFTIGELSE OG LEDIGHED	28
1.7 STATUS PÅ HJÆLPEPAKKER MÅLRETTET AKTIVITET I DEN PRIVATE SEKTOR	29
1.8 LANDSKASSENS ØKONOMI	31
1.9 SAMMENHÆNGEN MED KOMMUNERNES ØKONOMISKE UDVIKLING.....	32
1.10 AFGIFTER.....	33
1.11 RESTANCER	34
1.12 GÆLDSUDVIKLING	36
2 ØGET SELVBESTEMMELSE OG ØKONOMISK SELVBÅRENHED.....	38
2.1 MÅL OG PRINCIPPER FOR NAALAKKERSUISUTS ØKONOMISKE POLITIK	38
2.2 FORBEREDELSE AF EN NY BUDGETSAMARBEJDSAFTALE MED KOMMUNERNE.....	39
3 RAMMERNE FOR FINANSLOV 2020 OG FORBEREDELSEN AF FFL 2021	41
3.1 BUDGETKOORDINATION I FORHOLD TIL FFL 2021	41
4 MÅL OG INDIKATORER.....	43
4.1 DEN ØKONOMISKE STYRING.....	43
4.2 BRUG AF MÅL OG INDIKATORER	43
4.3 MÅLING AF FATTIGDOM	52
5 OPFØLGNING PÅ HOLDBARHEDS- OG VÆKSTPLANEN.....	53
5.1 ØGE UDDANNELSESNIVEAUET	53
5.2 FREMME VÆKST OG OMSTILLING TIL EN FLERSTRENGET ØKONOMI	54
5.3 MODERNISERING AF DEN OFFENTLIGE SEKTOR.....	55
5.4 ØGET SELVFORSØRGELSE VIA REFORM AF VELFÆRDSYDELSER, SKATTESYSTEMET OG BOLIGOMRÅDET	60

1 Indledning

Den aktuelle Corona-situation ændrer ikke ved, at der er bred politisk enighed om et overordnet mål om at skabe et mere selv bærende samfund, hvor beslutningskompetencen for forhold her i landet og ansvaret for udviklingen i stigende grad bliver et anliggende, der placeret her i landet.

Der er derfor fortsat en helt central opgave for Inatsisartut og Naalakkersuisut at skabe gode og klare rammer, inden for hvilke befolkningen har mulighed for og evner til at tage ansvar for eget liv og udnytte de utal af muligheder der er i vores land. Jo flere vi får i arbejde, desto stærkere står vi som land, samfund og individer. Samtidig skal vort samfund også tilbyde helhedsorienteret hjælp til den eller de, som har behov for rettidig hjælp til at komme videre.

Corona-situationen har kun understreget behovet for at være omhyggelige og langsigtede i vores planlægning og systematisk opbygge kapaciteten på alle planer i samfundet. Dette dels via uddannelse og løbende kompetenceopbygning af borgere, virksomheder og organisationer, dels gennem indretning af infrastrukturelle rammer, der tager afsæt i landets behov og muligheder. Vi skal blive bedre til at samarbejde på tværs internt i landet, ligesom vi skal søge inspiration fra og samarbejde med andre lande, hvor dette er relevant.

Den ønskede udvikling kommer ikke af sig selv, men er noget vi aktivt skal arbejde på og prioritere efter at opnå. Derfor skal vi:

- Så hurtigt som muligt efter corona-krisen få genetableret overskud på de offentlige finanser, så vi er godt polstret, når konjunkturerne på et tidspunkt bliver dårligere igen.
- Foretage økonomisk kloge investeringer for at fremtidssikre samfundet og opnå strukturelle og langsigtede gevinster.

Herunder skal der i samarbejde med kommunerne banes vej for at håndtere, at færre i de kommende år skal forsørge stadigt flere ældre. Dette ved:

- at stadig flere i en ungdomsårgang kan tage en erhvervskompetencegivende uddannelse.
- at flere i den potentielle arbejdsstyrke bliver aktive på arbejdsmarkedet, enten gennem varig beskæftigelse eller ved at få større tilknytning til arbejdsmarkedet.
- at få vendt udsigten til faldende befolkningstal til en fastholdelse af befolkningstallet og gradvis forøgelse heraf.
- at tidlige, forebyggende indsatser og sammenhæng i disse bliver et bærende princip i den offentlige sektor, herunder med særlig fokus på børn og unge.
- at flere borgere kan tage ansvar for egen boligforsyning og der samtidig tages de nødvendige boligsociale hensyn.

Målet om reduktion af afhængigheden af bloktilskuddet fra staten forudsætter, at vi udvikler flere bærende og tilskudsafhængige erhverv og opnår en bedre udnyttelse af fiskeriressourcen.

- Herunder skal vi have færdiggjort modernisering af den trafikinfrastruktur, der bruges til transport af såvel passagerer som fragt for både at kunne komme let og effektivt rundt internt i landet - og til og fra landet.
- Vi skal ligeledes udnytte mulighederne i en øget digitalisering med hensyn til forbedring af servicen i en række sektorer, effektivisering og nye forretningsmuligheder. Dette gennem dels relevante investeringer i teleinfrastruktur, dels ved at skabe et fundament for at udnytte disse i form af fælles grunddata, opkvalificering og organisationsudvikling mv.

Der skal også på anden vis arbejdes systematisk med at forbedre landets konkurrenceevne for at fremme investeringslysten blandt hjemlige og udefrakommende virksomheder. Dette vil blandt andet kunne indebære reform af selskabsbeskatningen og implementering af en erhvervspakke i forlængelse af lufthavnspakken med den danske stat.

Den fortsat høje aktivitet i samfundet har i 2019 givet stigende indtægter fra afgifter og skatter. Denne udvikling blev meget brat og uventet ændret i 2020 på grund af Corona-pandemien, som med ét ændrede grundlaget for den økonomiske planlægning her i landet - og i resten af verden. Dette skal vi forholde os til, men vi skal samtidig forholde os til det sitigende udgiftspres som følge af en ændret befolkningssammensætning, hvor færre skal forsørge flere.

Finansloven for 2020 udviste både et DA-overskud i 2020 og samlet set for perioden 2020-2021, men dette kommer ikke til at holde.

1.1 Corona-situationen og dens betydning for den økonomiske situation

Corona-situationen (COVID-19) har nødvendiggjort forskellige indsatser i sundhedssektoren og andre sektorer, herunder for at kunne opretholde aktivitet i erhvervslivet og beskæftigelse gennem forskellige hjælpepakker. Der er ligeledes behov for at sikre det fornødne økonomiske beredskab, der følger af indsatserne, diverse hjælpepakker og afledte effekter på udgifts- og indtægtssiden.

Udviklingen i Selvstyrets likviditet er således dimensionerende for behovet for optagelse af lån. Dette oplæg indeholder ikke alene overvejelser om den egentlige likviditet i Landskassen, men også overvejelser om kommunernes og de selvstyrejede selskabers forventede likviditetsudvikling som følge af COVID-19-epidemien. Dette ud fra erfaringer fra senest finanskrisen og dermed en forsigtighedsbetragtning.

Ud fra de erfaringer hele verden gør sig, er det tydeligt at COVID-19 smitter meget og især rammer ældre og svagelige. Dette må også forventes i Grønland, når der åbnes op for landet og diverse restriktioner.

I Grønland vil selv en mindre epidemi have en række negative konsekvenser, og den vil især kunne lægge et voldsomt pres på sundhedsvæsenet. Når/hvis smitten breder sig og vi får en egentlig epidemi kan der være et behov for isolations faciliteter, respiratorer og at kunne evakuere patienter. Forventningen for nærværende er derfor, at sundhedsvæsenet vil kunne løse sine almindelige driftsopgaver inden for det ordinære budget ved en omprioritering fra de udsættelser af normale opgaver, som er en konsekvens af COVID-19-epidemien. For at imødegå eventualiteter er der på Sundhedsdepartementets område nu oprettet en ny hovedkonto, hvorfra eventuelle faktiske merudgifter knyttet til COVID-19-indsatsen afholdes.

Udviklingen i COVID-19-epidemien her i landet og andre lande samt den sundhedsfaglige og –politiske håndtering heraf, har stor økonomisk betydning. Dette gælder blandt andet behovet for et tilstrækkeligt likviditetsberedskab, afledte økonomiske følgevirkninger for det offentlige og dermed behov for tilpasning af de finanspolitiske prioriteringer. Der skal på forskellig vis følges op herpå.

Udviklingen i fiskeriet og den tilknyttede eksport er meget afgørende for, hvor dyb en krise samfundet står overfor. Turismen vejer mindre i det samlede økonomiske billede, men det må til gengæld allerede nu erkendes, at turismen i 2020 (og muligvis 2021) vil blive på et langt lavere niveau end i de foregående år. Bygge- og anlægssektoren er væsentlig for beskæftigelse og omsætning i den private sektor. Den er pt. ikke ramt i nævneværdigt omfang, men kan risikere at blive det, hvis COVID-19-situationen bliver længerevarende og med mere omfattende aktivitetsbegrænsninger til følge. Aktiviteten i råstofsektoren er også påvirket i nedadgående retning i 2020 og sandsynligvis også på lidt længere sigt, såfremt der sker en global recession.

Udgifterne til statens opgaver i Grønland og Selvstyrets modtagelse af bloktilskud fra staten udgør begge to meget væsentlige stabiliserende faktorer for samfundsøkonomien i Grønland, som vil medvirke til at neddæmpe virkningerne af et konjunkturtilbageslag. Grønland modtager ligeledes et beløb fra EU som følge af fiskeri- og partnerskabsaftalen som ligeledes har en stabiliserende effekt.

Usikkerheden i en række af de sandsynlige afledte effekter er af en sådan karakter, at der er udarbejdet tre hovedscenarier baseret på antagelser om, at epidemien vil have virkninger i en tremåneders periode eller i en periode på 6 til 9 måneder eller en længere periode (18 måneder).

Grundlaget for analysen er en likviditetsbudgettering baseret på forudsætningerne bag den vedtagne finanslov for 2020, d.v.s. situationen før udbruddet af COVID-19-virusen.

Basislikviditetsbudget

Den 1. januar 2020 udgjorde Selvstyrets likviditet 1.325 mio. kr. Baseret på forudsætningerne for FL2020 ville Selvstyrets likviditet med et udsving på 330 mio. kr. mellem top og bund ved årets afslutning den 31. december 2020 kunne estimeres til 1.505 mio. kr.

Teknisk er en betydelig del af Selvstyrets likviditet imidlertid knyttet til Anlægs- og Renoveringsfonden. Nogle af projekterne i Anlægs- og Renoveringsfonden kan og bør ikke aflyses, eksempelvis af hensyn til den lokale beskæftigelse, eller fordi de allerede er iværksatte. Ikke igangsatte projekter kan udsættes eller eventuelt helt aflyses på sigt med henblik på at frigøre likviditet på sigt (i realiteten med virkning fra 2021) til andre presserende formål. Eventuelle aflysninger kræver godkendelse af Finans- og Skatteudvalget.

Tre måneders scenariet

COVID-19 medfører, at en række udgifter og indtægter ændres enten i størrelse eller tidsmæssig placering. Dette påvirker Selvstyrets likviditet. Nedenfor nævnes de væsentligste områder, hvor epidemien må formodes at få følgevirkninger enten i form af politisk besluttede indsatser, krisepakker og lignende eller mere mekaniske uundvigelige følgevirkninger.

Politisk besluttede krisepakker til erhvervslivet og lønmodtagerne

Staten har tilbudt, at grønlandske små og mindre virksomheder (SMV'er) bliver omfattet af statens garantiordning for SMV'er, ligesom Grønland er omfattet af statens hjælpepakke rettet mod store virksomheder. Med ordningen indfører staten en garantiordning for 70 pct. af bankernes udlån til større virksomheder, der kan dokumentere et omsætningstab på over 50 pct. som følge af Covid-19. Ordningen fungerer på markedsvilkår. Naalakkersuisut-området for Erhverv, Energi, Forskning og Arbejdsmarked har haft et samarbejde med Erhvervsministeriet, der har sikret dette. Tilsvarende arbejder Naalakkersuisut-området for Erhverv, Energi, Forskning og Arbejdsmarked med at søge skabt adgang til, at grønlandske virksomheder kan blive omfattet af senere statslige støtte- og tilskudsordninger i den aktuelle situation.

Der er pt. ikke skabt endelig klarhed over muligheden herfor, men foregår en dialog med staten derom.

På nuværende tidspunkt har Naalakkersuisut efter bemyndigelse fra Finans- og Skatteudvalget besluttet gennemført en krisepakke rettet særligt mod turist-branchen, hotel- og restaurationsbranchen og andre brancher, som rammes direkte af de gennemførte rejse- og forsamlings-begrænsninger. Der er afsat 50 mio. kr. til denne indsats, fordelt over månederne april til juni.

Der er endvidere afsat 100 mio. kr. til en mere generelt orienteret erhvervsstøtte til virksomheder, som oplever en COVID-19 relateret omsætningstilbagegang på mere end 30 %.

Der er afsat 107 mio. kr. til refusion af lønudgifter til medarbejdere, som hjemsendes i virksomheder med en COVID-19 relaterede omsætningstilbagegang på mere end 30 %.

Endeligt udsættes betalingsfristen for afregning af de indeholdte A-skatter samt for arbejdsmarkedsafgift for april, maj, juni og juli til betaling i juli, august, september og oktober. Tiltaget er foreløbig kun gældende for særligt hårdt ramte brancher. I det omfang, at offentlige selskabers hovedaktivitet falder i disse brancher, vil de også have mulighed for at søge om udsættelse, og afgørelse heraf bero på en konkret sagsbehandling i Skattestyrelsen.

Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer er bemyndiget til at udvide tiltaget til at omfatte også andre brancher. Tiltaget forventes at kunne mindske Selvstyrets likviditet med op til 320 mio. kr., afhængigt af omfanget af omfattede brancher (og virksomheder). Der vil ved denne udsættelse af betalinger være en risiko for, at en del af det skyldige beløb ikke tilbagebetales til Landskassen.

Selvom hjælpepakkerne bidrager til at afhjælpe krisens umiddelbare konsekvenser for virksomhederne, vil der være virksomheder, som får akkumuleret en stor gæld. For nogle – måske især de mindre – virksomheder kan gælden nå et niveau, hvor den ikke realistisk kan håndteres, og hvor det af økonomiske grunde ikke er muligt eller realistisk, at Landskassen søger at holde liv i disse.

Yderligere sandsynlige effekter

Det forudses, at kommunerne vil kunne få et behov for styrkelse af deres likviditet. Dette kan i princippet ske gennem kommunal låntagning på kommercielle vilkår, låntagning i eller via Landskassen eller forhøjelse af Landskassens tilskud til kommunerne.

Det frarådes i den nuværende situation at henvise kommunerne til optagelse af kommercielle lån, da det på afgørende vis ville stille kommunerne forskelligt og gøre det vanskeligere at bevare et samlet overblik over den økonomiske udvikling i den offentlige sektor. Nogle kommuner vil have nemmere ved at opnå lån på acceptable vilkår og for nogle kunne det vise sig vanskeligt at opnå kommercielle lån overhovedet. Under alle omstændigheder forudsætter kommunal låntagning godkendelse af Naalakkersuisut i medfør af budget- og regnskabslovens bestemmelser derom.

Det anbefales derfor på nuværende tidspunkt, at et behov for styrkelse af kommunernes likviditet sker gennem ydelse af lån fra Landskassen. Naalakkersuisut har i sine fremskrivninger foreløbigt afsat en ramme på 150 mio. kr. svarende til 10 % af det samlede bloktilskud til kommunerne i FL2020.

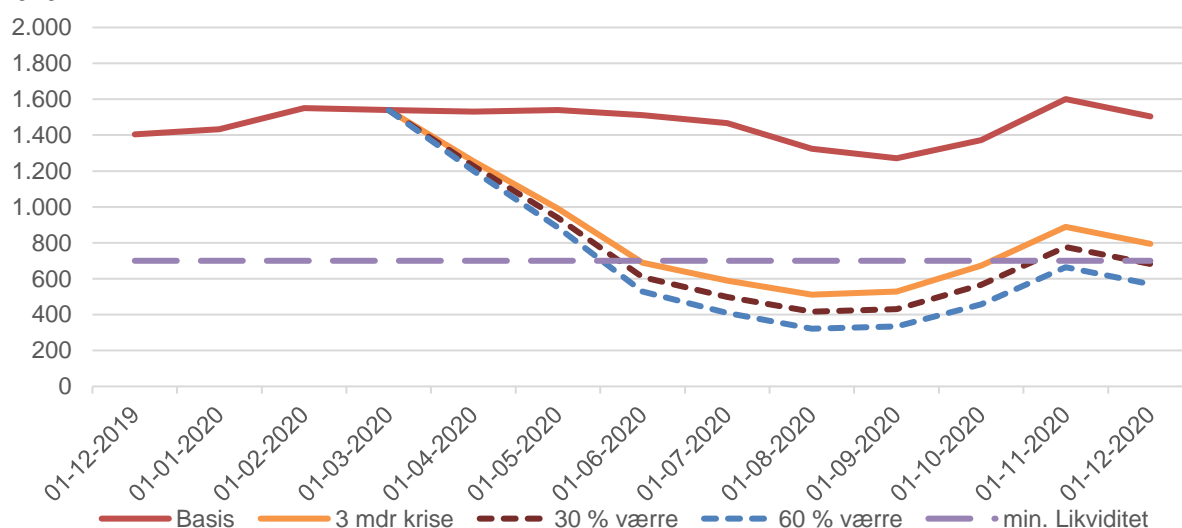
Et generelt økonomisk tilbageslag, som omtalt nedenfor, vil som konsekvens umiddelbart også formindske kommunernes skattegrundlag og i princippet nødvendiggøre en nedsættelse af de løbende à conto-afregninger af skatter til kommunerne. Skattestyrelsen skønner, at en her-og-nu tilpasning af à conto-afregningerne i resten af 2020 ville medføre en mindre udbetaling til kommunerne på i størrelsesordenen 200 mio. kr. som følge af et lavere aktivitetsniveau i samfundet.

Naalakkersuisut har derfor besluttet, at à conto betalingerne fastholdes på det nuværende niveau. Kommunerne vil derfor i gennem resten af 2020 få tilført likvide midler på et niveau svarende til budgetforudsætningerne bag de kommunale budgetter for 2020. I forbindelse med afstemningen af à conto-afregningerne og de faktiske kommunale indtægter vil kommunerne så blive modregnet det for meget udbetalte. Der vil antageligt kunne opstå et behov for en dialog med kommunerne om tilrettelæggelsen deraf i praksis.

En fastholdelse af à conto betalingerne på det nuværende niveau vil derfor gøre det muligt for kommunerne at undgå drastiske her-og-nu sparerunder, der ville kunne forstærke et konjunkturtilbageslag. Samtidig vil kommunerne få mulighed for i forbindelse med budgetlægningsen for 2021 at tage hensyn til det forventede lavere indtægtsgrundlag.

Grundet bortfald af almindelig passagertrafik med fly har det været nødvendigt at indgå en supplerende servicekontrakt med Air Greenland om gennemførelse af nødbeflyvning. Ligeledes har der været behov for at sikre Mittarfeqarfiit økonomi, da lufthavnsvæsenet ikke i nævneværdigt omfang har oppebåret indtægter fra brugerbetaling, medens lufttrafikken er nedlukket.

Figur 1: Likviditetsbudget for 2020 i mio. kr. i tilfælde af en kortvarig krise – tre måneder – april 2020

Da Grønland modtager en stor del af sine samlede indtægter i form af et bloktilskud fra Danmark og tilskud fra EU, er den samlede konjunkturmæssige eksponering meget mindre end for tilsvarende små, åbne økonomier. I likviditetsbudgettet er der lagt til grund, at den økonomiske aktivitet året ud vil ligge 5 % under det i FL2020 forudsatte niveau som følge af konsekvenserne af COVID-19.

Ledigheden forventes som konsekvens i en periode at ville ligge på et højere niveau, end det ellers ville have været tilfældet.

Mindre sandsynlige effekter

En egentlig nedlukning af fiskeriet vil have meget betydelige konsekvenser for hele samfundet, herunder Landskassen. Ressourcerenten vil blive påvirket og behovet for almindelig krisehjælp til erhvervslivet vil stige meget betydeligt. Hvis den akutte fase af krisen bliver forholdsvis kort, forventes fiskeriet ikke at blive påvirket i større omfang. Der er derfor i tre-måneders scenariet ikke lagt afledte effekter vedrørende udviklingen i fiskeriet ind i likviditetsbudgettet. Det kan dog ikke udelukkes, at den aktuelle udvikling fører til en nedjustering af udbyttebetalingen i dele af fiskerisektoren og herunder et deraf følgende fald i provenuet fra udbytteskatter.

På dette grundlag kan nedenstående likviditetsfremskrivning baseret på en antagelse om, at epidemiens akutte fase vil vare tre måneder opstilles, jf. figur 1.

1.1.1 Likviditetskonsekvenser af en kortvarig COVID-krise

Den ovenstående figur 1 viser, at Selvstyrets likviditetsberedskab under forudsætning af en kort krise uden behov for yderligere hjælpepakker m.v. vil være tilstrækkeligt til at absorbere situationen. Minimumslikviditeten forventes at ligge på et niveau på godt 500 mio. kr. Herved er der tilstrækkeligt med penge i kassen til at håndtere almindelige likviditetsudsving, såsom f.eks. omkring lønudbetalinger og anlægsudgifter. Den normale krav til minimumslikviditeten er 700 mio. kr. Minimumslikviditeten udtrykker det finansielle beredskab, som Selvstyret under normale omstændigheder skal have adgang til for at kunne sikre Selvstyret handlefrihed til at håndtere en uforudset situation som f.eks. den nuværende. Det er derfor ikke nødvendigvis et problem i den nuværende situation for en kortere tid at gå under det normale likviditetsminimum, da vi er i en særlig situation, som kravet til minimumslikviditet netop er sat i verden for at kunne håndtere.

I ovenstående figur 1 er indlagt to følsomhedsberegninger.

Den ene følsomhedslinje viser situationen, hvis alle effekter af epidemien bliver 30 % større end de umiddelbart forventede. I denne situation vil likviditetsberedskabet stadig være tilstrækkeligt på et niveau på omkring 400 mio. kr. når det er mindst.

Den anden følsomhedslinje viser situationen, hvis alle effekter bliver 60 % større end de umiddelbart forventede. I denne situation bliver likviditeten mere kritisk på et niveau omkring 300 mio. kr. i minimum. Det vil i denne situation være tilrådeligt at sikre sig mulighed for lånefinansiering eller anden styrkelse af likviditeten. Tidsmæssigt vil behovet for styrkelse af likviditeten falde lidt ud på efteråret. Der vil derfor være mulighed for at løse problemet, når det har vist sig, at selve corona-krisen bliver kortvarig.

Seks- til ni-måneders scenariet

Det er i dette scenarie antaget, at de samme grundelementer som i tre-måneders scenariet vil optræde, men i forstærket og forlænget omfang.

Det vil i dette scenarie også blive mere sandsynligt, at sundhedsudgifterne vil ligge på et niveau lidt over det i FL2020 forudsatte. Der indarbejdes derfor en antagelse om en merudgift i niveau i alt 50 - 100 mio. kr. placeret jævnt fra juli til december 2020 afhængigt af varigheden og rækkevidde af en omfattende ekstraordinær indsats. Hertil kommer andre afledte corona-relaterede udgifter som eksempelvis udgifter til nødbeflyvning og lignende.

I tilfælde af at det bliver nødvendigt at forlænge de trufne sundhedsmæssige foranstaltninger til en periode på seks til ni måneder, anses det for sandsynligt, at økonomien i fiskerierhvervet vil blive berørt i et vist omfang. Hvis man kan undgå, at skibe skal oplægges eksempelvis som følge af syge besætninger eller manglende mulighed for at udskifte besætninger, forventes dog alene en negativ påvirkning af Landskassens likviditet på omkring 125 mio. kr.

I dette scenarie er indarbejdet et fald i markedspriserne for rejer og hellefisk på 10 pct. samt 20 pct. fald på torsk og afledt fald i indhandlingspriserne for rejer, hellefisk og torsk. Tilsvarende er der indarbejdet et fald i indhandlingsmængden på torsk på 30 pct. og 15 pct. på hellefisk i den anden halvdel af 2020 som følge lavere efterspørgsel og sygdom blandt kystnære fiskere og fabriksmedarbejdere med tilhørende fald i produktionskapacitet. Der forventes en yderligere indhandling af rejer fra den

havgående flåde udover landingspligten på ca. 12 pct. med tilhørende fald i produktion til havs. Ligeledes forventes indhandling af hellefisk fra den havgående flåde at halveres i 2020 efter at Naalakkersuisut har godkendt nedsættelse af landingspligt fra 25 pct. til 12,5 pct. Til gengæld forventes produktion af hellefisk til havs hos den havgående flåde at stige.

En kortvarig nedgang i indhandlingsmængderne som følge af fald i indhandling af rejer og kystnære hellefisk fra fartøjer over 6 meter vil dog i udgangspunktet kunne indhentes, fordi uudnyttede kvoter vil kunne overføres til næste år.

Det vil være muligt at undgå en del af de finansielle negative virkninger, hvis der dispenseres fra indhandlingspligten for en del af det udenskærs fiskeri. En sådan foranstaltning kan blive nødvendig for at sikre indhandlingsmuligheder for det kystnære fiskeri, idet kuttere og joller ikke har adgang til selv at forarbejde fisken, modsat de havgående fartøjer.

Det bemærkes, at udviklingen i økonomien hos fiskeriselskaberne i høj grad afhænger af, hvilke markeder deres produkter afsættes til. Det vil sige, om de producerer varer til andre virksomheder eller varer, som sælges direkte til forbrugeren. Efterspørgslen efter f.eks. rejeprodukter til foodservice (catering, kantiner og restauranter) og industri vurderes at være faldet betydeligt og forventes at falde yderligere i løbet af året. Dette gælder særligt for kogte og pillede rejer. Samtidig er der stigende efterspørgsel efter produkter, som sælges frosne direkte til forbrugeren i supermarkeder. Det tager lidt tid at foretage omstilling i produktion fra produkter, som normalt sælges til foodservice til produkter, der sælges direkte til forbrugerne i supermarkederne. Dette kan derfor betyde et midlertidigt stort fald i omsætningen for de selskaber, som afsætter stor del af deres produktion til foodservice.

I 2019 blev fangstmængderne i det pelagiske fiskeri lavere end forventet, og det påvirkede provenuet fra ressourceafgifter negativt med ca. 13 mio.kr. Det er også en relativ stor risiko forbundet med forekomsterne i det pelagiske fiskeri og dermed i afgiftsprovenuet i 2020. Fiskerierhvervet har meddelt, at for at minimere risikoen for nedgang i deres omsætning fra makrelfiskeriet og tilhørende negative effekter på det offentlige provenu vil der være behov for at fiskeriet hurtigere end i 2019 kan omstilles til fiskeri i internationalt farvand, hvis fiskeriet i Østgrønland igen svigter.

Dette ønske skal holdes op mod hensynet til Grønlands bestræbelser på at indgå i makrelaftalen i Nordøstatlanten, som Naalakkersuisut arbejder på, jf. nedenstående afsnit om pelagiske fiskerier.

Ovenstående understreger således behovet for, at fiskeriforvaltningen tilrettelægges, så fiskerierhvervet generelt kan agere fleksibelt i den aktuelle situation. Herunder kan eksempelvis indgå hurtig adgang til omfordeling af kvoter, som det allerede er muligt for det havgående fiskeri, mulighed for kortsigtede dispensationer omkring kvoter, fangstområder, indhandlingspligt og krav vedrørende bemanning efter behov ud fra et mål om at opretholde produktion, afledt beskæftigelse i samfund og offentlige indtægter.

Konjunkturtilbageslaget vil i dette scenarie sandsynligvis blive både forstærket og forlænget i pænt stykke tid ind i 2021. Der indlægges derfor en yderligere konjunkturedgang på 2½ % af den samlede økonomiske aktivitet fra juli 2020 og frem. En samlet konjunkturedgang på 7½ % vil naturligvis også have følelige følger for beskæftigelsen. Det må derfor forudses, at ledigheden vil stige og i en længere periode holde sig på et niveau højere end, hvad der længe har været tilfældet. Ledigheden vil, hvis den eksempelvis kommer op på samme niveau som under lavkonjunkturen i 2014, stige til ca. 10% ledighed, svarende til omkring en fordobling.

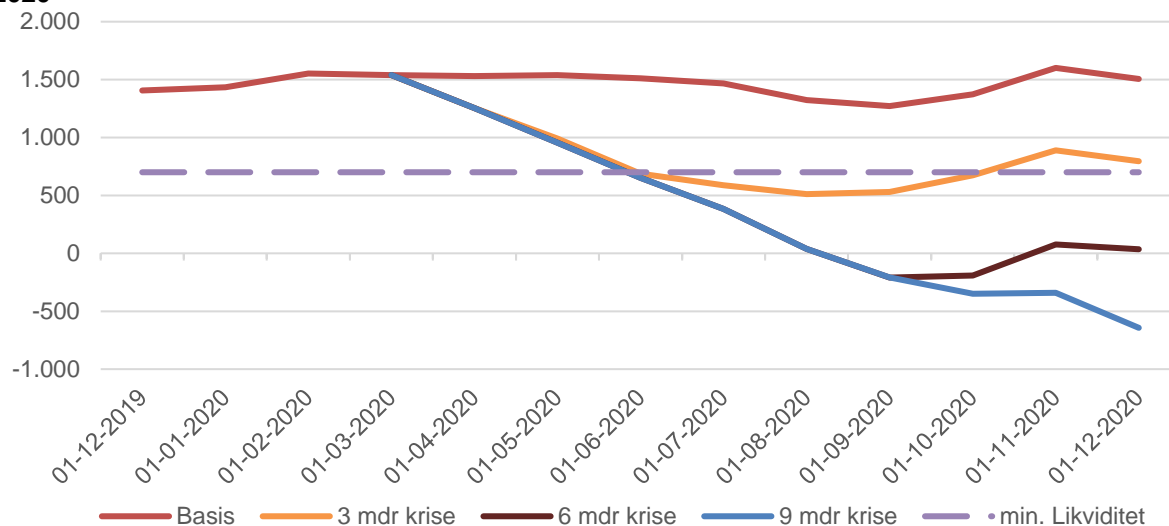
Et sådant konjunkturtilbageslag skal imødegås gennem målrettet anvendelse af anlægs- og vedligeholdelsesmidler ud fra følgende principper, der har til formål at understøtte mål om i den aktuelle situation og de førstkomende år at opretholde et højt aktivitetsniveau baseret på lokal beskæftigelse i bygge- og anlægssektoren:

- Projekter der er i gang, hvor der er indgået kontrakter m.v. fortsætter.
- Projekter der har stor betydning for den lokale beskæftigelse iværksættes som planlagt – og med mulig omprioritering til fordel for at fremme sådanne projekter. Herunder prioriteres offentlige renoverings- og vedligeholdelsesopgaver, som typisk kan igangsættes hurtigt og kan bidrage til at imødegå et eksisterende efterslæb.
- Øvrige projekter udsættes eller aflyses i relevant omfang, særligt hvis disse vil være tidskrævende at få igangsat, eller primært vil basere sig på anvendelse af tilkaldt arbejdskraft.

- Større enkeltstående infrastrukturprojekter, der er samfundsøkonomisk rentable, søges så vidt muligt finansieret uden om Landskassen.

Udmøntningen af de beskæftigelsesfremmende projekter, som søges fremmet, vil ske i form af en række oplæg om tillægsbevillinger, der vil tilgå Finans- og Skatteudvalget til afgørelse.

Figur 2: Likviditetsbudget i mio. kr. under forudsætning af en 6 til 9 måneder lang krise – april 2020

1.1.2 Likviditetskonsekvenser under forudsætning af en COVID-19 krise af mellem 6 og 9 måneders varighed

Hvis COVID-19 krisens umiddelbare effekter kommer til at strække sig ud over ca. 3 måneder vil Landskassen under de i scenariet indlagte forudsætninger komme i en situation, hvor optagelse af lån eller sikring af yderligere tilskud fra staten bliver nødvendig, jf. figur 2. Låne- eller kapitalbehovet vil minimum ligge i størrelsesordenen 1 milliard kr., hvis en acceptabel likviditetsreserve skal reetableres. Der er i fremskrivningen lagt til grund, at der ikke vil blive behov for kapitalindskud eller lignende i de selvstyrejede selskaber.

18-måneders scenariet

I dette scenarie antages, at effekten af epidemien – sandsynligvis i form af tilbagevendende udbrud af sygdommen – vil strække sin virkning op til 18 måneder ud i fremtiden.

I dette scenarie er det sandsynligt, at likviditeten kun kan sikres gennem en betydelig kapitaltilførsel fra anden side, da scenariet vil medføre et meget omfattende tilbageslag for samfundsøkonomien. Det vil sandsynligvis være meget vanskeligt at undgå omfattende virksomhedslukninger. Det bliver i denne situation endnu væsentligere at målrette anvendelse af anlægs- og vedligeholdelsesmidler til fastholdelse af beskæftigelsen for hjemmehørende arbejdskraft.

Likviditetsforløbet af dette scenarie er ikke belyst talmæssigt på nuværende tidspunkt, men forløbet vil i 2020 svare til forløbet af 9 måneders scenariet. Lånebehovet eller behovet for yderligere kapitaltilførsel vil ligge betydeligt højere end den ene milliard kroner nævnt ovenfor.

Særligt om kommunerne

Der er ovenfor beskrevet et behov for, at Selvstyret kan bidrage til at sikre enkelte kommunernes likviditet i den aktuelle situation ud fra en nærmere vurdering i de enkelte tilfælde. Tilsvarende indebærer oplægget, at Selvstyret fastholder à conto betalingerne af skatter til kommunerne på det nuværende niveau trods en forventning om faldende skattegrundlag i kommunerne i 2020.

Forskellen udjævnes ved den almindelige afstemning mellem à conto-betalingerne og de faktiske kommunale indtægter i 2021, som Naalakkersuisoq for Finansiering og Råstoffer har ansvaret for at foretage. Det må anses som sandsynligt, at kommunerne vil få behov for at udjævne modregningen over en periode. Det vil endvidere blandt andet som led i de kommende bloktilskudsforhandlinger med

kommunerne være nødvendigt at indlede en nærmere dialog om, at kommunerne også er med til at sikre et passende højt aktivitetsniveau på anlægsområdet på samme vis, som der i oplægget er lagt op til fra Selvstyrets side. Der vil også på andre relevante områder kunne blive behov for at aftale en mere samordnet indsats mellem Selvstyret og kommunerne for at sikre en afbalanceret konjunkturudvikling i den kommende tid.

Særligt om de selvstyrejede aktieselskaber

Blandt andet erfaringerne fra finanskrisen viste, at det er væsentligt at følge udviklingen i de selvstyrejede aktieselskaber, ikke mindst i en krisesituation. Bestyrelsessekretariatet har efter aftale med Departementet for Finansiering anmodet alle selskaber komme med deres vurdering af konsekvenserne af COVID-19, herunder om behovet for eventuelle understøttende tiltag fra Selvstyret, eksempelvis i form af muligt behov for ekstraordinære kapitalindskud eller støttelignende erklæringer over for 3. mand.

Der er stor forskel på den udsathed, som de enkelte selskaber står med i den aktuelle situation, hvilket også afspejles i de foreløbige tilbagemeldinger. Endvidere vil udviklingen typisk også være mere udfordrende, hvis den aktuelle situation trækker længere ud end tre måneder.

På baggrund af tilbagemeldingerne er der behov på en skærpet fokus i forhold til enkelte af de større selskaber, som er mest udsatte. Selv om bestyrelserne og direktionerne søger at tage højde for den nye virkelighed med afbødende foranstaltninger, kan der ikke udelukkes et behov for, at Selvstyret må bakke op på passende vis i en given situation, men der vurderes pt. ikke et akut behov herfor.

Det vil dog være hensigtsmæssigt som led i den videre sikring af et tilstrækkeligt likviditetsberedskab at sikre, at Selvstyret også vil kunne træde til med et passende kapitalindskud, såfremt der opstår et behov med relativt kort varsel.

Med Selvstyrets betydelige ejerskab er der en betydelig risikoeksponering. I vurderingerne er der således også lagt til grund, at Selvstyret skal kunne træde til med et eventuelt kapitalindskud (eller lignende tiltag), som skal bidrage til at sikre tilstrækkelig likviditet i en periode. Dette var senest tilfældet under finanskrisen, hvor det med kort varsel var nødvendigt at sikre Royal Greenland A/S yderligere kapital i form af et kapitalindskud på 250 mio. kr. og et lån på 250 mio. kr.

Særligt om minebranchen

Minebranchen forventes at tilpasse sig situationen og minebranchen er meget påvirket af COVID-19. Det er især rejserestriktioner, som har lagt begrænsninger på efterforskningsaktiviteterne i den kommende sommersæson 2020. Minebranchen forventes at tilpasse sig situationen. Nogle efterforsknings-selskaber har dog meddelt, at de har finansiering på plads og står på spring til at udføre efterforskningsaktiviteter i 2020, såfremt der kommer en åbning. Andre selskaber forventer dog først at kunne gennemføre de planlagte aktiviteter tidligst i sommeren 2021. På trods af den nuværende vanskelige situation behandles tre ansøgninger om udnyttelsestilladelser. Det er henholdsvis Tanbreez, Greenland Minerals og Dundas Titanium, hvor det dog kun er det sidste projekt, som forventes at starte af anlægsfasen i sommeren 2021.

Da efterforsknings-selskaberne højst sandsynligt ikke har mulighed for at udføre efterforskningsaktiviteter har Naalakkersuisut primo april godkendt at nul-stille krav om anvendelse af et bestemt beløb til efterforskning for alle efterforskningstilladelser med eneret i 2020. Dette har ikke nogen direkte virkning på Selvstyrets finanser.

De nuværende udnyttelsesselskaber vil ligeledes være stærkt pressede på den daglige drift og mangel på likviditet for at overleve 2020.

Naalakkersuisut har derfor ønsket at lempe på selskabernes betalinger for myndighedsbehandlingen samt nedsættelse af sikkerhedsstillelse, så udnyttelsesselskaberne kan tilegne sig nødvendig likviditet. Naalakkersuisut har primo maj godkendt, at den kvartalsvise opkrævning for myndighedsbehandling for 2020 og skyldige beløb hertil er udskudt, og vil blive opkrævet sammen med opkrævningen for 3. kvartal 2021. Endvidere har Naalakkersuisut i samme ombæring besluttet, at rettighedshavere, under visse forudsætninger, kan få frigivet op til 50 % af sikkerhedsstillelsen, der er stillet som en økonomisk sikkerhed for reetablering og miljømonitorering af tilladelsesområder.

Udsættelse af betalinger af myndighedsbehandling vil påvirke Landskassens likviditet negativt, om end forventeligt kun i begrænset omfang, mens en nedsættelse af sikkerhedsstillelsen ikke vil have nogen effekt på finansloven på kort sigt.

Økonomisk Råds formandskab vurdering af den aktuelle situation

Formandskabet for Økonomisk Råd har i et notat fra april 2020 (Policy Brief 2020:1) vurderet, at der på nuværende tidspunkt er for mange usikkerhedsmomenter til, at der meningsfyldt kan laves en ny, egentlig konjunkturprognose. Formandskabet har i stedet beskrevet de mulige samfundsøkonomiske konsekvenser af corona-krisen og opstillet forskellige scenarier for udviklingen af BNP.

Grundlæggende er der på det nu foreliggende grundlag ingen egentlige forskelle i de betragtninger, der lægges til grund af formandskabet for Økonomisk Råd og Departementet for Finanser.

Økonomisk Råds formandskab gør opmærksom på, at de gennemførte hjælpepakker er væsentlige for at understøtte økonomien i den aktuelle situation, og i store træk følger tilsvarende ordninger gennemført i mange andre lande. Der kan være et behov for et eftersyn for at sikre, at ordningerne virker hensigtsmæssigt ud fra et samfundsmæssigt perspektiv.

De samfundsøkonomiske konsekvenser og konsekvenser for Landskassen af Covid 19 er langt større end hvad der bliver udbetalt i hjælpepakker. Økonomiske Råds formandskab vurderer, at BNP vil falde med 3% i hovedscenariet frem for stige med 3,8%. Dette betyder en betydelig nedgang i skatteindtægter for Landskassen.

Formandskabet vurderer, at det er vigtigt allerede nu at overveje exit-strategierne. Ordningerne bør have en udløbsdato, hvilket er hensigtsmæssigt for at sikre, at de ikke videreføres per automatik.

Imidlertid er en ophævelse af de indførte restriktioner ikke er ensbetydende med en øjeblikkelig tilbagevenden til en "normal" økonomisk situation.

Der vil være erhverv – særligt turismen – hvor effekterne kan blive mere langstrakte. Det kan derfor være vanskeligt at afvikle ordningerne på en bestemt dato sammenfaldende med ophævelse af sundhedsrestriktionerne. Omvendt skal der også være et værn mod, at ordningerne udvikler sig til generel erhvervsstøtte.

Formandskabet gør endvidere opmærksom på, at det vigtigt med tydeligere signaler om, hvordan ordningerne bliver afviklet for dels at sikre en forventningsafstemning, dels at mindske usikkerheden for virksomhederne.

Behov for styrkelse af Selvstyrets likviditetsberedskab.

I lyset af ovenstående scenarier er der behov for at styrke Selvstyrets likviditetsberedskab. Det anbefales derfor, at Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer bemyndiges til at indlede drøftelser med staten eller andre potentielle långivere om optagelse af nye lån i en samlet størrelsesorden på 2,5 mia. kr.¹, idet dette beløb kvalificeres yderligere i den kommende tid. Naalakkersuisut havde tidligere en lovhjemmel til at optage udlandslån på op til 1.900 mio. kr. Denne hjemmel blev dog ophævet ved vedtagelsen af Inatsisartutlov nr. 3 af 29. maj 2017 om ophævelse af landstingslov om optagelse af lån i udlandet. Forberedelsen af en opdateret gældspolitik og eventuel ny lånelov vil derfor indgå i tiltaget.

I den forbindelse skal det bemærkes, at Grønland ifølge sagens natur ikke har de samme muligheder for gennem en aktiv finanspolitik at påvirke den samlede samfundsøkonomi, som staten har. Grønland råder ikke over de samme økonomiske ressourcer og sårbarheden er derfor langt højere.

¹ Det foreløbige beløb på 2,5 mia. kr. er fremkommet med afsæt i de beregninger, der er lagt til grund for likviditetsbehovet ved en 9 måneders krise. Dette beløb er fremskrevet, så likviditetsberedskabet vil kunne dække ved en krise af ca. 18 måneders varighed med en tilsvarende udviklingstendens i de sidste 9 måneder. En lånoptagelse på 2,5 mia. kr. er meget høj, og der skal derfor arbejdes målrettet på dels at finde omprioriteringsmuligheder, dels søges skabt øget adgang til den danske stats hjælpepakker for at nedbringe behovet.

Økonomisk Råd har herom tilkendegivet følgende om likviditet og lånebehov:

"Det er helt afgørende at sikre, at Landskassen har tilstrækkelig aktivitet til at videreføre aktiviteter og understøtte økonomien. Den aktuelle situation er klart i budgetlovens forstand en usædvanlig situation.

I den aktuelle situation er det vigtigste at få styrket Selvstyrets likviditetsberedskab, så der kan optages nye lån (rammen omkring 2-2,5 mia. kr. er i tråd med det tidligere beredskab og forekommer rimeligt). Dette vil også virke stabiliserende, at der er sikkerhed for at Selvstyret har økonomiske muligheder til at håndtere krisen.

Grundet de mange usikkerhedsmomenter og problemer med præcist at fastlægge likviditetsbehovet, vil det være mest hensigtsmæssigt med en låneramme stillet til rådighed af staten. Det vil give fleksibilitet og en lav rente (forudsat rente som på danske statsobligationer) og en implicit statsgaranti for lånene."

Kritisk gennemgang af FL2020 med henblik på frigørelse af midler

Det er naturligt, at når forudsætningerne for samfundsøkonomien ændres så drastisk som af COVID-19, at overveje, hvorvidt der i de i FL2020 givne bevillinger er behov for justeringer.

Naalakkersuisut har derfor påbegyndt et såkaldt kasseeftersyn med henblik på udarbejdelse af forslag til tillægsbevillinger i form af bevillingsnedsættelser på de områder, hvor der kan frigøres midler. Dette sker i sammenhæng med:

- En gennemgang af Anlægs- og Renoveringsfonden med henblik på identifikation af projekter, der uden nævneværdige konsekvenser for beskæftigelsen her i landet kan udsættes eller aflyses.
- Anlægs- og Renoveringsfonden gennemgås ligeledes med henblik på tilbageførsel af uforbrugte midler på afsluttede projekter.
- Identifikation af områder med et naturligt faldende aktivitetsniveau eller opgaver, som i den aktuelle situation må vurderes at være mindre påtrængende, der gør det muligt at flytte midler for at kunne finansiere bevillingsbehov i den aktuelle situation.
- Skabelse af et samlet overblik over vedtagne udgiftskrævende beslutningsforslag og lovforslag under fortsat behandling i Inatsisartut. Dette med henblik på en nærmere vurdering af, om disse fortsat bør fremmes eller ej uden fra en samlet tværgående og overordnet prioritering.

Dette er en meget omfattende opgave, som ikke kan afsluttes inden nærværende PØB færdiggøres. Resultatet af kasseeftersynet forelægges Naalakkersuisut og oversendes til Finans- og Skatteudvalget med henblik på godkendelse af blandt andet afledte tillægsbevillinger.

Løbende opdatering af vurderingen af de økonomiske konsekvenser

En situation som den aktuelle med COVID-19 medfører på en og samme tid, at det grundlag, som vedtagelsen af den gældende Finanslov for 2020 og basis for udarbejdelse af et finanslovsforslag for 2021 hviler på, er forrykket betydeligt. Den usikkerhed som knytter sig til den fremtidige økonomiske situation er væsentligt højere end sædvanligt.

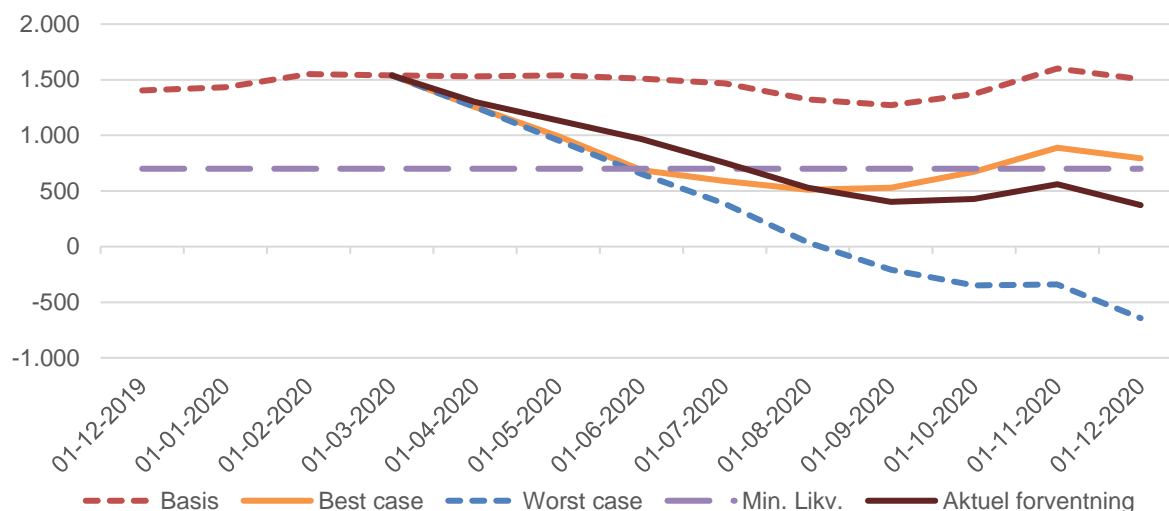
De ovenfor anførte skøn over likviditetsudviklingen er baseret på situationen i marts og den dengang foreliggende viden om udviklingen i epidemien. Naalakkersuisut iværksatte ovennævnte gennemgang af FL2020. Denne er endnu ikke afsluttet, men forventes at bidrage med en forbedring af budgetsituationen på mellem 50 og 100 mio. kr.

Forudsætningerne ændrer sig hele tiden. Det er derfor både nødvendigt og naturligt løbende at opdatere budgetskønnet for at tage hensyn til ny viden og ændrede omstændigheder.

I figur 3 ses et opdateret skøn for landskassens likviditet baseret på situationen primo maj 2020. I de kommende måneder vil der næsten med sikkerhed ske yderligere ændringer i forudsætningerne. Naalakkersuisut opdaterer derfor regelmæssigt skønnet over likviditetsudviklingen.

Der er i forhold til det tidligere såkaldte 3 måneders scenarie sket visse forbedringer. Det drejer sig bl.a. om trækket på de etablerede erhvervshjælpepakker, der har vist sig at ligge på et niveau væsentligt under det forventede.

Figur 3. Opdateret likviditetsbudget - maj 2020

Andre forhold har udviklet sig ugunstigt i forhold til det tidligere 3 måneders scenarie. Her kan peges på behovet for fortsat at understøtte atlantbeflyvningen gennem en servicekontrakt med Air Greenland. Ligeledes er der meget der tyder på, at eksportpriserne i fiskeriet i gennemsnit ligger på et lavere niveau end tidligere. (Niveauet er i et historisk perspektiv fortsat relativt højt, men knap så højt som de seneste år). Dette vil have konsekvenser for landskassens indtægter fra ressourcerenterne i fiskeriet. Det må også anses for givet, at turistbranchen for så vidt angår udefra kommende turister vil opleve et totalt bortfald. Der er forskellige muligheder for at afbøde dette gennem tiltag rettet mod at stimulere den indenlandske turisme, ligesom forlængelse og tilpasning af en erhvervshjælpepakke særligt rettet mod turisterhvervet sandsynligvis er nødvendig for at bevare en basis for udviklingen af den sektor..

Et særligt aspekt er kommunernes forhold. Der er som nævnt ikke ændret på den løbende afregning af A-skatter til kommunerne. Dette medfører, at der overføres flere penge til kommunerne end der er basis for i indtjeningen i kommunerne. Det svarer til en art lån, der i princippet forfalder til betaling i 2022. Derudover blev der åbnet en låneramme på 150 mio. kr. til kommunerne fra landskassen. Der er på nuværende tidspunkt ingen kommuner, der har haft behov for at udnytte denne mulighed. I likviditetsbudgettet er antaget, at kommunerne i løbet af de kommende måneder vil gøre brug af den mulighed for at styrke deres likviditet.

Den aktuelle forventning (per 12. maj 2020) er, at likviditeten umiddelbart er tilstrækkelig for så vidt angår 2020. Der vil sandsynligvis være behov for et vist låneoptag i efteråret 2020 for at retablere et tilstrækkeligt likviditetsberedskab med henblik på 2021, hvor et finanslovsunderskud også må forventes.

I prognosen er der flere forhold, som er forholdsvis usikre. Det væsentligste er, hvorvidt et eller flere af de store selvstyrejede selskaber vil få behov for kapitaltilførsel eller lån fra landskassen.

Justering af grundlaget for udarbejdelse af FFL2021

Tilsvarende er der behov for at tilpasse mål, principper og tidsplan for udarbejdelse af FFL2021 på grund af følgevirkninger af COVID-19 i de videre overvejelser i forbindelse med forberedelsen af finanslovsforslaget. Der er nærmere redegjort for Naalakkersuisuts overvejelser herom i afsnit 3.

1.2 Nøgletal omkring den økonomiske udvikling

Økonomisk Råds formandskab offentliggjorde i september 2019 sin seneste årsrapport. Rådet forventer i 2019 en forøgelse af BNP i størrelsesordenen 1,8 % i forhold til i 2018.

Faktiske tal og skøn for den økonomiske udvikling i perioden 2013-2019 er sammenfattet i tabel 1.

Tabel 1: Forsyningsbalancen, årlig realvækst i pct. af BNP og bruttoinvesteringer i faste priser²

Andel af BNP i 2017			Vækstrate, pct.						
			2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kædede værdier (2010 priser)	Privat forbrug	36,9	-1,1	0,7	0,2	1,5	1,3	1,1	2,7
	Offentligt forbrug	43,1	4,1	-0,2	-0,6	1,8	2,3	1,8	0,7
	Faste bruttoinvesteringer	23,2	-20,7	-21,9	10,2	10,9	-0,7	12,3	34,3
	- ekskl. inv. mineral efterforskning	21,3	-3,8	-12,3	4,4	24,2	1,0	12,0	35,9
	Eksport af varer og tjenester	40,9	2,4	11,8	-9,9	15,2	-5,4	4,2	4,8
	Forsyning i alt / endelig anvendelse i alt	144,0	-3,6	-1,6	-1,0	6,3	-0,4	4,1	8,7
	Import af varer og tjenester	44,0	-6,6	-11,5	1,7	11,0	-3,1	5,7	20,4
	Bruttonationalprodukt	100,0	-1,3	4,7	-2,5	4,7	0,5	3,2	1,8
			Beløb, mio. kr.						
	Bruttoinvesteringer i alt		4.361	3.404	3.752	4.161	4.132	4.639	
Mineral- og olieefterforskning		1.040	492	711	383	317	366		
Bruttoinv. ekskl. efterforskning		3.320	2.912	3.041	3.778	3.815	4.273		

Anm: Tallene for 2013-2016 er endelige tal, mens tallene for 2017-2018 er foreløbige tal fra Grønlands Statistik. Tallene for 2019 er foreløbige skøn fra Økonomisk Råd. I forbindelse med offentliggørelse af nationalregnskabstallene i november 2019 har Økonomisk Råd lavet nye fremskrivninger af skøn for 2019. Disse blev præsenteret ved rådets seminar i februar 2020 og afviger en smule fra de offentliggjorte skøn i Økonomisk Råds rapport fra september 2019. Der foretages løbende revision af nationalregnskabet, og derfor kan der på et senere tidspunkt også forekomme ændringer af såkaldt endelige tal.

1.3 Udviklingen i fiskeriet

Fiskeriet er fortsat det vigtigste eksporterhverv, og helt afgørende for landets økonomi og aktiviteten i samfundet. Der er derfor også i den aktuelle corona-situation behov for så vidt muligt at sikre, at fiskerisektoren rammes mindst muligt.

Prisniveauet på hellefisk har samlet set ligget på et konstant højt niveau siden starten af 2015 frem til udgangen af 2019, trods udsving i de enkelte kvartaler. Prisniveauet for torsk steg betydeligt i perioden 2013 til 2015. I perioden 2015 – 2017 ligget på nogenlunde konstant niveau. Siden 2017 har prisen på torsk været stærk stigende trods udsving i de enkelte kvartaler. Siden 2017 har prisniveauet på rejer været stigende trods store udsving i de kvartalsvise priser. Det er primært prisen på kogte og pillede rejer der trækker prisudviklingen ned. Rejepriserne i 2019 var dog fortsat på et relativt højt niveau.

Figur 4 illustrerer prisudviklingen for rejer, hellefisk og torsk 2010-2019.

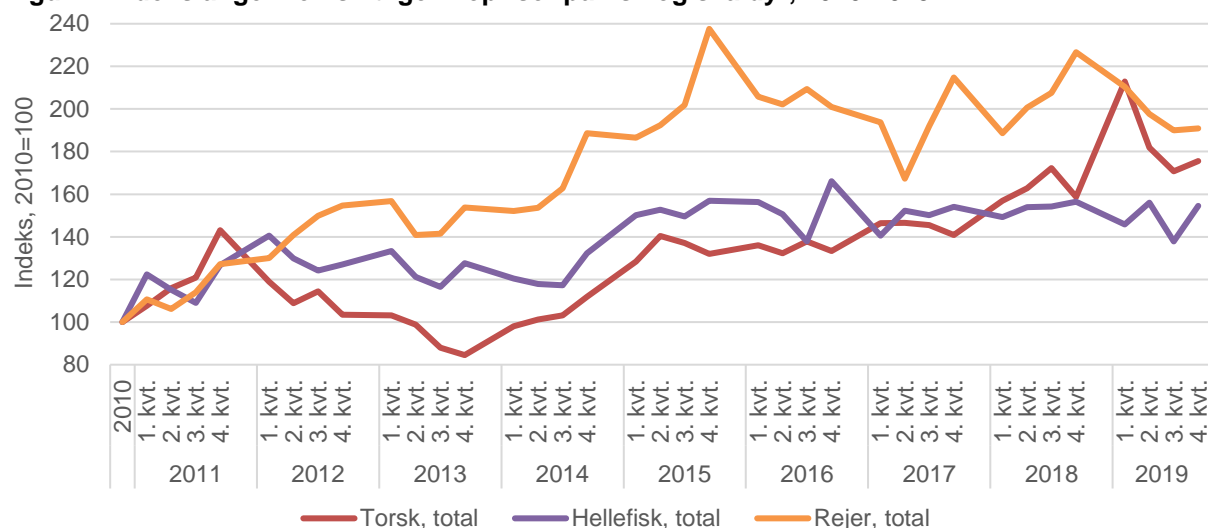
I et særskilt afsnit beskrives konsekvenser og forventning for fiskesektoren med hensyn til afsætning og priser af COVID-19 og brexit, som det ser ud med i maj 2020.

Tabel 2 viser fangsten af de fire vigtigste arter i fiskeriet.

² Grønlands Statistik har ændret opgørelsen af vækstmålet for BNP og tilbageført opgørelsesmetoden til 2003. De kædede værdier, som nu bliver anvendt, viser et mere retvisende vækstmål. Den nye metode giver bedre sammenligningsgrundlag mellem landene og er i overensstemmelse med de internationale anbefalinger på området. Desuden blev der foretaget revision af tallene for privatforbruget og for transportmidler som skibe og fly. Derfor er tallene i tabel 1 ikke direkte sammenlignelige med de opgjorte tal for BNP i Politisk-Økonomisk beretning for 2016 og tidligere.

Nationalregnskabstallene for 2015 er nu afstemt og kan derfor betegnes for at være endelige tal. De nye beregninger har medført en uventet stor justering af BNP. Bearbejdning af endelige tal for 2015 danner grundlag for nye fremskrivninger af de foreløbige BNP opgørelser i årene 2016-2017. Yderligere oplysninger derom fås på: <http://www.stat.gl/publ/da/NR/201701/pdf/2006-2015%20Nationalregnskab.pdf> og <http://www.stat.gl/publ/da/NR/201802/pdf/Produktionsbaseret%20nationalregnskab%202008-2017.pdf>

Figur 4: Indeks af gennemsnitlige kilopriser på fisk og skaldyr, 2010-2019.

Kilde: Grønlands Statistik. Indeks: 2010=100.

Tabel 2: Fiskere og fartøjers fangst på grønlandske licenser, 2012-2019.

Tons	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Makrel, total	5.284	52.797	78.382	30.390	36.031	46.568	63.018	30.259
Torsk, total	21.625	25.504	31.117	49.035	56.370	54.303	44.853	42.359
Torsk, havgående	11.010	11.976	12.619	23.668	21.747	22.329	21.874	22.006
Torsk, kystnært	10.616	13.528	18.497	25.366	34.623	31.975	22.980	20.353
Hellefisk, total	34.622	34.829	38.209	38.191	42.230	38.144	41.051	45.753
Hellefisk, havgående	13.062	11.348	11.464	13.318	11.564	13.402	13.724	15.704
Hellefisk, kystnært	21.560	23.482	26.745	24.873	30.666	24.742	27.327	30.049
Rejer, total	109.376	88.532	83.369	70.289	80.968	87.185	88.754	97.247
Rejer, havgående	51.169	44.879	45.287	36.346	40.662	43.983	48.995	52.815
Rejer, kystnært	58.206	43.654	38.082	33.944	40.306	43.202	39.758	44.432

Kilde: Grønlands Fiskerilicenskontrol (GFLK).

Eksport af rejer stod for ca. 41 pct. af den samlede værdi af vareeksporten i 2018 og steg til ca. 48 pct. i 2019. Rejefangsterne har været stigende fra 2015 på grund af en stigende rejebestand. I 2015 var rejekvoten 73.000 tons i Vestgrønland og er steget til 110.000 tons i 2020. Af den samlede rejekvote i Vestgrønland tildeles Canada og EU 4.417 tons.

Som det fremgår af tabel 2 har fangsten af torsk været kraftigt stigende i perioden 2012-2016. Fangstmængderne fra 2016 har dog været faldende, udelukkende på grund af stort fald i fangstmængder i det kystnære torskefiskeri.

Hellefiskefangsterne har været stigende i perioden 2012 til 2016. Fangsterne faldt i 2017, men er steget igen i 2018 og 2019 grundet både højere fangstmængder i det havgående og kystnære fiskeri.

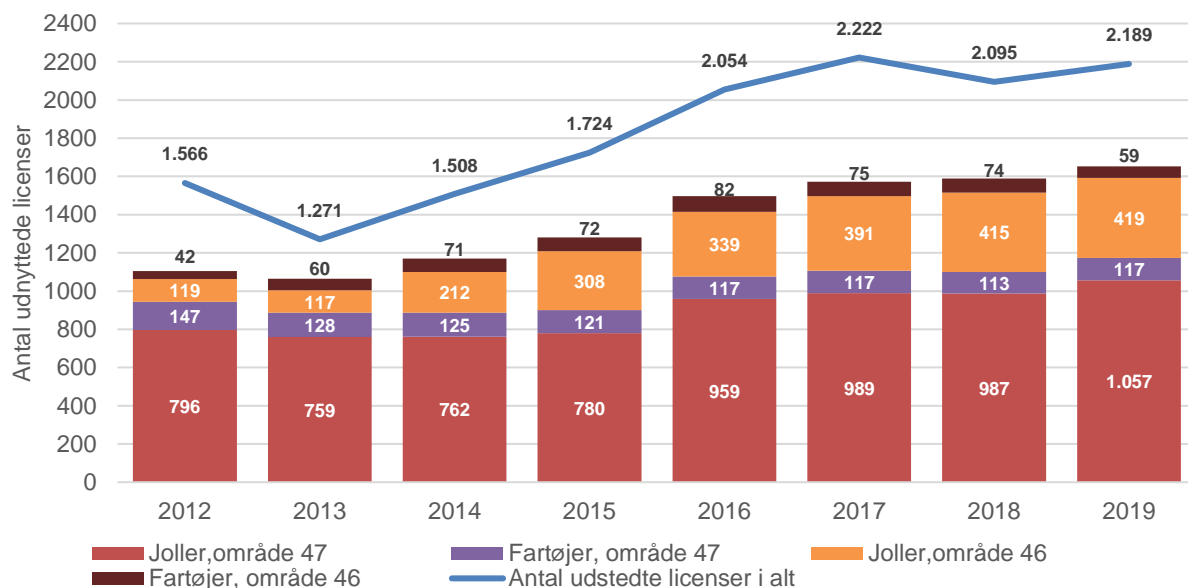
Det er sket en omfattende moderniseringsproces i den havgående Grønlandske fiskeflåde, hvor selskaberne i betydeligt omfang har investeret i nybyggede fartøjer. I perioden 2016-2019 er 6 nybyggede fartøjer indtrådt i det havgående fiskeri efter rejer, torsk og hellefisk. De nye fartøjer erstatter eksisterende fartøjer, der i nogle tilfælde er over 20 år gamle. Det ligeledes er indgået aftale om yderligere nybygning af en havgående rejetrawler med levering i 2021.

1.3.1 Flere kystnære licenser

Det kystnære fiskeri efter hellefisk har stor betydning for lokalområderne, og for samfundet som helhed. Der er over perioden 2012-2019 fisket i gennemsnit mere end 20.000 tons hellefisk af den kystnære flåde pr. år.

Figur 5 illustrerer udviklingen i antallet af licenser til kystnært fiskeri efter hellefisk i perioden fra 2012 til 2019. Der er sket en kraftig forøgelse i det samlede antal af udstedte licenser over perioden 2013-19. Antallet af udstedte licenser er steget med 918 svarende til en stigning på ca. 72 % over perioden, mens antallet af faktisk udnyttede licenser er steget med 548 svarende til en stigning på ca. 50 %. Denne store stigning i antal udnyttede licenser har bidraget til meget stor forøgelse af fiskerikapaciteten.

Figur 5: Udvikling i antal udstedte og udnyttede licenser i kystnært fiskeri efter hellefisk 2012-2019

Kilde: GFLK.

Note: Område 47 omfatter forvaltningsområderne i Upernavik, Uummannaq og Diskobugten. Område 46 omfatter fiskeriområder i resten af Grønland. Bemærk at samlet antal udstedte licenser fremgår af kurven hvorimod antal udnyttede licenser fremgår af søjlerne.

Den største stigning har været i antallet af jollelicenser, som indtil videre er toppet i 2019, med i alt 1.476 aktive licenser fordelt på 1.057 licenser i område 47 og 419 i område 46. Naalakkersuisut besluttede i september 2019, at der skulle indføres et stop for udstedelsen af nye jollelicenser til hellefisk i område 47 med undtagelse af ansøgere med fast bopæl i Upernavik. Reduktion i udstedelsen af nye licenser vil begrænse yderligere stigning i fiskerikapaciteten, men bidrager ikke til at reducere den eksisterende overkapacitet. Det bemærkes dog at der kan være flere fartøjer eller joller pr. licens. Ligeledes kan joller og fartøjer have licens til både område 46 og 47. Antal licenser kan derfor ikke sidestilles med antal fartøjer eller joller i flåden.

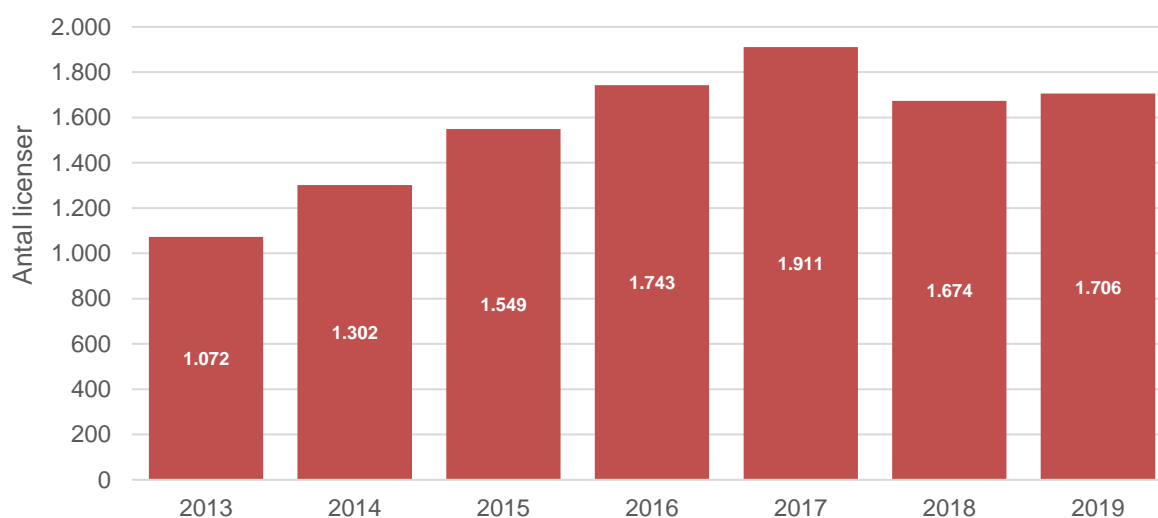
Den videnskabelige rådgivning i forhold til kystnært fiskeri efter hellefisk i område 47 (forvaltningsområderne i Upernavik, Uummannaq og Diskobugten) er lavere end de årlige fangster. Fiskerikommissionen har i sit debatoplæg "Vores fisk – vores velfærd" fra november 2019 blandt andet pegvet på, at stigningen i fiskerikapaciteten de seneste år har lagt pres på at fastsætte kvoter over det bæredygtige fangstniveau. Udover de årlige kystnære hellefiskekvoter kan fiskerne fiske ubegrænset i afgrænsede kvotefrie områder indenfor forvaltningsområderne i Upernavik, Uummannaq og Diskobugten. I samtlige fiskeriområder udenfor forvaltningsområderne er tilsvarende tilladt ubegrænset frit fiskeri. Kommissionen peger således på et behov for strukturtilpasninger med tilhørende tilpasning af fiskerikapacitet i det kystnære hellefiskefiskeri til det bæredygtige fangstniveau. Fastsættelsen af kvoter langt over det bæredygtige niveau bidrager stærkt til at reducere erhvervets og samfundets fremtidige indtjenings- og beskæftigelsesmuligheder. Tilpasning af fiskerikapaciteten vil også kunne

frigøre arbejdskraft til andre erhverv, hvor der er en efterspørgsel. Kommissionen forventes i sin kommende betænkning at fremkomme med et forslag til den fremtidige forvaltning af hellefisk.

Det kystnære fiskeri efter torsk har ligesom hellefisk en stor betydning for lokalområderne, og for samfundet som helhed. Det har været stor variation i de årlige fangstmængder, jf. tabel 2.

Figur 6 illustrerer udviklingen i antallet af udstedte licenser til kystnært fiskeri efter torsk i perioden fra 2013 til 2019. Som det ses af figuren, er der sket en kraftig forøgelse i antallet af licenser over perioden 2013-17, svarende til 78 pct. Antallet af licenser har indtil videre toppet i 2017, idet der er faldende antal licenser udstedt i de følgende år. Der er således 205 færre licenser i starten af 2019 sammenlignet med 2017.

Figur 6. Udvikling i antal udstedte licenser til kystnært torskefiskeri, 2013-2019

Kilde: GFLK.

Note: Figuren angiver antal udstedte licenser, og er altså ikke et udtryk for antal aktive fiskere. Udover de antal licenser i figuren blev der i 2016, 2017, 2018 og 2019 udstedt hhv. 589, 412, 559 og 745 kystnære torskelicenser til fritidsfiskere.

1.3.2 Pelagiske fiskerier

Det er Naalakkersuisut's mål, at sætte øget fokus på at udnytte såvel nye arter som eksisterende arter i nye områder i samarbejde med fiskerierhvervet. De nye arter består primært af pelagiske bestande som sild og makrel. Disse er vandrende bestande, som periodevis opholder sig i forskellige landes havområder og i internationalt farvand.

Fiskeri efter makrel har de senere år givet de grønlandske selskaber et bredere indtægtsgrundlag. Herved kan selskaberne blive mindre sårbare overfor udsving i kvoter og priser på andre enkelte arter. Figur 7 viser størrelserne af makrelfangsterne i perioden 2013–19, fordelt på henholdsvis grønlandske og udenlandske fartøjer.

Fiskeoptaget af makrel på grønlandsk kvote er steget år for år i perioden 2015-18. Fra ca. 30.000 tons i 2015 til over 63.000 tons i 2018. I 2019 faldt det samlede optag dog tilbage til omkring 30.000 tons.

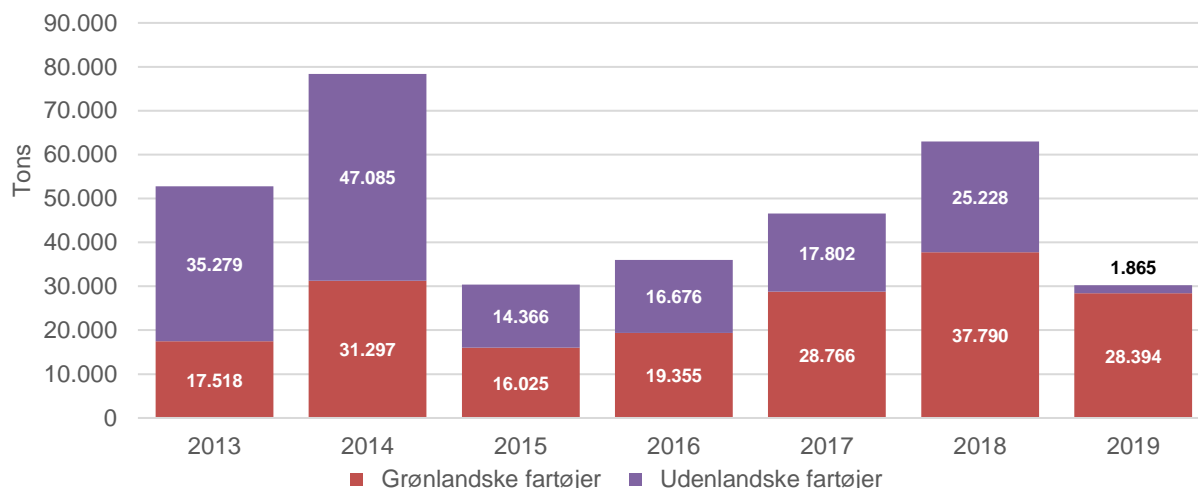
I gennem hele perioden har der været en positiv udvikling i andelen af de samlede fangstmængder hos grønlandske fartøjer, en stigning, fra ca. 32 pct. i 2013 til over 60 pct. i 2017 og 2018, og ca. 94 pct. i 2019. En højere andel af makrelfangsterne med grønlandske fartøjer medfører flere positive konsekvenser for samfundet. Dog er en høj andel fisket med grønlandske fartøjer ikke entydigt positivt eftersom en højere andel også kan opnås ved, at der blot fiskes mindre med udenlandske fartøjer, og således samlet set opnås lavere fangstmængder. Makrelfangster med grønlandske fartøjer satte rekord i 2018 med et samlet optag på over 38.000 tons.

Fra 2017 blev det muligt for de grønlandske fartøjer at fiske en del af kvoten i internationalt farvand. Dette bidrager til forlængelse af fiskerisæsonen, og dermed bedre udnyttelse af den grønlandske

kapacitet. Grønland havde i 2019 stadig ikke den nødvendige pelagiske fiskerikapacitet til at udnytte den fastsatte grønlandske makrelkvote.

Makrelfiskeriet er fortsat et ganske usikkert fiskeri, da makrellen er en vandrende art. Der er derfor ingen sikkerhed for, at der kan fiskes store mængder makrel årligt i grønlandsk farvand fremover. Dette skal ses i lyset af øget fiskeri, som følge af at de samlede kvoter langt overstiger de biologiske anbefalinger, samt makrellens uforudsigelige migrationsmønster. Makrelfiskeriet i 2019 var et godt eksempel på den usikkerhed der er forbundet med dette fiskeri.

Figur 7. Udvikling af makrelfangster i Grønland 2013-2019

Kilde: GFLK.

Grønland er kyststat i forhold til makrel i Nordøstatlanten, og deltager i konsultationer vedrørende forvaltningen af bestanden sammen med Færøerne, Norge, EU, Island og Rusland. Dog fungerer forvaltningen ikke optimalt på nuværende tidspunkt, således er der i flere år samlet set fisket langt over den videnskabelige rådgivning i forhold til hele fangstområdet i Nordøstatlanten.

Som et led i udviklingen af det pelagiske fiskeri har Grønland igennem de bilaterale forhandlinger med Færøerne adgang til at fiske 13.500 tons blåhvilling og 3.200 tons sild i færøsk farvand.

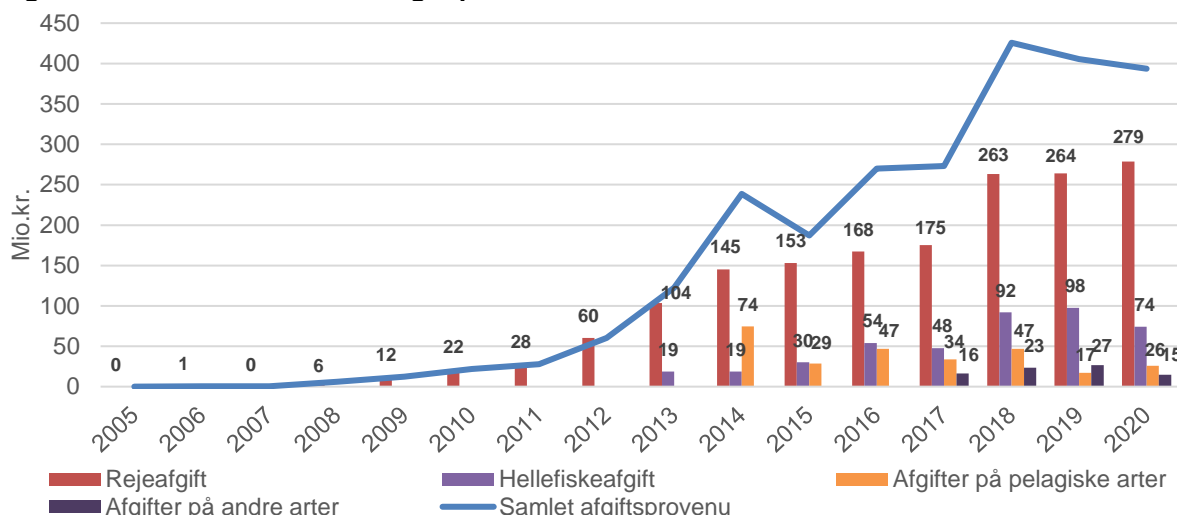
1.3.3 Provenu fra ressourcerenteafgifter i fiskeriet

Fiskeriet bidrager i betydeligt og stigende omfang med indtægter fra fiskeriafgifter (ressourcerentebeskatning). Dette skyldes blandt andet, at der er kommet nye store indtægter til i de seneste år fra især historisk høje priser på rejer og hellefisk samt afgifter i makrelfiskeriet.

En ny ressourceafgiftsmodel trådte i kraft i 2018 for det samlede fiskeri i Grønland. Ressourceafgiftsmodellen omfatter hele det havgående fiskeri, kystnært fiskeri efter hellefisk og rejer samt pelagisk fiskeri efter makrel, sild, lodde, blåhvilling og guldlaks.

Niveauet for provenuet fra ressourcerenteafgifter har været kraftigt stigende siden 2007. Provenuet er således steget fra 0,4 mio.kr. i 2007 til 426 mio. kr. i 2018 mod et budgetteret provenu på 384 mio. kr. Provenuet oversteg de 400 mio.kr. igen i 2019, hvor den er på 405 mio.kr. mod et budgetteret provenu på 392 mio.kr.

Figur 8. Provenu fra ressourceafgift på fiskeriet 2004-2020 i mio. kr.

Kilde: Skattestyrelsen. Tal for 2020 er budgetteret provenu.

Note: Afgift på andre arter består af afgifter på torsk, rød fisk, kuller og sej.

1.3.4 Konsekvenser for fiskerisektoren som følge af Corona-situationen

Efterspørgslen af frosne fiskeprodukter til markedssegmenterne foodservice (salg til restauranter, kantiner m.v.) og industri (produktion af færdigretter, sandwich m.v.) i USA og Europa har været særligt hårdt ramt af Corona situationen. Det vurderes, at salg til foodservice er faldet med 80-90 pct. og salg til industri med ca. 30 pct. Salg af f.eks. frosne torske- og hellefiskefileter er faldet helt til nul. Udover at restauranter har lukket i stort omfang, har fødevarerproduktion nogen steder været kraftigt opbremsset, fordi det er svært at få folk til at møde på arbejde. Dele af arbejdsstyrken har således været angst for at blive smittet med Corona-virus på arbejdet. Mange engros- og distributionsvirksomheder er også lukkede. Det lille salg, som er til foodservice, er fra eksisterende lagre, men der sker ikke salg af nyproducerede varer.

I Storbritannien, som er den største marked i Europa for kogte og pillede rejer, er efterspørgslen til foodservice styrket, mens der er et mindre fald i efterspørgslen til industri. Den største udfordring hos industrivirksomheder, som producerer blandt andet færdigretter af fiskeprodukter og sandwich, har været at få arbejdskraft. Det som i et vist omfang har balanceret faldet i salg til foodservice og industri er en stigning på ca. 30-40 pct. i efterspørgslen efter frosne fiskeprodukter til detailsegmentet som sælger direkte til forbrugeren i supermarkeder.

Efterspørgslen i Asien har også været negativ påvirket, men fordi hjemmesalg og take-away har været stærkt, er salget gået relativt godt. Det er forhåbninger til at markederne i Asien inden for kort sigt kan begynde at normalisere sig. De er øget vækst i efterspørgslen efter skalrejer og hel hellefisk og trods markedet i Kina for kogte og pillede rejer er lille er det også voksende.

Det er forventning om at markedet i Europa kan normalisere sig til allerede i løbet af sommeren 2020, hvis Europa følger samme mønstre som Kina. Hvis epidemien forsætter eller genopstår i Europa og Asien bliver det svært at forudsige efterspørgslen fiskeprodukter i 3. og 4. kvartal 2020. Der er dog ingen tvivl om, at en fortsat epidemi samlet set vil påvirke eksporten negativt.

Fiskeriselskaberne forventer et prisfald i eksportpriserne på 10-20 pct. på de grønlandske fiskeprodukter, afhængig af arter og produkt. Dette har allerede påvirket indhandlingspriserne i Grønland i negativ retning. Branchen forventer endvidere, at fiskeprodukter, som ikke kan sælges for nuværende, kan afsættes senere på året, om end til en lavere pris.

Det er ingen offentlige statistikker, som kan vise i tal hvordan Corona-epidemien har påvirket de forskellige landes udenrigshandel, efterspørgsel, privat forbrug samt den enkelte sektor herunder hvordan fiskepriser og salg af fiskeprodukter er påvirket. Hovedårsagen til dette er at offentliggørelse af national statistikker altid sker bagudrettet. På nuværende tidspunkt er de nyeste foreløbige offentlige statistikker fra marts 2020.

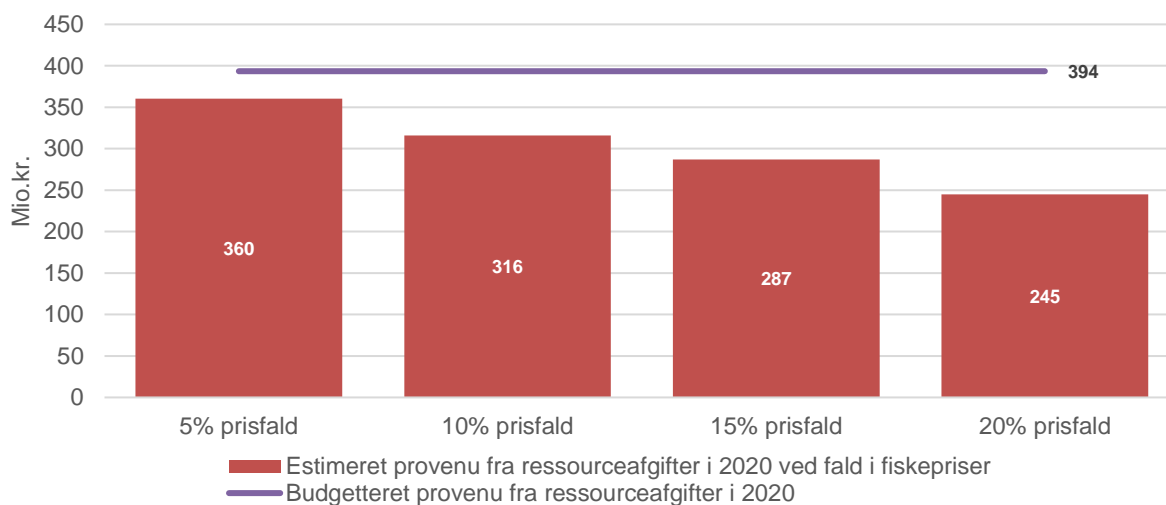
1.3.5 Konsekvenser for provenu fra ressourcerenteafgifter i fiskeriet ved prisfald

Ændringer i efterspørgslen efter fiskeprodukter med fald i nogle markedssegmenter og stigning i andre samt forventede prisfald vil påvirke skatte- og afgiftsprovenuet fra fiskeriet i resten af 2020 og sandsynligvis i 2021. Det er svært at lave en konkret scenario for, hvor meget priserne vil falde og hvordan solgte mængder af de forskellige arter bliver påvirket. Derfor er det isoleret valgt at vise konsekvenser for provenuet fra ressourceafgifter ved et generelt fald i fiskepriserne.

Figur 9 viser konsekvensberegninger for provenuet fra ressourceafgifter i forhold til budgettet 2020 ved fald i fiskepriserne.

Det samlede provenu fra ressourceafgift på fiskeriet blev budgetteret til 393,5 mio.kr. for 2020. Ressourceafgifterne er derfor en meget vigtig indkomstkilde for landskassen. Det er to måder provenuet fra ressourceafgifterne kan påvirkes, enten ved udsving i fangstmængder eller i fiskepriserne.

Figur 9. Konsekvenser for provenuet fra ressourceafgift på fiskeriet ved prisfald i forhold til 2020 budget.

Kilde: Departementet for Finanser.

I konsekvensberegningerne i figur 6 antages de afgiftspligtige eksport- og indhandlingsmængder at være konstant på niveauet ressourceafgiftsprovenuet er budgetteret ud fra i 2020. Det antages i beregningerne at priserne på alle de afgiftsbelagte fiskearter falder med samme procent fra 5 pct. til 20 pct. i forhold til de anvendte fiskepriser i 2020 budgettet. Fordi det pelagiske fiskeri er afgiftsbelagt med fast kronesats pr. kg. fangst vil udsving i priserne ikke påvirke provenuet fra dette fiskeri.

Det fremgår af figur 6, at ved et generelt fald i fiskepriserne på 5 pct. estimeres afgiftsprovenuet at falde med ca. 33 mio. kr. Ved et generelt fald i fiskepriserne på 20 pct. estimeres et betydeligt fald i provenuet på ca. 149 mio. kr.

Figur 6 illustrerer, at provenuet fra ressourceafgifterne er meget følsomt over for udsving i priserne. Det forventes dog at være usandsynligt, at alle fiskepriser falder eller stiger samtidigt. For nogle arter kan prisen i perioder falde og samtidigt for andre arter stige. Et udsving i mængder med konstante priser vil have tilsvarende effekt. Indførelsen af ressourceafgift på flere arter har bidraget til at sprede afgiftsbasen og indtægtskilde, hvilket har bidraget til at reducere sårbarheden i ressourceafgiftsprovenuet overfor udsving i de afgiftspligtige fangstmængder og fiskepriser.

Det må for nuværende dog samlet forventes, at provenuforventningerne fra ressourcerenteafgifter samlet ikke vil blive realiseret i 2020. Ligeledes vil det forventeligt blive nødvendigt at reducere provenuforventningerne i FFL2021, hvorved det økonomiske råderum vil blive mindre end i FL2020.

1.4 Samarbejdsaftaler med andre lande

Grønland har en række samarbejdsaftaler med EU, som er gensidigt afhængige.

I den nuværende aftaleperiode for partnerskabsaftalen med EU; Grønlandsbeslutningen, er samarbejdet mellem parterne fokuseret på bæredygtig udvikling, hvorunder parterne er blevet enige om at fokusere på uddannelsesområdet til slutningen af 2020. EU har på nuværende tidspunkt endnu ikke endeligt vedtaget rammerne for et muligt samarbejde i perioden 2021-2027, da det afhænger af de endelige interne forhandlinger om EU's kommende budget, som er udsat til senere i 2020.

EU har besluttet, at Grønlandsbeslutningen sammenskrives med de oversøiske lande og territoriers (OLT) ordning, og under den nye sammenskrevne ordning forventes beslutningen mellem EU-medlemsstaterne om midlernes fordeling mellem Grønland og OLT'erne at ske i 2020. Det sker som indikeret i sammenhæng med vedtagelse af EU's budget for 2021-2027, den såkaldte flerårige finansielle ramme, der forventes vedtaget i løbet af 2020. Samarbejdet mellem EU og Grønland forventes videreført i perioden 2021-2027, og på denne baggrund har der været indledende dialog omkring forberedelserne af dette samarbejde.

Under den kommende sammenskrevne Grønlandsbeslutning og OLT-ordning, åbnes der op for, at Grønland vil kunne søge OLT-midler (projektmidler), som Grønland ikke tidligere har haft adgang til. Derudover vil Grønland og grønlandske borgere og enheder fortsat kunne søge diverse midler under diverse EU-programmer, såsom Erasmus+, Horizon 2020 (forventes omdøbt til Horizon Europe), COSME, osv. Det er en indsats, som der ikke tidligere har været allokateret ressourcer fra Naalakkersuisut til aktivt at søge, men dette rettes der nu op på fra 2020. På finansloven for 2020 er afsat midler til ansættelse af en medarbejder mere på Grønlands Repræsentation i Bruxelles til at søge EU-programmeringsmidler for at prioritere muligheden for at kunne søge EU-projektmidler.

I de tidligere samarbejdsperioder 2007-2013 og 2014-2020 mellem EU og Grønland, har omdrejningspunktet for samarbejdet under bæredygtig udvikling været sektorpolitikken på uddannelsesområdet. I en kommende aftaleperiode har EU udtrykt ønske om, at samarbejdet udvides til at omfatte en eller to sektorer mere. På denne baggrund skal der i 2020 tages stilling til, hvilke nye samarbejdsområder, der kan indgå i samarbejdet i en ny aftaleperiode.

En ny samarbejdssektor skal identificeres i fællesskab mellem Europa-Kommissionen og Naalakkersuisut. Uddannelse fastholdes umiddelbart som hoved-samarbejdssektor, og Europa-Kommissionen har foreslået, at også økonomiske, forskningsmæssige og "arktiske" sektorer kan være potentielle muligheder for udvidelse af samarbejdet. Det afklares endeligt mellem Europa-Kommissionen og Naalakkersuisut i 2020. Det skal understreges, at der ikke vil være tale om flere midler til Grønland, hvis samarbejde mellem EU og Grønland opstartes under yderligere en sektor mere, men at der vil foretages en anden fordeling af midlerne fra EU end den hidtil gældende, hvor der udelukkende allokteres midler til uddannelse. Det skal bemærkes her, at der i de mulige førnævnte nye sektorer er tale om sektorer, som sigter på udvikling, hvor potentialet for større internationalt samarbejder kan indgå. Herunder med EU-enheder. Det skal ligeledes bemærkes, at ved tilføjelsen af en sektor mere, ikke nødvendigvis sigtes mod en ligelig fordeling af midlerne mellem den nye sektor og uddannelsessamarbejdet, men at uddannelsessamarbejdet stadig kan være hovedsamarbejdsområdet med allokering af størsteparten af EU-midlerne.

1.4.1 Fiskeripartnerskabsaftale mellem EU og Grønland

Den overordnede fiskeripartnerskabsaftalen fra 2007 sætter rammerne for samarbejdet mellem Grønland og EU på fiskeriområdet og protokollen indeholder de tekniske betingelser for samarbejdet såsom udstedelse af licenser, kontrol, indikative kvoter, sektorstøtte etc.

Aftalen suppleres af Fiskeriprotokollen mellem Grønland og EU, som udløber ved udgangen af 2020. I forbindelse med forhandlingerne om en ny Fiskeriprotokol, som skal gælde fra 2021, har begge parter ønsket at opdatere Fiskeripartnerskabsaftalen, så en fremtidig aftale reflekterer udviklingen siden 2007.

Naalakkersuisut har nedsat en forhandlingsgruppe som vil forestå forhandlingerne med EU. Forhandlingsgruppen ledes af Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug og består derudover af repræsentanter fra GFLK, Departementet for Finanser, Udenrigsdepartementet, Udenrigsministeriet, KNAK og GE.

Forhandlingerne om en ny fiskeriprotokol er igangværende, men er blevet forsinket af COVID-19.

1.4.2 Brexit – mulig effekt på eksport til Storbritannien

Det Forenede Kongerige og Nordirland (Storbritannien; UK) forlod officielt EU den 31. januar 2020.

I 2020 foregår forhandlingerne mellem EU og UK om det fremtidige samarbejdsforhold mellem parterne, hvor de hidtidige afsluttede forhandlinger kan siges at have omhandlet selve "skilsmissen". I det fremtidige forhold, skal blandt andet rammerne for det fremtidige handelsforhold og fiskerisamarbejde forsøges fastlagt ved forhandling.

Såfremt UK ved den proces også forlader EU's indre marked, hvilket er meget sandsynligt, kan den fremtidige grønlandske fiskeriekseport til UK blive mødt af importtold og veterinærkontrol i det værst tænkelige scenarie. Det kan få negative konsekvenser for Grønlands fiskeriekseport til UK, med mindre fordelagtige aftaler vedrørende de oversøiske lande og territorier indgås mellem UK og EU. Dette ønske er blevet kommunikeret videre til EU's Brexitforhandlere. Hvis dette ikke lykkes er der to muligheder scenarier, som Grønland kan opsøge:

- at indgå en bilateral handelsaftale med UK, så grønlandske fiskeprodukter kan forblive prismæssigt konkurrencedygtige på UK's marked, eller
- at indgå en aftale med UK om, at UK i dets lovgivning ikke placerer importtold på Grønland i dets lovgivning.

De vigtigste eksportprodukter fra grønlandske virksomheder til UK er kogte og pillede rejer, som ved udgangen af 2019 blev vurderet at udgøre ca. 80-90 pct. af eksportværdien. De fleste grønlandske eksportprodukter fragtes til Danmark og direkte videre til UK, mens nogle produkter videreføres i Danmark, før de videresendes til UK.

Ifølge fiskerierhvervet udgjorde omkring 90 pct. af eksporten kogte og pillede rejer til UK fra Grønland før Corona-krisen.

Det er tidligere vurderet, at konsekvensen af Brexit i *det værst tænkelige scenarie* vil kunne være, at Grønlands *toldfri* eksport af rejer for et tre-cifret millionbeløb ud af en samlet eksport på omkring 3,7 milliarder kroner i 2017, jf. tal fra Grønlands Statistik, går tabt. Dette scenarie tager udgangspunkt i, at UK pålægger den i henhold til WTO's regler maksimale toldsats på 20 pct. på kogte og pillede rejer. En sådan maksimal toldsats ville i givet fald isoleret set pålægge eksporten af kogte og pillede rejer en samlet told på over 100 mio.kr., og det ville selvsagt påvirke efterspørgslen negativt.

Det er på nuværende tidspunkt uafklaret, hvorvidt Corona-krisen vil påvirke forhandlingerne med EU og dermed Grønlands muligheder for at genoprette den fulde værdi af det britiske eksportmarked. Dette medfører en yderligere usikkerhed omkring provenuerne fra rejseeksporten i de kommende år.

UK har ultimo maj 2020 annonceret sit nye toldregime. Ifølge dette forventes Grønlands eksisterende handel med produkter af rejer og torsk at blive pålagt 12 pct. i tariffer ved import i UK. Tilberedte varer af samme arter får 20 pct tariffer på sig. Desværre har Grønlands tidligere høringssvar til UK ikke i første omgang haft den ønskede effekt.

Dette bekræfter os i, at Grønland skal have en handelsaftale med UK på plads inden UK Global Tariff regime træder i kraft den 1. januar 2021.

1.4.3 Projektsamarbejde med USA

Igaliku-aftalen fra 2004, mellem Grønland, Danmark og USA, indeholder en fælleserklæring vedrørende økonomisk og teknisk samarbejde mellem USA og Grønland. Der har dermed i en længere årrække været en formel aftale om samarbejde mellem Grønland og USA. Samarbejdet blev i 2019 understøttet af to fælles aftalememoranda (MOU'er), der blev indgået og underskrevet i juni 2019 mellem de amerikanske udenrigsministerium (State Department) og henholdsvis Departementet for råstoffer og Departementet for Erhverv, Energi og Forskning.

Projektpakken beløber sig til samlet 12,1 mio.\$ (ca. 83 mio.kr). Projektsamarbejderne vil være indenfor råstoffer samt uddannelse-, energi og erhvervsområdet. Der pågår en detailplanlægning i maj-juni måned 2020 af projekterne, dette i et samarbejde mellem de aktuelle ressortdepartementer og det amerikanske udenrigsministerium.

Det skal bemærkes, at der ikke er tale om budgetstøtte, således ikke bidrag til landskassen, men derimod projektstøtte som administreres af det amerikanske udenrigsministerium. Projekterne forventes at være færdigimplementeret inden udgangen af 2021.

1.5 De øvrige erhvervsområder

Corona-situationen påvirker især turisme- og råstofsektoren. Hovedfokus i beskrivelsen af de øvrige erhvervsområder i Politisk-Økonomisk Beretning 2020 er derfor på turisme- og mineralsektoren.

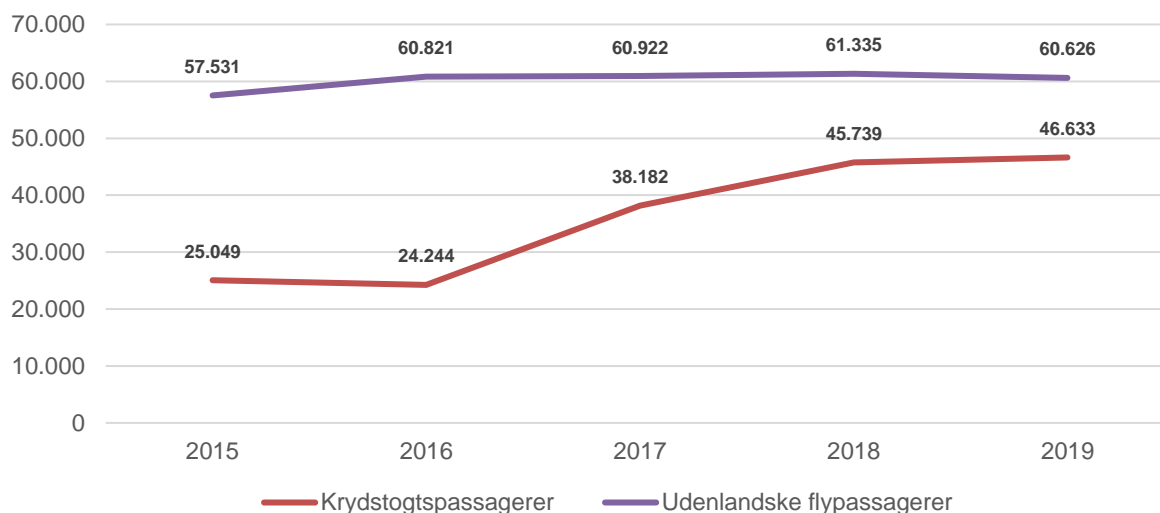
1.5.1 Turisme

Med den nationale turismestrategi "Turismeudvikling i Grønland - Hvad skal der til? (2016-2020)" satte Naalakkersuisut fokus på at forbedre rammebetingelserne for turismesektoren. Baggrunden for strategien var et betydeligt fald i turismetilstrømningen frem til og med 2014.

Strategien havde til formål at vende den negative udvikling. Dette skulle ske ved gennemførelsen af en lang række tiltag inden for tre hovedområder: markedsføring, tilgængelighed og styrkelse af rammerne for flere private investeringer, som således er blevet udrullet de seneste år.

Blandt strategiens anbefalinger er etablering af visitorcentre, som er godt på vej med Isfjordscenteret i Ilulissat, det påbegyndte arbejde med anlæggelse af nye landingsbaner i Nuuk, Ilulissat og Qaqortoq, samt det øgede fokus på at fremme af private investeringer via blandt andet turismekoncessioner.

Figur 10. Antal krydstogtpassagerer og udenlandske flypassagerer i Grønland, 2015-2019

Kilde: Grønlands Statistik

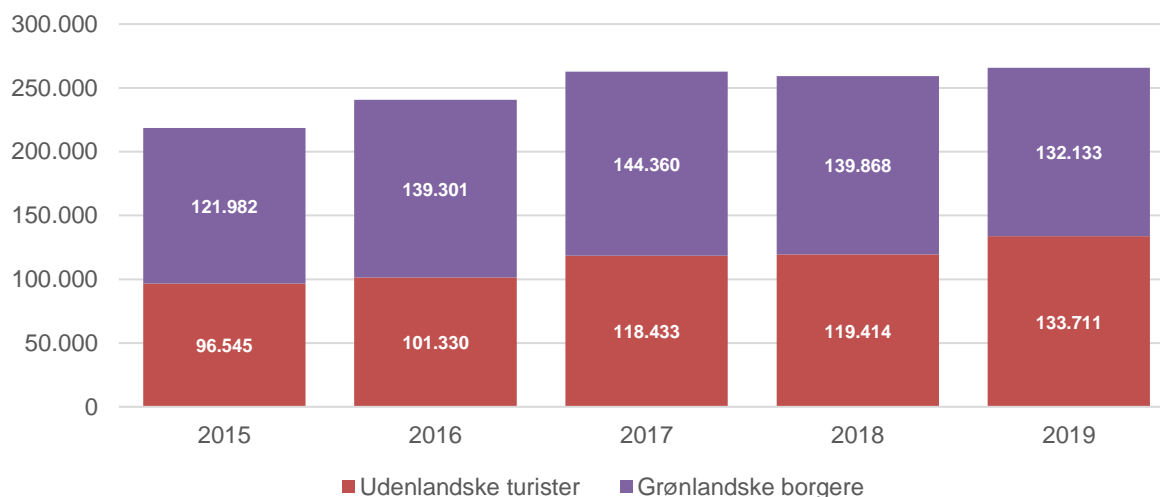
Noter: Foreløbige tal for 2019. Jf. statistikken for krydstogtpassagerer forventes endvidere en kommende revision af tallene for 2015 og 2016.

Som det fremgår af figur 10, er der i perioden 2015-2019 igen registreret en positiv udvikling i antal turister der besøger Grønland. Fremgangen er størst på krydstogtsområdet, som er steget med 86 % i perioden. Blandt de udenlandske flypassagerer er fremgangen noget lavere, men stadig med en stigning på 5,4 %.

Figur 11 viser en pæn samlet stigning fra 218.527 overnatninger i 2015 til 265.844 i 2019, svarende til en stigning på 21,6 %. Overnatninger af turister er vokset mest i perioden med 38,5 %, og der var i 2019 for første gang flere (udenlandske) turister end grønlandske borgere, som overnattede på grønlandske overnatningssteder.

Turismeudviklingen gennem de seneste år har derfor været positiv. Udviklingen på turismeområdet vil dog i 2020 og forventeligt også et par år frem blive påvirket negativt af coronasituationen. Grønlands Statistiks første opgørelse over hotelgæster og overnatninger efter de nationale og internationale COVID-19 rejseforbud, viste fald i gæster og overnatninger i hele Grønland. Der var i marts 2020 således 4.387 færre hotelgæster og 11.593 færre overnatninger end samme måned året før. Denne trend må forventes at fortsætte i den kommende tid.

Figur 11. Antal hotelovernatninger 2015 – 2019

Kilde: Grønlands Statistik

1.5.2 Mineraler

Råstofområdet er i sagens natur meget afhængig af den globale økonomiske udvikling. Investeringer i mineralefterforskning i Grønland toppede med 711 mio. kr. i 2011, hvorefter de faldt til 130 mio. kr. i 2016, inden de igen er steget til 239 mio. kr. i 2018.³ Investeringerne i 2019 er ikke opgjort endnu, men forventes at have samme niveau som i 2018.

Tabel 3 herunder viser de mest fremskredne mineralprojekter, der enten har en udnyttelsestilladelse eller er i processen inden en udnyttelsestilladelse.

Det bemærkes, at der på nuværende tidspunkt er to projekter, som er i drift (stiplet linje). Antallet af beskæftigede for projekter, der er i drift eller under anlæggelse, der fremgår af nedenstående tabel, kan dog i 2020 forventes påvirket af rejserestriktioner, der allerede er indført eller som eventuelt vil blive indført på grund af COVID-19.

I tillæg til tabellens aktiviteter forventes forundersøgelles- og efterforskningsaktiviteter i 2020:

- Greenland Ruby A/S' rubin- og lyserød safirprojekt ved Aappaluttoq er i produktion og har påbegyndt salg af rubin og lyserød safir udvundet under udnyttelsesfasen.
- Hudson Greenland A/S' anorthosit-projekt ved Kangerlussuaq kom i produktion i 2019 med den første udskibning. Produktionen fortsætter i 2020 med to forventede udskibninger.
- Ironbark A/S' zink- og blyprojekt ved Citronen Fjord fik en udnyttelsestilladelse i december 2016. Selskabet har siden arbejdet på at sikre finansiering til projektets igangsættelse.

Udstedelse af en udnyttelsestilladelse er ikke ensbetydende med igangsættelse af anlægs- og udnyttelsesaktiviteter. Eksempelvis pårises finansieringsmulighederne af udviklingen i råvarepriserne.

Ved den internationale råstofmesse PDAC i marts 2020 var optimismen stor og der var tilkendegivelse om mange og omfattende efterforskningsaktiviteter i feltet. COVID-19 har siden da accelereret globalt og har store indvirkninger på råstofindustrien. Grundet COVID-19 kan det således blive meget svært at udføre feltaktiviteter i Grønland i 2020. Som konsekvens heraf har Naalakkersuisut vedtaget tre initiativer, som har til hensigt at begrænse påvirkningen på råstofindustrien:

- Reduktion af efterforskningsforpligtigelser for alle efterforskningstilladelser til 0 kroner i 2020.
- Udskydelse af betaling af myndighedsbehandling til juli 2021.
- Tilbageførelse af sikkerhedsstillelse fra kontant deponering med op til 50 %.

Den kvartalsvise opkrævning for myndighedsbehandling for 2020 og skyldige beløb hertil er udskudt, og vil blive opkrævet sammen med opkrævningen for 3. kvartal 2021.

³ Efterforskningsinvesteringer inkluderer et tillæg på 50 % til overhead

Tiltag vedrørende udskydelse af myndighedsbetalingen er en betalingskredit. Dette har umiddelbart positiv betydning for den likvide beholdning i selskaberne.

Der bliver udarbejdet, godkendt og fremsendt en tillægsbevilling til Finansudvalget, som bemyndiger Naalakkersuisut til at kunne overføre et merforbrug i en størrelsesorden på op til ca. 20 mio. kr. på hovedkonto 66.01.05.

Tabel 3. De mest fremskredne mineralprojekter

Projekt	Status	Beskæftigede
Greenland Ruby A/S Aappaluttoq (rubin og lyserød safir)	Driftsfase (Udnyttelsestilladelse: 2014)	30-35
Hudson Greenland A/S Kangerlussuaq (anorthosit)	Driftsfase (Udnyttelsestilladelse: 2015)	50 ansatte (ca. 25 på sitet til enhver tid)
Ironbark A/S Citronen Fjord (Zn, Pb)	Indledende anlægsfase (Udnyttelsestilladelse: 2016)	Anlægsfase: Op til 300* Driftsfase: Op til 475*
London Mining Greenland A/S Isukasia (Fe)	Diverse godkendelses-ansøgninger afventes (Udnyttelsestilladelse: 2013)	Anlægsfase: 1.500-3.300* Driftsfase: 680-810*
Nalunaq A/S Napasorsuaq (Au)	Nye efterforskningsaktiviteter (Udnyttelsestilladelse: 2003)	
Greenland Minerals A/S Kuannersuit (Kvanefjeldet) (REE, U, Zn, flusspat)	Ansøgning om udnyttelsestilladelse forventes i 2020	Anlægsfase: Op til 1.121* Driftsfase: 715*
Tanbreez Mining Greenland A/S Killavaat Alannguat (Kringlerne) (Zr, REE, Nb, Ta, Y)	Revideret ansøgning om udnyttelsestilladelse fremsendt i 2016	Anlægsfase: op til 140 (uden kemisk forarbejdning) Driftsfase uden kemisk forarbejdning: 80
Dundas Titanium A/S Nordgrønland (Ti)	Ansøgning om udnyttelsestilladelse forventes i 2020	Anlægsfase: op til 270* Driftsfase: 175*
Greenland Resources Inc. Malmbjerget (Østgrønland) (Mo)	Ansøgning om udnyttelsestilladelse forventes i 2022	Anlægsfase: Estimeret til 500 Driftsfase: Estimeret til 300

* Forventet

Kilde: Råstofstyrelsen

1.6 Beskæftigelse og ledighed

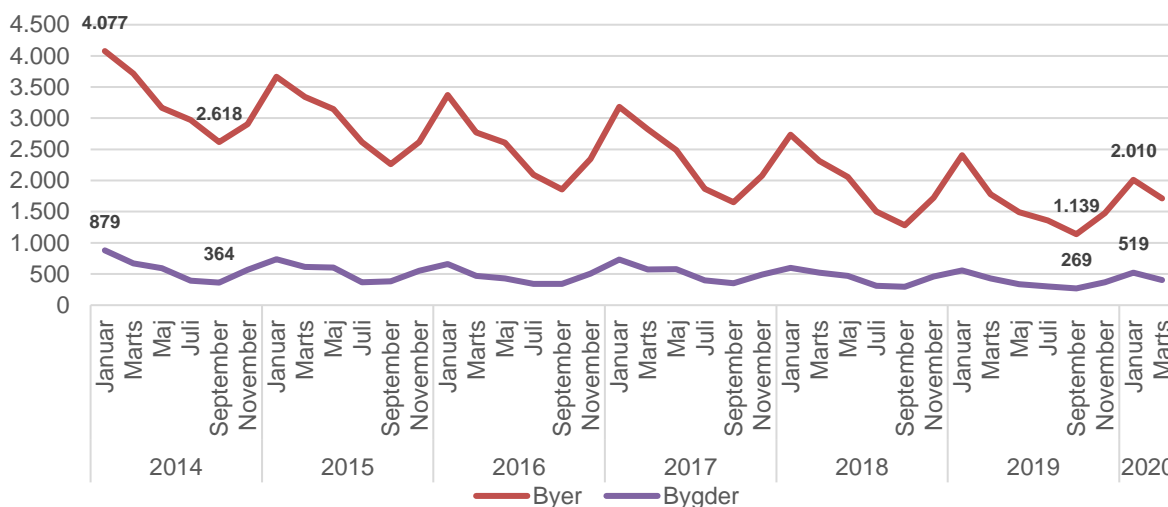
Initiativerne i beskæftigelsesstrategien "Et trygt arbejdsmarked" har over en årrække sammen med gunstige konjunkturer frem mod begyndelsen af 2020 reduceret antallet af registrerede arbejdssøgende samt øget beskæftigelsen. Det er primært sket ved at få unge, der hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse samt personer med nedsat arbejdsevne, tilbage i uddannelse eller tilbage på arbejdsmarkedet. Antallet af revalideringsforløb er øget, og en stor del af revaliderende er kommet tilbage på arbejdsmarkedet efter endt forløb. Unge er kommet i uddannelse eller på arbejdsmarkedet ved hjælp af øget optag på Majoriaq.

Som løbende indikator for arbejdsmarkedsudviklingen offentliggør Grønlands Statistik månedlige opgørelser over antal registrerede arbejdssøgende, som er en optælling af de personer, der fysisk henvender sig til kommunen og dermed bliver registreret. I en måned tæller en person som registreret arbejdssøgende, uanset om vedkommende har været registreret som arbejdssøgende i hele måneden eller blot en enkelt dag. Statistik over registrerede arbejdssøgende må ikke forveksles med den egentlige ledighedsstatistik, blandt andet fordi en person kan være ledig uden at registrere sig som arbejdssøgende (borgeren modtager i så fald hverken arbejdsmarkedsydelse eller offentlig hjælp).

I figur 12 ses ledighedstendensen de seneste år opgjort, på antallet af registrerede arbejdssøgende i henholdsvis januar og september for hele landet i perioden 2014-2020.

Ledigheden er generelt størst i bygderne og blandt de unge. Der er uforholdsmæssigt mange ufaglærte blandt de ledige, hvilket er en normal tendens blandt de lande, som Grønland normalt sammenlignes med.

Figur 12. Udvikling i antal registrerede arbejdssøgende i byer og bygder (2014-2020)

Kilde: Grønlands Statistik

Et generelt lavt uddannelsesniveau og sociale problemer medfører, at mange borgere har en ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet og ofte ikke besidder de nødvendige kompetencer til at besætte gode, vellønnede jobs. De strukturelle sociale udfordringer skal løses gennem en tidlig indsats, så alle børn og unge får en reel mulighed for og tilskyndelse til at deltage i undervisningen i folkeskolen og bliver parate til at gennemføre erhvervskompetencegivende uddannelser umiddelbart efter folkeskolen.

De strukturelle problemer på arbejdsmarkedet ses endvidere af, at der sker en indvandring af ufaglært arbejdskraft samtidig med den relativt høje arbejdsløshed i nogle dele af landet.

Strukturledigheden skyldes tre væsentlige faktorer:

1. Der er typisk få jobs og erhvervsaktiviteter de steder, hvor der er høj ledighed.
2. Der er en geografisk og boligsmæssig barriere i forhold til at få besat ledige jobs, som kræver, at den enkelte og dennes familie skal flytte for at komme i beskæftigelse.
3. Der er mismatch mellem arbejdsgivernes efterspørgsel på kompetencer og de lokalt tilgængelige kompetencer.

Corona-situationen har medført en ændring i flere års positive tendenser på arbejdsmarkedet. Således er antallet af registrerede ledige i april 2020 ca. 200 højere end i april 2019. Hertil kommer, at der er personer, som i perioden marts 2020 og frem til nuværende tidspunkt har været omfattet af lønkompressionspakken, jf. nedenstående afsnit. Dette er at betragte som en skjult ledighed.

1.7 Status på hjælpepakker målrettet aktivitet i den private sektor

I forbindelse med COVID-19 er der etableret en række hjælpepakker for at støtte erhvervslivet og lønmodtagerne:

- En pakke til understøttelse af arbejdstagerne
- To pakker til understøttelse af erhvervslivet Nedenfor opgøres status for brugen af pakkerne.

I nedenstående tabeller (tabel 3-7) opgøres status for brugen af hjælpepakkerne.

Business Greenland oplyser, at fordelingen mellem Akutpakken og Den generelle Pakke er således, at 58 pct. af støtten er tildelt under Akutpakken mens 42 pct. af støtten er tildelt under Den generelle Pakke.

Business Greenland oplyser ydermere, at der er oprettet 10 kriselån på i alt ca. 2,5 mio. kr. Heraf har 6 virksomheder modtaget både kriselån og kompensation (opgjort pr. 29. april 2020).

Tabel 3. Status for arbejdsmarkedspakken og erhvervshjælpepakkerne

	Ansøgninger modtaget	Ansøgninger behandlet	Tilsagn (helt/delvist)	Afslag	Beløb udbetalt (kr.)	Klager modtaget
Arbejdsmarkedspakken (lønkompensation)	135	110	93	17	*3.874.061	7
Erhvervshjælpepakker	432	382	262	120	18.279.547	5
Total	567	492	355	137	22.153.608	12

*Note: Skattestyrelsen er i gang med at gennemgå alle udbetalinger på lønkompensation med henblik på at kontrollere om beløbet er udregnet korrekt.

Kilde: Indberetning fra Skattestyrelsen pr. 14. maj 2020 og Greenland Business pr. 14. maj 2020 samt Forbruger- og Konkurrencestyrelsen pr. 4. maj 2020

Tabel 4. Kommunefordeling på erhvervshjælpepakkerne

Kommune	Antal tilsagn (helt/delvist)	Fordeling i %	Støttebeløb i kr.
Avannaata Kommunia	23	11,7	1.070.627
Kommune Kujalleq	7	3,6	170.157
Kommune Qeqertalik	9	4,6	234.628
Kommuneqarfik Sermersooq	128	65,0	7.823.396
Qeqqata Kommunia	30	15,2	1.120.520
Total	197	100,0	10.419.328

Kilde: Indberetning fra Greenland Business 30. april 2020

Det samlede antal personer (cpr.numre), der har været godkendt over perioden, er på 360. En person kan godt gå igen i flere perioder og ansøgninger. I tabel er gengivet antal personer opgjort i henholdsvis marts og april 2020, der har været omfattet af lønkompensationsordningen.

Tabel 5. Antal af personer, der har været omfattet af lønkompensationspakken

Marts	218
April	215

Kilde: Indberetning fra Greenland Business 30. april 2020

Tabel 6. Kommunefordeling på arbejdsmarkedspakken - lønkompensation

Kommune	Kr.
Kujalleq	280.668
Sermersooq	1.780.836
Qeqqata	187.638
Qeqertalik	0
Avannaata	77.708
Total	2.326.850

Kilde: Indberetning fra Skattestyrelsen 12. maj 2020

Tabel 7. Fordeling af udbetalinger til lønkompensation opgjort efter brancher

Branche	Lønkompensation
Hotel og Restaurationer	1.009.570
Turisme	316.145
Butikker	324.133
Kultur	195.668
Serviceerhverv	443.284
Fiskeri	38.050
I alt	2.326.850

Kilde: Indberetning fra Skattestyrelsen 12. maj 2020

Det ses af tallene, at virksomheder i Kommuneqarfik Sermersooq hidtil har haft det største træk på hjælpepakkerne, men at der samlet set ikke har været et større træk indtil videre. En nærmere gennemgang af tilsagnene viser også, at det især er turisme- og serviceerhverv, der har haft størst behov for hjælpepakkerne.

Dette billede er ikke overraskende, da smitten med COVID-19 indtil nu kun har været registreret i Nuuk med deraf følgende restriktioner og midlertidige tvangslukninger i hovedstaden. Der må forventes et ændret billede i de kommende måneder, idet turismesektoren må forventes at blive hårdt ramt i hele landet og med et deraf forventeligt større træk på hjælpepakkerne.

Der forberedes i øjeblikket en forlængelse, som også indebærer en tilpasning af disse i dialog med arbejdsmarkeds parter for at kunne målrette den offentlige hjælp til at opretholde aktivitet og beskæftigelse i den private sektor.

Hjælpepakkerne kompenserer for konjunkturudsving, men kan også betyde, at nødvendige omstillinger bremses. Der kan være behov for en aktiv efterspørgselspolitik for at sikre, at kapaciteten bibeholdes af hjælpepakkerne kommer i anvendelse i takt med genåbningen. Det skal sikres, at hjælpepakkerne ikke hindrer en naturlig omstilling af økonomien ved at holde urentable virksomheder i live.

Der henvises også til dagordenspunkt 43 for en nærmere redegørelse fra Naalakkersuisut med blandt andet beskrivelse af planerne for den videre håndtering af coronasituationen.

1.8 Landskassens økonomi

Økonomien i den offentlige sektor er i sagens natur påvirket af, om der er vækst og beskæftigelse i samfundet. Høj ledighed og/eller mange på offentlig forsørgelse belaster både landskassen og den kommunale økonomi.

1.8.1 Landskassens regnskab for 2019

Finansloven for 2019 blev vedtaget med et budgetteret DAU-overskud på 12,1 mio. kr. og et DA-overskud på 7,2 mio. kr. I løbet af 2019 blev der godkendt tillægsbevillinger i Finans- og Skatteudvalget og Inatsisartuts udvalg for Forretningsorden, som samlet indebærer forværring af de budgetterede resultater med 55,5 mio. kr.

Tabel 8. Oversigt over hovedtal fra regnskaber og budgetter for 2014-2023. Tal for regnskab 2019 er foreløbige tal (mio. kr.). Negative tal er indtægter/overskud, mens positive tal er udgifter/underskud.

	R2014	R2015	R2016	R2017	R18	R19*	FL20	BO21	BO22	BO23
Drift, tilskud & lovbundne udgifter	5.888	5.820	6.286	6.030	6.568	7.032	6.602	6.710	6.685	6.715
Indtægter	-6.630	-6.596	-6.923	-6.945	-7.266	-7.709	-7.171	-7.163	-7.149	-7.146
Anlæg	896	589	426	712	581	534	510	465	465	437
Heraf anlæg excl. udlån til Nukissiorfiit	736	502	456	518	501	501	450	405	405	377
DAU	154	-188	-211	-204	-117	-143	-59	13	0	6
DA	222	-137	-51	-230	-135	-148	-50	23	10	16

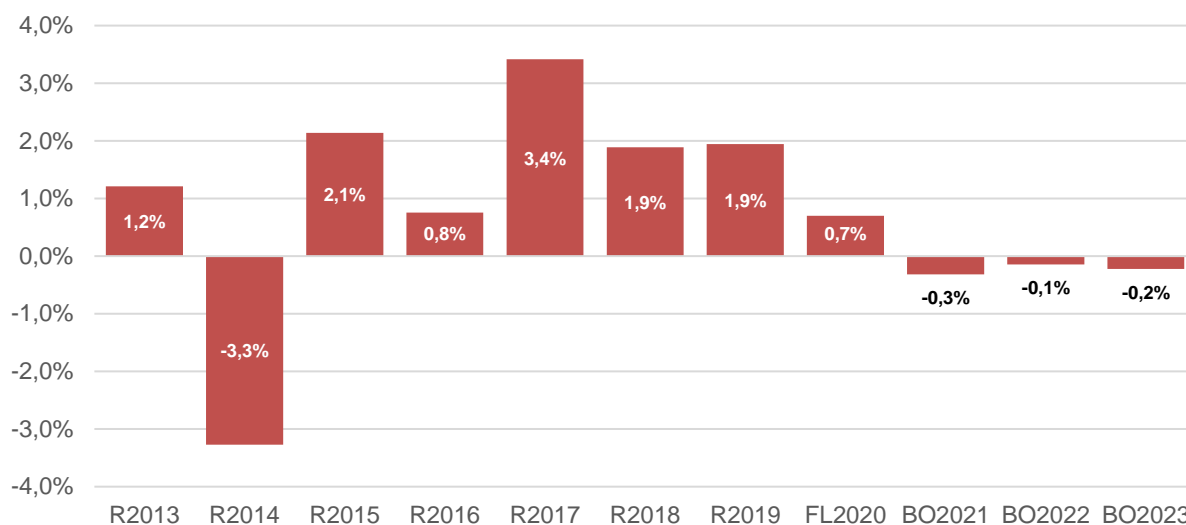
* Foreløbige tal.

Der foreligger på nuværende tidspunkt alene foreløbige tal for regnskabet for 2019 (tabel 8). Der vil fortsat være poster, som vil kunne ændre resultatet i begge retninger. Tallene viser et forventet DA-overskud på ca. 148 mio. kr. og et DAU-overskud på ca. 143 mio. kr. Begge dele vil være en forbedring i forhold til regnskabet for 2018.

Selvstyrets indtægter fra skatter og afgifter er øget med 114 mio. kr. i 2019. Selvstyrets driftsudgifter og tilskud er inkl. lovbundne udgifter øget i 2019 med 478 mio. kr. Den store stigning skyldes især kapitalindskud til Kalaallit Airports A/S.

Figur 13 angiver resultatudvikling i drift og anlæg i landskassen frem til seneste budgetoverslagsår.

Figur 13. DA-resultat i % af de samlede udgifter for 2013-2023. Regnskab 2019 er foreløbige tal.

Note. Det foreløbige DA-resultat for 2019 er sat i forhold til de budgetterede udgifter.

1.9 Sammenhængen med kommunernes økonomiske udvikling

Den offentlige sektors økonomi hænger tæt sammen. En uholdbar udvikling i landskassen har stor betydning for kommunernes økonomiske muligheder og omvendt.

Det forøgede provenu fra direkte skatter kommer ikke kun landskassen til gode, men i højere grad kommunerne. Kommunerne modtager ca. 70 % af det samlede provenu fra A-skat, selskabsskat og udbytteskat via kommunal skat og fælleskommunal skat.

1.9.1 Regnskab 2019 (foreløbige tal) og budget 2020

Tabel 9 viser kommunernes foreløbige regnskaber for 2019 og budget for 2020. Det skal bemærkes, at regnskaberne endnu ikke er revisionspåregnede og politisk godkendte.

I 2019 ser det foreløbigt ud til, at alle kommuner kommer ud af året med et regnskabsmæssigt overskud. Det afspejler naturligvis den gennemgående gunsige konjunktursituation med forholdsvis lav ledighed, gode priser på fiskeriekseporten og høj anlægsaktivitet, som var gældende i 2019.

Tabel 9. Kommunernes økonomi, tusinde kr. (positive tal betegner udgifter)

2019 Regnskab i t.kr. (foreløbige tal)						
	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qeqertalik	Avannaata	Subtotal
Drift	550.021	1.802.093	707.366	564.532	798.259	4.422.271
Anlæg	52.712	244.770	87.217	24.204	100.587	509.490
Indtægter	-613.551	-2.096.147	-822.428	-624.482	-912.250	-5.068.858
Resultat	-10.818	-49.284	-27.845	-35.746	-13.404	-137.097
2020 i t.kr. Budget						
	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qeqertalik	Avannaata	Subtotal
Drift	589.643	1.602.012	703.197	538.564	833.286	4.266.702
Anlæg	46.167	296.000	147.397	70.000	98.700	658.264
Indtægter	-603.561	-1.979.397	-816.613	-615.809	-938.488	-4.953.868
Resultat	32.249	-81.385	33.981	-7.245	-6.502	-28.902

Kilde: Kommunerne, OBS foreløbige tal, endelige regnskabstal kan afvige betydeligt fra ovenstående.

Kommunernes vedtagne budgetter for 2020 udviser et samlet overskud på 28,9 mio. kr. Men to kommuner har budgetteret med underskud i 2020. Budgettallene er imidlertid baseret på

konjunkturfremventninger, det må anses for meget usandsynligt kan opfyldes. Resultatet i kommunerne i 2020 vil derfor formentlig blive dårligere end budgetteret.

1.9.2 Kommunernes lånoptagelse

Kommunernes nettorentebærende gæld pr. 31. december 2019:

- Kommune Kujalleq havde en nettorentebærende gæld på ca. 71,1 mio. kr., heraf rentebærende gæld for 106 mio. kr.
- Kommuneqarfik Sermersooq havde en nettoformue på 92,9 mio. kr., heraf gæld for 9,4 mio. kr.
- Avannaata Kommunian havde en nettoformue på 51,2 mio. kr., heraf gæld for 19,8 mio. kr.
- Qeqqata Kommunian havde ingen gæld. Der foreligger pt. ingen oplysninger om størrelsen af kommunens nettoformue.
- Kommune Qeqertalik havde en nettoformue på 84,3 mio. kr. Kommunen havde ingen gæld.

1.10 Afgifter

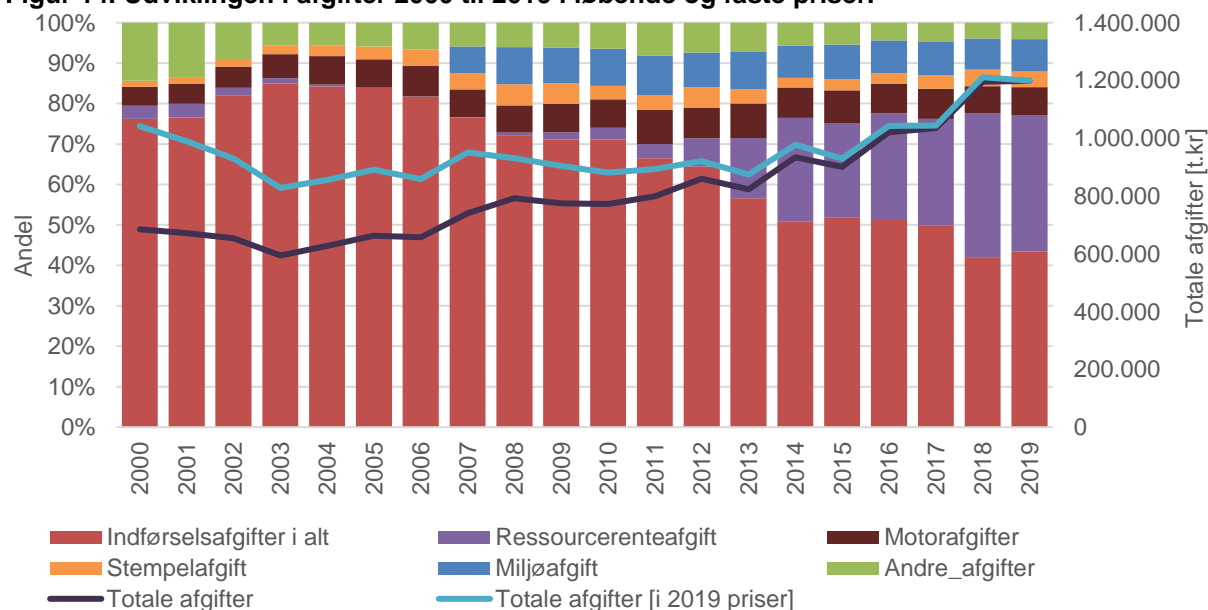
Den positive udvikling i de indirekte skatter fra de seneste år er stagneret i 2019. De indirekte skatter/afgifter har således indbragt et provenu i 2019 på ca. 1.198 mio. kr. i forhold til 1.195 mio. kr. i 2018. Dette er ca. 3 mio. kr. mere i provenu end i 2018.

Samlet set udgjorde provenuet fra indførselsafgifterne 520,9 mio. kr. i 2019 mod 502,9 mio. kr. i 2018. Provenu fra indførslen af tobaksprodukter er i 2019 steg med ca. 5,4 mio. kr. Provenu af indførselsafgifter på alkoholholdige drikkevarer steg med ca. 8,9 mio. kr. i 2019 i forhold til 2018. Provenu af indførselsafgifter på sukker, chokolade og kaffe/the steg med ca. 5,1 mio. kr. i 2019 i forhold til 2018.

Afgifter på fisk og rejer udgjorde 404,9 mio. kr. i 2019 mod 273,1 mio. kr. i 2017. Stigningen skyldes primært den nye Inatsisartutlov om ressourceafgifter på det grønlandske fiskeri fra 2017, som trådte i kraft den 01.01.2018. Loven har udvidet afgiftsgrundlaget med flere fiskearter og samtidig ændret modellen for beregning af afgiftssatserne. Desuden er provenuet påvirket af kvotestørrelser, kvoteudnyttelse, produktmiks, eksportpriser og valutakurser. Afgifterne fra fiskeriet udgjorde 33,8 % af det samlede provenu fra de indirekte skatter i 2019 mod 26,4 % af det samlede provenu fra de indirekte skatter i 2017.

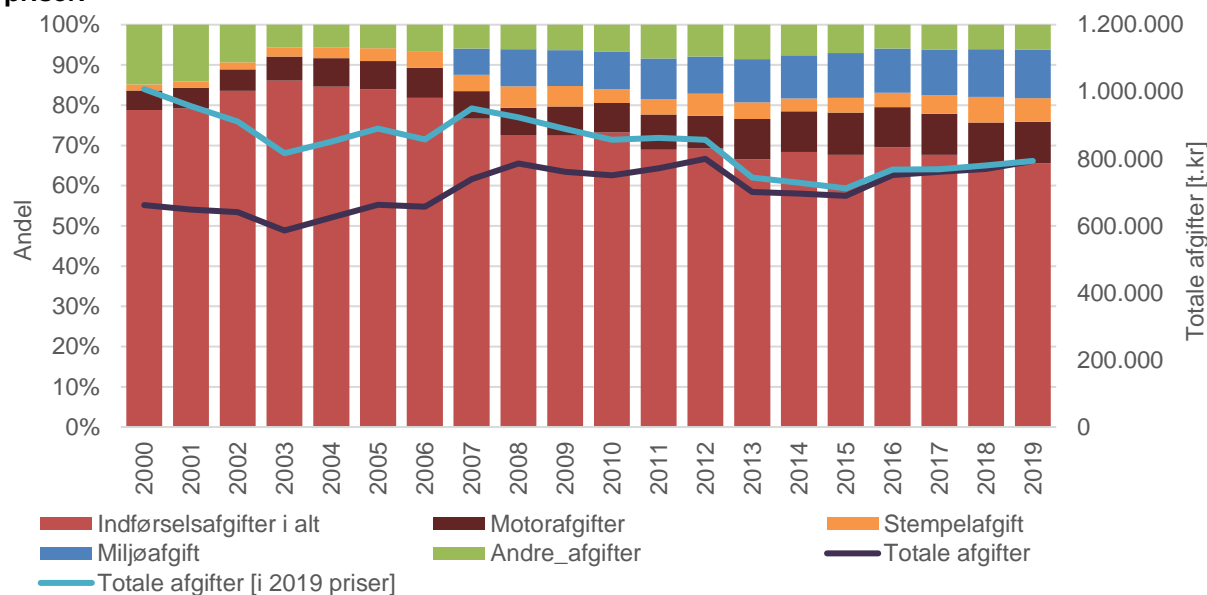
Som det fremgår af figur 14 er det samlede provenu fra afgifter/indirekte skatter steget med ca. 596 mio. kr. siden 1996 i løbende priser. I figur 15 er samme opgørelse lavet i faste priser.

Figur 14. Udviklingen i afgifter 2000 til 2019 i løbende og faste priser.

Kilde: Skattestyrelsen

Figur 15. Udviklingen i afgifter (ekskusive ressourceafgifter) 2000 til 2019 i løbende og faste priser.

Kilde: Skattestyrelsen

Note: Sekundær lodret akse (højre akse) er fordelt på indførselsafgifter i alt og de totale afgifter. De resterende afgifter er under en procentvis fordeling i den primære akse (venstre akse).

Figuren viser, at indførselsafgifternes andel udgør en betydeligt mindre andel af de samlede afgifter i forhold til de foregående år. Dette skal primært tilskrives et fald i provenu fra indførslen af alkoholholdige drikkevarer og tobaksprodukter. Dette udgjorde i 2000 83,6 % af det samlede provenu fra indførselsafgifter, mens det i 2019 tilsvarende kun udgjorde 63,9 %.

Afgiftssatserne på alkoholholdige drikkevarer, tobaksprodukter, sukker, chokolade, plastoisposer og tryksager blev hævet under EM 2019 ud fra et ønske om at nedbringe forbruget ud fra sundheds- og miljømæssige hensyn.

1.11 Restancer

Som det fremgår af tabel 10 er restancerne i løbet af 2019 faldet markant både antalsmæssigt og i kroner og der er sket et fald inden for samtlige restancearter. Overordnet er der sket et fald på 28% i antal sager og knap 13% beløbsmæssigt. Antalsmæssigt svarer det til et fald på 86.747 stk. sager, der i beløb svarer til et fald på 126 mio. kr.

Hensættelserne er fastlagt efter aftale med Selvstyrets eksterne revision. Jo ældre en fordring er, desto sværere er den at inddrive, og jo større del hensættes derfor til forventede tab. Der er således ikke tale om realiserede tab, men forventede tab på Selvstyrets tilgodehavender.

Opgøres restancerne uden hensættelser til tab på skatter, er restancemassen faldet fra 769 mio. kr. i januar 2019 til 748 mio. kr. i januar 2020, svarende til et fald på 2,3%.

Skattestyrelsen er i gang med at overgå til et nyt økonomi-system, ligesom resten af Grønlands Selvstyre og de fem kommuner. Der er i denne forbindelse i løbet af 2019 pågået et omfattende arbejde med kritisk gennemgang af registrerede fordringer. I den forbindelse har der været ekstraordinært flere inkassosags-afslutninger hos Inddrivelsen, som fordringshaverne skal afskrive i deres regnskab, såfremt fordringerne er forældede. Som følge af især dette arbejde, er restancemassen blevet nedbragt markant. Det gælder ikke mindst kommunal gæld, hvor en lang række sager i en årrække ikke var afskrevet. Dette arbejde fortsætter ind i 2020. Faldet i de samlede restancer dækker dog ikke udelukkende over ekstraordinært flere inkassosags-afslutninger. Der spores generelle positive tendenser i borgernes kapacitet til og vilje til at afdrage offentlig gæld.

I tabel 11 vises de restancer, hvor der er registreret de største fald i løbet af 2019. Det er værd at bemærke, at restancearter, med undtagelse af posten "husleje", alle er kommunale restancer.

Tabel 10. Restanceudviklingen i 2019 fordelt på restancearter

Restanceart	Jan. 2019		Jan. 2020		% ændring	
	Antal sager Stk.	Restance- størrelse Kr.	Antal sager Stk.	Restance- størrelse Kr.	Sager	Restance
1 Underholdsbidrag	80.206	383.604.969	71.972	354.628.717	-10%	-8%
2 Restskatter	971	22.516.686	481	17.764.073	-50%	-21%
3 ESU	68	38.253.030	61	34.904.290	-10%	-9%
4 A-skat	2.618	18.701.730	2.145	15.475.942	-18%	-17%
5 Selskabsskat	79	240.443	63	38.978	-20%	-84%
6 Husleje	4.716	55.874.814	1.753	32.801.130	-63%	-41%
7 Skatterenter	1.217	1.707.483	1.213	1.605.755	0%	-6%
8 Div. kommunale restancer	19.448	42.564.737	11.789	26.884.476	-39%	-37%
9 Hjælp med tilbagebetalingspligt	5.038	25.022.149	3.941	21.691.430	-22%	-13%
10 Studielån	976	14.312.027	695	12.091.318	-29%	-16%
11 Dagsinstitutioner	26.879	16.142.279	16.810	10.722.578	-37%	-34%
12 Renovation	114.052	36.903.534	75.329	26.062.872	-34%	-29%
13 Kommunale erhvervslån	76	675.748	13	104.812	-83%	-84%
14 Div. Selvstyrerestancer	13.092	22.569.137	10.579	15.929.231	-19%	-29%
15 Boligstøttelån	314	17.259.759	250	15.258.691	-20%	-12%
16 Selvbyggerlån	281	3.831.169	244	3.698.207	-13%	-3%
17 El/vand	7.981	3.036.467	6.027	2.388.189	-24%	-21%
18 Forældrebetaling anbragte børn	23.739	31.905.161	14.847	20.545.141	-37%	-36%
19 Nordiske krav	846	11.329.288	572	8.679.513	-32%	-23%
20 Øvrige restancer	7.322	2.125.399	4.388	1.290.325	-40%	-39%
21 Hensættelse til tab på skatter		240.000.000		240.000.000		
Total	309.919	988.576.009	223.172	862.565.667	-28%	-13%

Kilde: Skattestyrelsen.

Note: Den sidste post i tabellen "Hensættelser til tab på skatter" omfatter hensættelser til tab på A-skatter, restskatter, skatterenter, selskabsskatter, udbytteskatter med videre.

Tabel 11. Udviklingen af restancer i stk. og i kr., fra 2019-2020

Restanceart	Ændringer i stk.	Ændringer i kr.
Underholdsbidrag	-8.234	-28.976.252
Husleje	-2.963	-23.073.684
Div. kommunale restancer	-7.659	-15.680.261
Forældrebetaling anbragte børn	-8.892	-11.360.020
Renovation	-38.723	-10.840.662

Kilde: Skattestyrelsen

Udviklingen i restancerne på underholdsbidrag er ikke alene et grønlandsk fænomen; en tilsvarende udvikling ses også i Danmark og resten af Norden. Området er relativt svært at håndtere, og med mindre lovgivningen ændres vil den nuværende udvikling fortsætte. Kommunerne i dag er pligtige til at udbetale børnebidrag, selv om den bidragspligtige allerede er i restance. Der pågår i øjeblikket et samarbejde mellem selvstyret og kommunerne om den fremtidige håndtering af dette område, herunder om afskrivningen af uerholdelige underholdsbidrag årligt.

Det kan konstateres, at udviklingen på huslejeområdet er faldet markant i løbet af 2019. Denne er faldet med ca. 29 mio. kr.

Restancerne på renovation er i løbet af 2019 faldet med ca. 33% både antalsmæssigt og beløbsmæssigt, men udgør dog stadigvæk en markant andel af restancerne, da der også samtidig har været en tilgang af nye sager. Det anbefales derfor fortsat, at kommunerne ændrer praksis på renovationsområdet, for at gøre det muligt at reducere de mange små restanceposter på renovationsområdet yderligere.

1.12 Gældsudvikling

Selvstyrets situation

Den 30. april 2010 udgjorde selvstyrets restgæld kr. 131 mio. og likviditeten kr. 1.300 mio. Da likviditeten var større end gælden, havde selvstyret således en nettoformue på kr. 1.169 mio.

Grønlands Selvstyre indfrie de to af dets to udlandslån i december 2018 og dermed bortfaldt en række aftalemæssige forpligtelser. Den tilbageværende låneaftale betyder, at Grønlands Selvstyre højst må opretholde en nettorentebærende gæld, der udgør 20 % af landskassens årlige indtægter.

Under normale omstændigheder ville dette udgøre godt 1,3 mia. kr. i henhold til de budgetterede indtægter i FL 2020. Grundet Corona krisens effekter må dette lånespænd forventes at falde. Stiftelsen af et muligt udlandslån til at finansiere selvstyrets forventede budgetunderskud i 2020 vil kunne indebære, at lånet også skal finansiere indfrielsen af den eksisterende restgæld i NIB. Hvor stort lånoptag der er behov for afhænger af de samlede finansieringsbehov i finansloven vs. de forventede indtægter i 2020 og 2021.

Der henvises til de nærmere overvejelser om en muligt behov for lånoptag i afsnit 1.1.

Den ovenstående opgørelse af den forventede gældsudvikling er pt. forbundet med stor usikkerhed og tallene i tabel 12 skal derfor tages med et større forbehold end sædvanligt på grund af coronasituationen. Denne kan både give et øget lånebehov og samtidig indebære udskydelse af investeringsbeslutninger. Sidstnævnte kan bidrage til stabilisere behovet for låntagning i de kommende år.

Tabel 12. Forventet udvikling i rentebærende og nettorentebærende gæld i selvstyret, selvstyrets aktieselskaber og kommunerne i perioden 2020-2023.

Rentebærende gæld (DKK mio.)	2020	2021	2022	2023
Grønlands Selvstyre	116	91	66	41
Selvstyrets aktieselskaber	4.979	4.982	5.203	4.614
Kommunernes aktieselskaber	190	466	466	466
Kommunerne	108	93	92	132
I alt	5.393	5.632	5.827	5.353
Nettorentebærende gæld				
Grønlands Selvstyre	-804	-705	-693	-702
Selvstyrets aktieselskaber	4.727	4.848	5.074	4.937
Kommunernes aktieselskaber	146	422	422	322
Kommunerne	-412	-387	-359	-316
I alt	3.658	4.179	4.444	4.241

Kilde: Departementet for Finanser

Note: I tabellen er ikke medregnet et muligt lånoptag i regi af Grønlands Selvstyre i 2020 som følge af coronasituationen.

De større selvstyrejede aktieselskabers situation

De selvstyrejede aktieselskaber forventer pt. generelt at udskyde større investeringsbeslutninger til perioden 2023-2025. Mindre investeringer, der skal understøtte den almindelige drift, foretages dog som planlagt:

- Air Greenland tilpasser sin forretning og har foreløbigt valgt at udskyde anskaffelsen af en Airbus A330-200neo.
- Royal Greenland forventer grundet corona-situationen være udfordret økonomisk. Selskabet har derfor behov for at øge låntagningen frem mod 2021 for at finansiere dets driftsaktiviteter, hvorefter den forventeligt vil falde igen.
- Kalaallit Airports A/S har indgået kontrakter om anlæggelse af to nye lufthavne i Nuuk og Ilulissat. Begge lufthavne finansieres af en kombination af kapitalindskud fra ejerne og lånefinansiering. Lufthavnen i Qaqortoq er ikke planlagt at skulle lånefinansieres.
- KNI forventer ikke nævneværdige ændringer i selskabets virksomhedsøkonomi. Dog vil selskabet kunne mærke at et fald i turisme, blandt andet via krydstogtpassagerer, kunne give mindre udslag i årsregnskaberne.
- Tele-Post vil ikke foretage større investeringer i de kommende år. Beslutningen om eventuelt at anlægge et nyt søkabel i Nordgrønland vil først blive truffet i 2023.
- Royal Arctic Line har afklaret situation omkring brugen af Aalborg Havn og den fremtidige brug af Aarhus Havn. Selskabet har derfor fjernet en lang række risici, om selskabets likviditetssituation. Selskabet har under indtryk af Corona-krisen ingen betydelige lånebehov i de kommende år.

2 Øget selvbestemmelse og økonomisk selvårenhed

Grundlæggende for Naalakkersuisuts økonomiske politik er følgende, jf. koalitionsaftalen: ”Det er koalitionsparternes målsætning, at Kalaallit Nunaat rent økonomisk er selvårent. Koalitionsparterne finder det vigtigt, at Inatsisartut fører en balanceret finanspolitik, som udspringer af fornuftige dispositioner, der bunder i visioner og målsætninger”.

2.1 Mål og principper for Naalakkersuisuts økonomiske politik

I forbindelse med vedtagelsen af finansloven for 2020 blev rammerne for Naalakkersuisuts økonomiske politik fastlagt, og Naalakkersuisuts mål- og principper for forberedelsen af forslag til finanslov for 2021 afspejler disse. Det overordnede mål med den økonomiske politik er at skabe rammerne for en selvårende økonomi. I denne forbindelse er det væsentligt at understøtte omstilling til en flerstrengt økonomi, da dette reducerer sårbarheden over for udsving i eksempelvis priserne på produkter fra fiskeriet.

Det overordnede målsætninger og delmål er således følgende:

Overordnede mål for den økonomiske politik

- En selvårende økonomi
- Uafhængighed af bloktilskuddet fra Danmark
- Kortsigtede delmål
 - Et likviditetsberedskab, der sikrer muligheden for at leve op til garantier og forpligtelser
 - Finansloven skal være i balance eller udvise overskud over en 4 årig periode.
- Langsigtede delmål
 - Finanspolitisk holdbarhed over en længere periode
 - Samfundsøkonomisk realvækst
 - Omstilling til en flerstrengt økonomi

For at skabe forudsætningerne for øget økonomisk og politisk selvstændighed skal vi ikke kun kunne sikre den finanspolitiske holdbarhed under de nuværende betingelser, men samtidig skabe det nødvendige økonomiske råderum til at overtage flere opgaver fra staten. Dette indebærer i praksis, at vi skal skabe overskud på finansloven og foretage de nødvendige investeringer, der kan give langsigtet vækst og fremgang. Vi skal dog også holde niveauet for de offentlige udgifter på et niveau, der sikrer økonomisk bæredygtighed, herunder en kontrolleret prisudvikling, på både kort og langt sigt.

Grundet Corona-krisen kan det være nødvendigt midlertidigt at fravige disse mål, hvilket der redegøres for senere i dette afsnit.

I tabel 13 er den historiske udvikling illustreret for forskellige tidsserier.

Tabel 13. Årlige gennemsnitlig vækst i landskassens indtægter og udgifter henholdsvis prisindekset perioden 1994 - 2018 henholdsvis perioden 2009 – 2018.

Fra år	Indtægter	Indtægter (korrigeret)	Udgifter	Prisindeks
Årlig gennemsnitlig vækst 1994 – 2018	3,2%	3,0%	3,1%	2,0%
Årlig gennemsnitlig vækst 2009 – 2018	3,4%	3,0%	2,5%	1,9%

Kilde: Departementet for Finanser

Note: Der var en ekstraordinær indtægt på ca. 400 mio. kr. i 2018 fra fremrykket beskatning af pensionsindbetalinger til danske pensionsselskaber. Indtægtsopgørelse er opgjort med og uden denne betaling.

Der ses at være en forbedring både med hensyn til en lavere udgiftsvækst og inflationstakt i den sidste del af perioden. Dette kan såvel skyldes udefrakommende faktorer, som blandt andet oliepriser, som

tilrettelæggelsen af den økonomiske politik, herunder en strammere finanspolitisk styring. Det er i sagens natur kun sidstnævnte, der umiddelbart kan håndteres, selv om der via omlægninger og investeringer over tid til en vis grad kan gøres noget aktivt for at reducere udefra kommende risici i forhold til samfundsøkonomien.

På denne baggrund er det meget væsentligt, at den økonomiske styring sker ud fra klare mål og principper. En sammenhængende, troværdig økonomisk politik giver langsigtet tryghed for borgere og virksomheder, og den er væsentlig i forhold til at tiltrække samarbejdspartnere og investorer udefra, hvilket kan bidrage til indfrielsen af de overordnede mål.

Som grundlag for prioriteringerne i forbindelse med det kommende finanslovsforslag forventer Naalakkersuisut blandt andet at lægge følgende til grund for sine prioriteringer:

- De offentlige finanser opgjort som DA-resultatet skal, når en økonomisk normal situation er genetableret, udvise overskud over 4 år. I perioden 2020-2022/2023 (anslået) anses Coronapandemien dog at nødvendiggøre fravigelse fra de almindelige balancekrav. Det vil også være oplagt, at Naalakkersuisut som led i dette arbejde beslutter et egentligt overskudsmål for den kommende finanslovsperiode, som dels giver plads til afbetale gæld, dels giver mulighed for at oparbejde økonomiske reserver til økonomisk dårlige tider, der vil komme igen før eller siden.
- Forslag til udgiftskrævende, men endnu ikke finansierede, tiltag fra Naalakkersuisut skal indgå i den overordnede og tværgående prioritering i finanslovsprocessen. Naalakkersuisut har derudover besluttet ikke selv at fremsætte udgiftskrævende forslag til EM2020, med mindre det anses som absolut uomgængeligt.
- I de økonomiske bevillingsrammer indarbejdes konsekvenser af den demografiske udvikling.
- Nye tiltag skal belyses både i forhold til overslagsårene og den langsigtede finanspolitiske holdbarhed.
- Nye udgiftsønsker skal, hvor disse er uomgængelige, i udgangspunktet finansieres inden for de allerede afsatte bevillinger via omprioriteringer.

Den offentlige sektor oplever stigende krav i forhold til en effektiv løsning af sektorens kerneopgaver. En effektiv udnyttelse af de offentlige ressourcer skal bidrage til skabelsen af et råderum for politiske prioriteringer og muligheder for overtagelse af opgaver fra staten, når der atter er et økonomisk råderum til dette.

De ovenfor beskrevne mål og principper for den økonomiske politik implementeres gennem Naalakkersuisuts finanslovsarbejde, den generelle politikudvikling i forbindelse med udmøntningen af koalitionsaftalen samt følgende specifikke tiltag:

- Følgende bekendtgørelser til budget- og regnskabsloven og en justering heraf med henblik på formulering af en operationel opgørelse af budgetstillingen i kommunerne og selvstyret.
- En gælds- og likviditetspolitik; senest i sammenhæng med aktuel lånoptag.
- En opdatering af holdbarhedsmodellen, så ændringer i strukturelle forhold, herunder effekter af forøgelse af uddannelsesniveaue og højere arbejdsmarkedsdeltagelse i højere grad afspejles i beregningerne. Dette arbejde gennemføres i samarbejde med Økonomisk Råd og forventes at blive færdiggjort i 2020.
- En opdatering af budgetsamarbejdsaftalen med kommunerne enten i 2020 eller 2021.
- I forlængelse heraf en opdateret økonomisk holdbarheds- og vækstplan.

2.2 Forberedelse af en ny budgetsamarbejdsaftale med kommunerne

Kommunerne og selvstyret er enig om at revidere budgetsamarbejdsaftalen, da

- aftalen fra 2014 er indgået med Qaasuitsup Kommunua og KANUKOKA, og
- en revideret aftale kan bane vejen for en samlet set mere effektiv og veldrevet offentlig sektor, som nødvendiggøres af, færre kommer til at forsørge flere.

Arbejdet forberedes i en arbejdsgruppe bestående af en repræsentant fra hver kommune samt Departementet for Finansier.

Denne arbejdsgruppe skal forberede en ny aftale blandt andet have fokus på, at

- Nedbringe af offentlige udgifter og undgå dobbeltadministration.

- Håndtere økonomiske risici, blandt andet i forbindelse med lånoptagelse.
- Formulere mere klare rammer for reguleringen af bloktilskuddet, herunder når der opføres opgaver mellem parterne og vedtages af ny lovgivning.
- Skabe bedre forudsætninger for budgettering i kommunerne og selvstyret, herunder aftale et årshjul for arbejdet med kommende bloktilskudsaftaler.
- Sikre en entydig ansvarsfordeling mellem selvstyret for kommunerne på anlægsområdet, herunder udfase delte finansieringsordninger.

Arbejdet med revision af budgetsamarbejdsaftale og en ny bloktilskudsftale for 2021 er i sagens natur også blevet forsinket som følge af corona-situationen. Arbejdet hermed er dog under forberedelse.

3 Rammerne for finanslov 2020 og forberedelsen af FFL 2021

3.1 Budgetkoordination i forhold til FFL 2021

Forberedelsen af FFL 2021 finder sted på et tidspunkt, hvor meget gode konjunkturer pludseligt at ændret til en krise-situation med uoverskuelig varighed og konsekvens. Den videre økonomiske udvikling er således forbundet med stor usikkerhed, herunder afsætning på og prisudviklingen i de kommende år inden for landets hovedeksporterhverv, fiskeriet. Dette er forhold, som er givne udefra, og som der kun i begrænset, men ikke ubetydeligt omgang kan gøres noget aktivt gennem kloge forretningsmæssige og politiske dispositioner her i landet.

Konsekvensen af dette er, at indtægtsskønnet for skatter og afgifter for FFL 2021 forventeligt bliver reduceret betragteligt i forhold til FL 2020. DA-resultatet må i den aktuelle situation derfor forventes blive negativt i 2021 og i mindre grad i 2022. Målet må pt. være at komme i balance i 2023 og ud med et overskud i 2024, som tingene ser ud lige nu.

Der skal i udgangspunktet tilstræbes balance i den samlede periode. Dette ikke mindst af hensyn til at kunne håndtere et forventet behov for lånoptag i 2020 og de deraf afledte behov for at betale renter og afdrag efterfølgende.

Der er i den aktuelle situation behov for at kunne prioritere:

- Gennemføre konkrete tiltag til effektivisering i hele den offentlige sektor
- Tiltag med henblik på at få bedre rammer til skabelse af vækst i den private sektor.
- Tilvejebringelse af ekstern kapital til at gennemføre større prioriterede samfunds- og driftsøkonomiske infrastrukturinvesteringer.

Håndtering af nye udgiftsønsker

Der er altid ønsker om yderligere midler fra forskellige sektorer. Det vil ikke være muligt at indpasse disse i det kommende forslag til FFL 2021.

Naalakkersuisut har for at sikre en tværgående budgetkoordination i relation til forslag til ny lovgivning med økonomiske konsekvenser besluttet at sikre ensartede og fælles arbejdsgange. Det betyder i praksis, at alle forslag med økonomiske konsekvenser altid skal prioriteres samlet i forhold til forberedelsen af forslag til nye finanslove. Dette forventes blandt andet indarbejdet i et kommende forslag til revision af budgetregulativet.

Det er derfor samtidig udgangspunktet, at eventuelle merudgiftsønsker på et ressortområde så vidt muligt skal modsvares af tilsvarende besparelser inden for egne rammer. Naalakkersuisuts kommende ændringsforslag til 2. og 3. behandlingen af FFL 2021 skal ligeledes være finansierede.

I den videre politiske behandling af finanslovsforslaget og de dermed forbundne forhandlinger med partierne er der derfor ikke plads til at vedtage ufinansierede forslag, ligesom udgiftskrævende beslutningsforslag på FM 2020 og EM 2020 også skal finansieres, såfremt de vedtages.

Det er derfor vigtigt at sådanne beslutningsforslag inddrages i forhandlingerne om finanslovsforslaget, og ikke lever deres eget liv uden om den almindelige, tværgående og overordnede prioritering, som skal afspejles i den endelige finanslov.

Dette vil være udgangspunktet for Naalakkersuisuts kommende drøftelser med partierne, som Naalakkersuisut håber at finde bred politisk forståelse til, herunder i det kommende samarbejde med Finans- og Skatteudvalget og i den kommende finanslovsaftale om forslaget til FFL 2021.

Forberedelsen af FFL 2021

Finanslovsaftalerne for de tidligere år giver flere pejlemærker for arbejdet med FFL 2021. Det er målet, at finanslovsforhandlingerne munder ud i en skriftlig aftale med partierne om vigtige temaer og tænkes ind i en nødvendig sammenhæng med såvel overordnede som sektorpolitiske mål og planer.

Samtidig er det Naalakkersuisuts mål at undgå at have udmøntede reserver på besparelser i administration og drift indarbejdet i forslaget til FFL 2021, som præsenteres i august 2020.

3.1.1 Foreløbige bidrag til forarbejder til finanslovsforslaget for 2021

I den videre forberedelse af FFL 2020 vil nødvendigvis blive stærkt præget af corona-situationen og afledte prioriteringsovervejelser.

Justering af grundlaget for udarbejdelse af FFL2021 vil blandt andet betyde:

- En justering af skønnene for skatteindtægterne m.v.
- En systematisk gennemgang af basisbudgettet med henblik på identifikation af områder, hvor besparelser kan gennemføres uden store konsekvenser for samfundet.
- Identifikation af mulige aktiviteter og investeringer, hvor det kan være hensigtsmæssigt at fremrykke disse for at sikre, at samfundet hurtigt kan komme op på et normalt aktivitetsniveau. Dette vil eksempelvis kunne omfatte vedligeholdelses- og renoveringsopgaver på lejeboligområdet, hvor der er et stort efterslæb, og der vil kunne skabes beskæftigelse og omsætning bredt set i samfundet. Der vil også blive behov for en dialog med kommunerne derom i den kommende tid.
- Identifikation af mulige aktiviteter og investeringer som kan udsættes eller aflyses uden nævneværdige konsekvenser for beskæftigelsen her i landet.
- Fortsat fokus på at skabe en øget selvforsørgelse på alle niveauer i samfundet. En orientering om fremdriften i projekt øget selvforsørgelse er på vej til Naalakkersuisut. Det er vigtigt, at fremdriften i centrale strukturforbedrende initiativer som den ekstraordinære indsats målrettet udsatte børn og unge prioriteres og løbende monitoreres.

Det vil således være nødvendigt at genoverveje en række planlagte aktivitetsændringer, serviceforbedringer og lignende, ligesom en række hidtidige politiske prioriteter må overvejes i lyset af de dramatisk ændrede økonomiske rammer og udfordringer.

Som grundlag for den endelige fremsættelse af FFL 2021 vil derfor indgå et revideret basisbudget for FFL2021 og andre afledte konsekvenser for finanslovsudarbejdelsen. På de berørte områder må sektorplanerne efterfølgende justeres i overensstemmelse med de ændrede budgetforudsætninger.

Princippet for den førte finanspolitik indeholder et krav om balance inden for en firårig periode. Imidlertid er det i budgetloven forudset, at lovens bestemmelser om budgetbalance m.v. kan afviges i ekstreme situationer. Rent formelt er budgetlovens balancekrav suspenderet frem til 31. december 2021 jf. Inatsisartutlov nr. 24 af 28. november 2018 om ændring af Inatsisartutlov om kommunernes og Grønlands Selvstyres budgetter og regnskaber. Allerede derfor vil et kommende forslag til FFL 2021 kunne indeholde en afvigelse fra Naalakkersuisuts hidtidige politik om samlet balance over fire år.

Der kan i sagens natur ikke mere permanent opretholdes en ekspansiv finanspolitik, og der vil være behov for fortsat at få gjort noget effektivt ved de basale strukturproblemer i samfundet, også som led i prioriteringerne for eventuelle justeringer i FL 2020 og i FFL 2021.

Et særligt aspekt i forbindelse med det fortsatte arbejde med finanslovsforslaget er nødvendigheden af at udvise den yderste tilbageholdenhed med nye udgiftskrævende initiativer. Naalakkersuisut vil derfor undlade at fremsætte udgiftskrævende lov- og beslutningsforslag til EM2020. I helt enkeltstående tilfælde kan det naturligvis være uafviseligt nødvendigt at fremsætte et forslag, men grundlaget må være, at hensynet til den fremtidige offentlige økonomi kræver tilbageholdenhed. Det vil være hensigtsmæssigt, om også de politiske partier udviser en tilsvarende tilbageholdenhed for så vidt angår fremsættelsen af udgiftskrævende beslutningsforslag.

4 Mål og indikatorer

4.1 Den økonomiske styring

Politisk-Økonomisk beretning 2020 indeholder en opdatering af status og mindre tilpasning af de overordnede målepunkter og tilhørende indikatorer, der blev præsenteret i Politisk-Økonomisk Redegørelse 2019 for at kunne følge udviklingen i samfundet.

4.2 Brug af mål og indikatorer

For at følge fremdriften ift. at nå overordnede politiske mål i relation til blandt andet Holdbarheds- og Vækstplanen er der udarbejdet en række konkrete indikatorer for at sikre fortsat fokus på at nå disse mål og få løst bagvedliggende strukturelle samfundsmæssige problemer.

Nedenstående indikatorer er dels af tværgående karakter, dels nøgleindikatorer inden for de fire reformspor fra holdbarheds- og Vækstplanen fra 2016 (tabel 14). Indikatorer er udvalgt med henblik på:

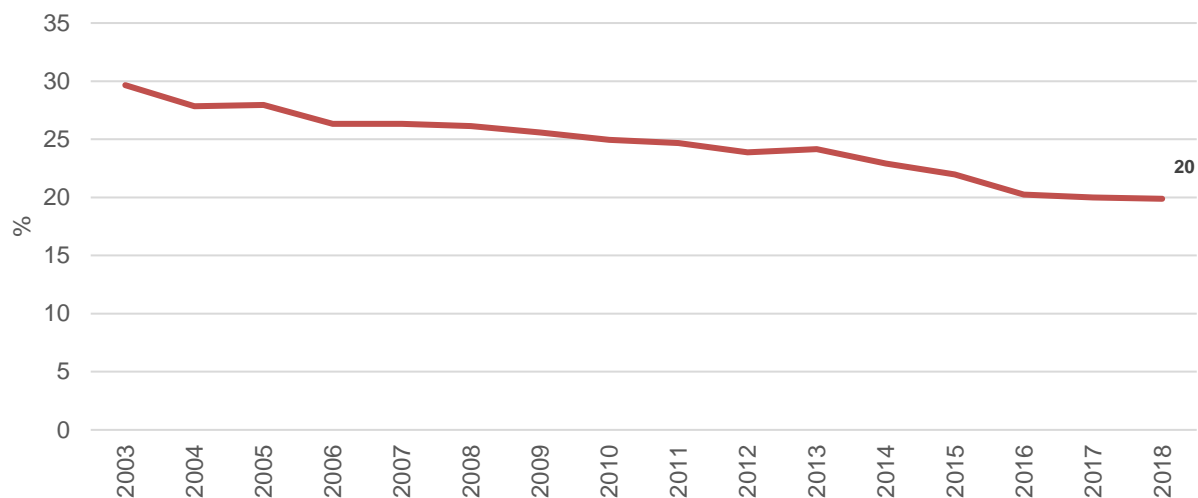
- At være relevante at måle på over længere tid.
- Relativt let at kunne skaffe nødvendige data til, primært via Grønlands Statistik.
- Om muligt at have en sammenhæng med relevante FN-bæredygtighedsmål (SDG-mål)
- Om muligt kunne bruges til benchmarks med andre relevante lande og regioner.
- Være mulige at kommunikere om, både politisk, administrativt og til offentligheden.

Tabel 14. Indikatorer til belysning af fremdrift i forhold til overordnede mål

Reformspor	Titel	Data
1 Tværgående	Selvbærende økonomi	Bloktilskuds relative størrelse ift. BNP
2 Tværgående	Større produktion og vækst	Realvækst i BNP
3 Tværgående	Størrelsen af den offentlige sektor	Offentlig sektors andel af BNP
4 Tværgående	Gældsætning og økonomisk handlefrihed	Nettogæld ift. BNP
5 Tværgående	Flere i vellønnet beskæftigelse	Andel på mindst SIK-min.løn
6 1 – Uddannelse	Flere med erhvervskompetencegivende uddannelse	Andel af 30-34 årige med erhvervs-kompetencegivende uddannelse.
7 1 – Uddannelse	Flere afgangselever direkte i uddannelse	Andel afgangselever i uddannelse året efter grundskolen
8 2 – Vækst	Mere robust eksportøkonomi	Sektorvis sammensætning af eksport
9 2 – Vækst	Flere i beskæftigelse	Udvikling i registrerede ledige i pct.
10 3 - Offentlig sektor	Størrelse af den offentlige sektor	Offentlig sektors omkostninger til løn
11 3 - Offentlig sektor	Sundhed for alle – længere levetid	Middellevealders udvikling
12 4 – Selvforsørgelse	Større lighed og mindre sociale skel	Udvikling i GINI-koefficient
13 4 - Selvforsørgelse	Flere en del af arbejdsstyrken	Arbejdsstyrkens andel af befolkningen
14 4 – Selvforsørgelse	Flere unge under uddannelse eller i beskæftigelse	15 – og 25 årige unge, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse
15 Infrastruktur	Bæredygtig energiproduktion	Andel vedvarende energi i Nukissiofiit
16 Kriminalitet	Reduktion i personfarlig kriminalitet	Udvikling i anmeldelser

4.2.1 Tværgående mål og indikatorer

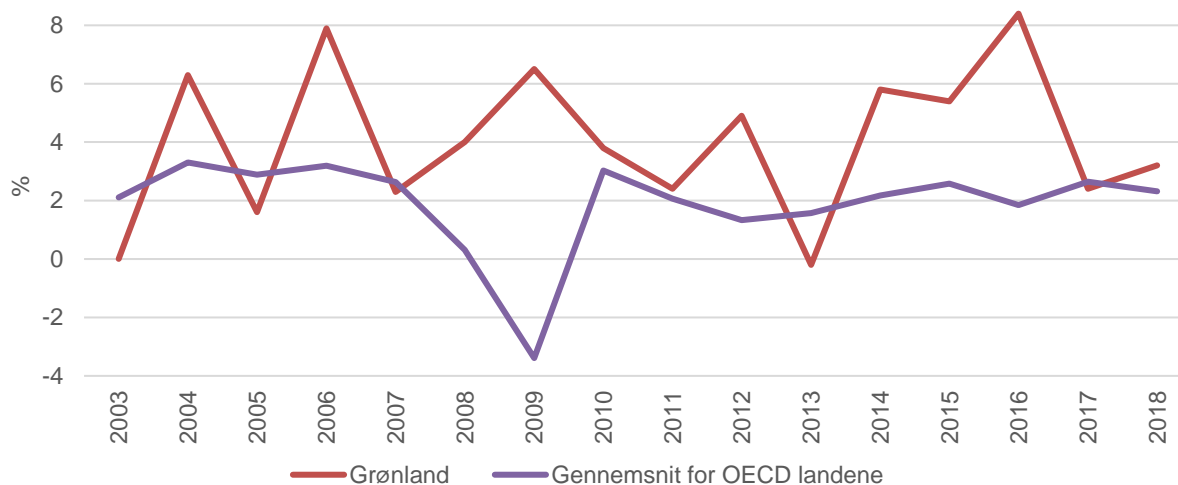
Mål 1. Selvbærende økonomi. Nedbringelse af bloktilskuddets relative størrelse i forhold til BNP

Kilde: Grønlands Statistik

Bloktilskuddets relative andel af BNP har langsomt været faldende og lever dermed overordnet set op til det politiske mål om at reducere afhængigheden af bloktilskuddet fra staten.

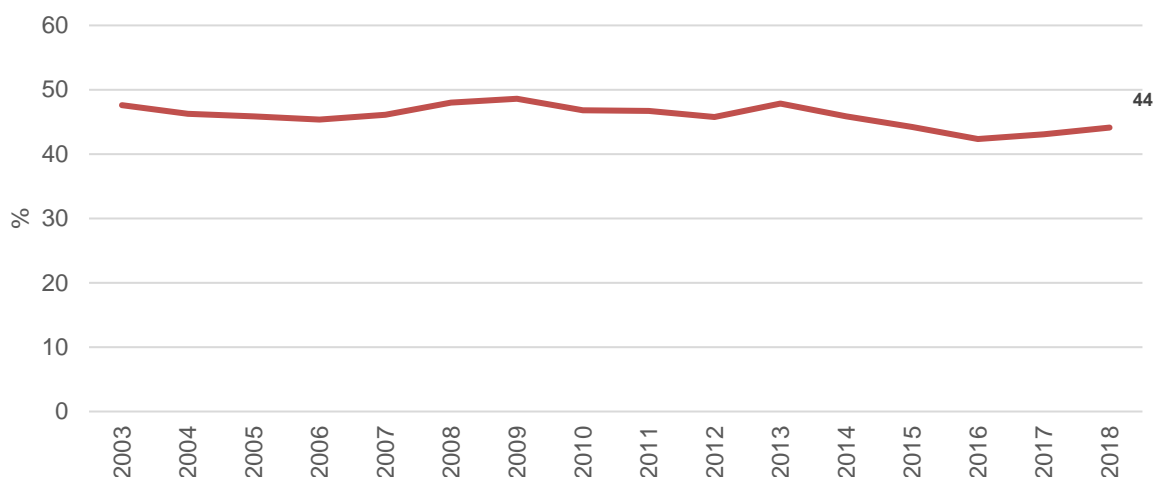
Mål 2. Større produktion. Realvækst i BNP i perioden 2003 til 2018 ift. OECD.

Kilde: Grønlands Statistik og OECD

Den årlige realvækst i BNP har gennemgående været høj, også når der sammenlignes med gennemsnittet i OECD-landene. Der er store udsving i BNP-udviklingen her i landet, hvilket til dels hænger sammen med stor afhængighed af fiskerisektorens økonomi.

Mål 3. Størrelsen af den offentlige sektor. Det offentlige forbrugs andel af BNP.

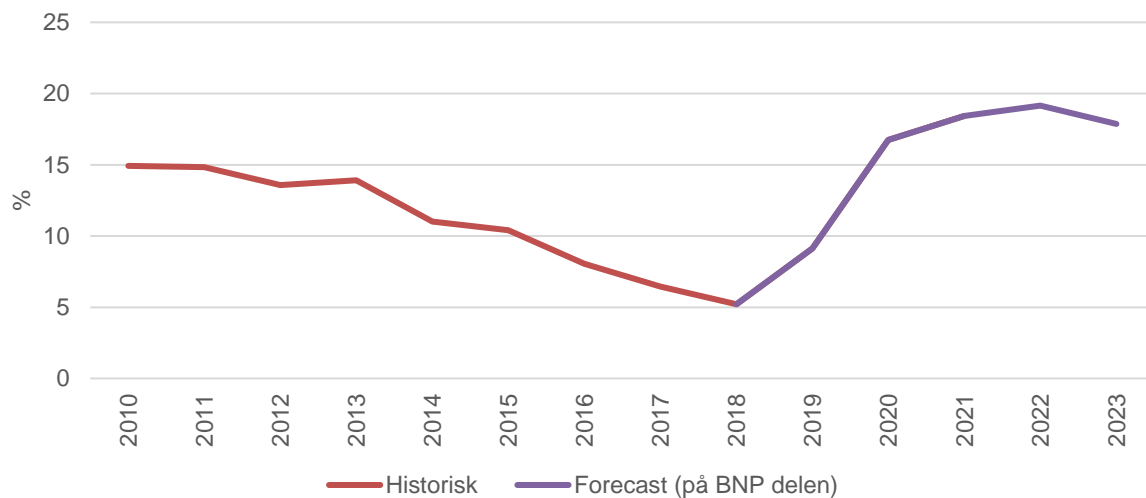

Kilde: Grønlands Statistik

Note: Tallene i figuren kan ikke sammenlignes med PØB 2019, hvor der fejl i opgørelsesmetoden.

Det offentlige forbrugs andel af BNP har gennemgående været faldende siden 2003, dog med en mindre stigning fra 2016 til 2018. Det offentlige forbrug udgør fortsat en relativ høj andel internationalt set. Dette hænger blandt andet sammen med landets geografiske og befolkningsmæssige størrelse.

Mål 4. Gældsætning og økonomisk handlefrihed. Samlet nettorentebærende gæld henholdvis forventet lånoptagelse 2010-2023

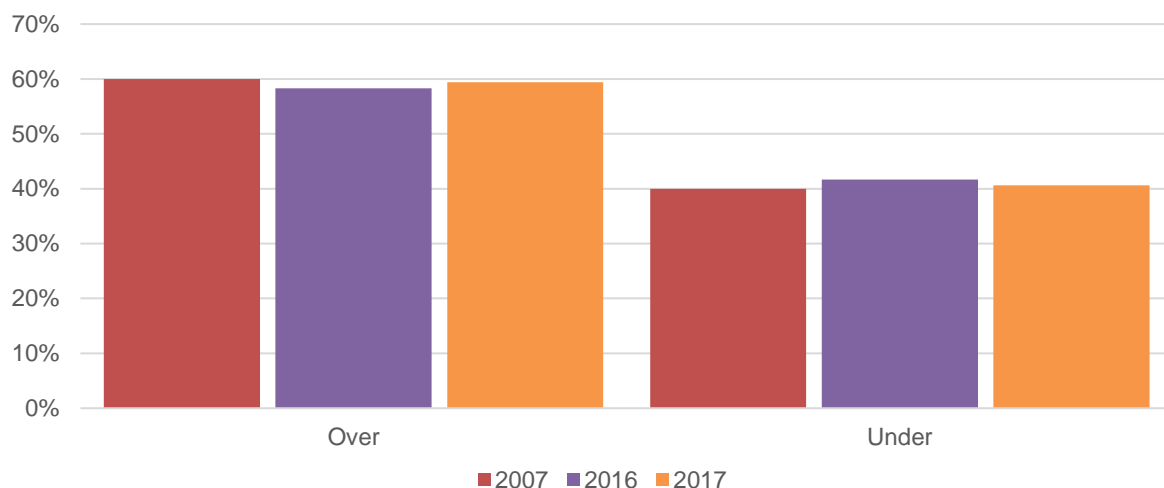

Kilde: Departementet for Finanser

Note: Gældsgrafens BNP-tal i forecast stemmer fra GØR og holdbarhedsmodellen. Disse BNP-forventninger er lavet før COVID-19. Der kan forvente nedgang i BNP i 2020 og fremover, som vil påvirke billedet.

Den samlede offentlige nettogæld er ret beskeden, jf. også afsnit 1.12. Ved vurderingen af nettogældens størrelse skal der tages hensyn til landets risikoeksponering. Med den nuværende store ensidige afhængighed af fiskerisektorens økonomi er landets gældskapacitet lavere, end hvis der var flere bærende erhverv. I international sammenhængen er gælden fortsat lav. Gældsudviklingen må forventes påvirket af corona-situationen.

Mål 5. Flere i vellønnet beskæftigelse. Andel over og under SIK mindsteløn i 2006, 2016 og 2017

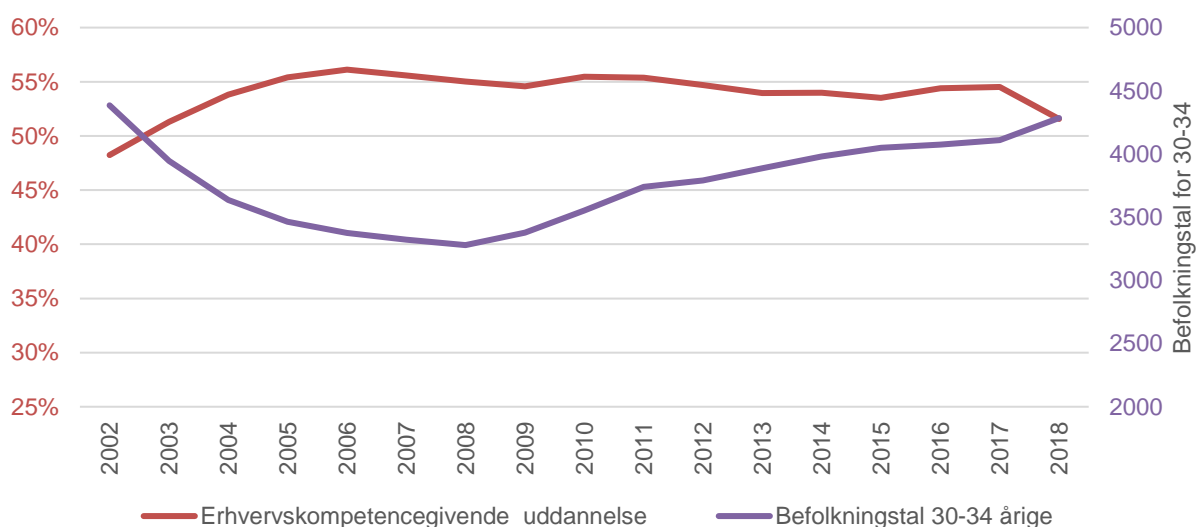

Kilde: Departementet for Finanser

Der er en meget stor andel af borgerne i arbejdsstyrken (18-64 årige), som har en relativ lav indkomst. Der er stort ikke sket en ændring samlet set fra 2007 til 2017, men dog en lille positiv ændring fra 2016 til 2017, antagelig som følge af den positive konjunkturudvikling. Figuren er uændret ift. PØB 2019.

4.2.2 Mål og indikatorer for uddannelse

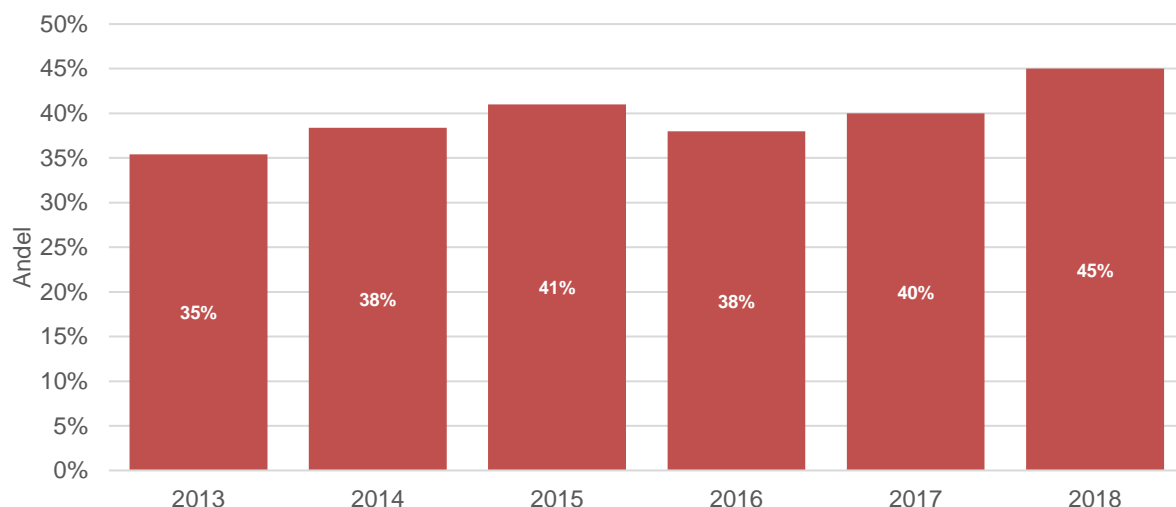
Mål 6. Flere med erhvervskompetencegivende uddannelse. Antal af personer med erhvervsgivende uddannelse i forhold til antallet af 30-34 årige personer

Kilde: Grønlands Statistik

Befolkningstallet for 30-34 årige faldt markant i perioden 2002 til 2010, men er efterfølgende vokset lidt siden 2010. Andelen med en erhvervskompetencegivende uddannelse steg ca. 4 %-point i den samlede periode fra 2002 til 2018. Andelen i 2018 er dog faldet, siden den toppede i 2010.

Mål 7. Større andel af afgangselever efter grundskolen direkte videre i uddannelse. Andel af afgangselever i uddannelse et år efter grundskolens afslutning

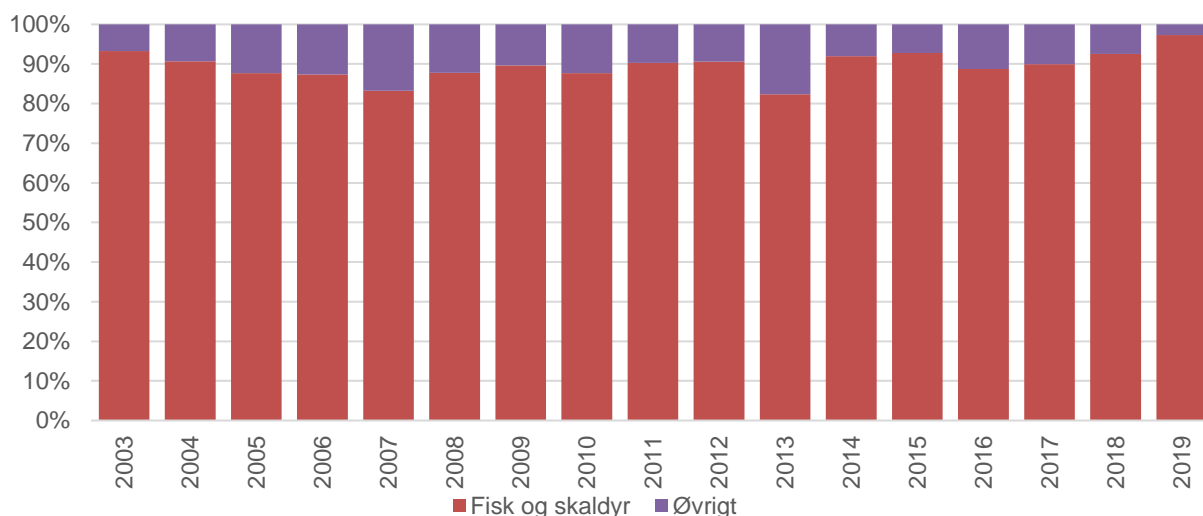

Kilde: Departementet for Uddannelse, Kultur, Kirke og Forskning

Andelen af afgangselever, der går hurtigt videre direkte efter grundskolen, er steget fra 35 % i 2013 til 45 % i 2018. I tallene indgår både ungdomsuddannelser og efterskoler.

4.2.3 Mål og indikatorer for vækst og beskæftigelse

Mål 8. Mere robust eksportøkonomi. Vareeksportens sammensætning.

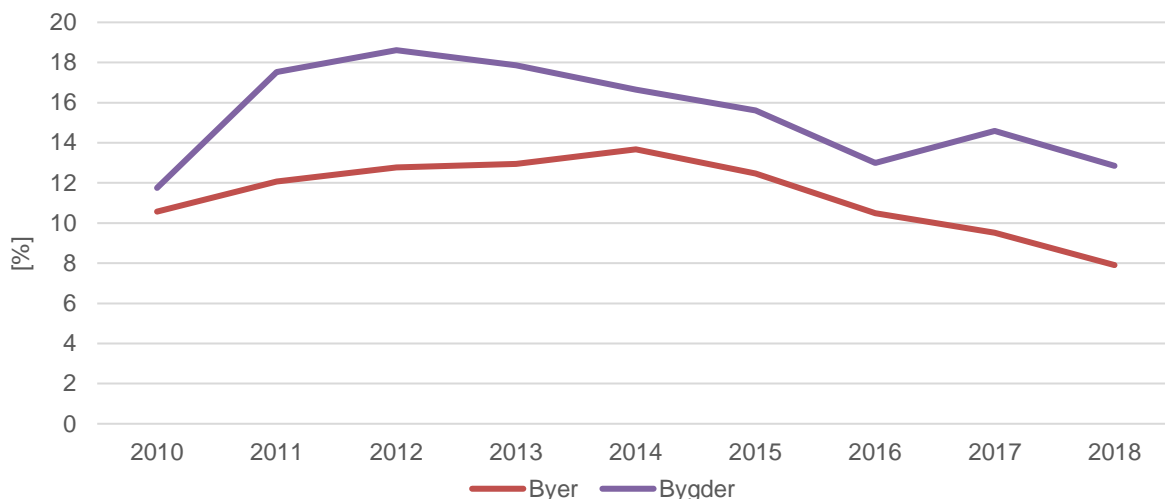

Kilde: Grønlands Statistik

Note: Tallene for 2019 skal fortolkes med varsomhed, da der stadigvæk er tale om foreløbige tal. Særligt er der usikkerhed om eksport af maskiner og transportmidler (salg af trawlere ifm. import af nye fartøjer).

Eksport af fisk og skaldyr udgør fortsat en meget høj andel af den samlede vareeksport. Det gør økonomien meget sårbar over for udsving i udviklingen inden for i fiskerisektoren med hensyn til blandt andet priser og kvotestørrelser. Opgørelsesmetoden i forhold til værdien af fiskeeksporten er ændret fra 2019. Dette har betydet, at den fylder relativt mere end tidligere år i opgørelsen.

Mål 9. Flere i beskæftigelse. Registrerede arbejdssøgende i byer og bygder 2010-2018

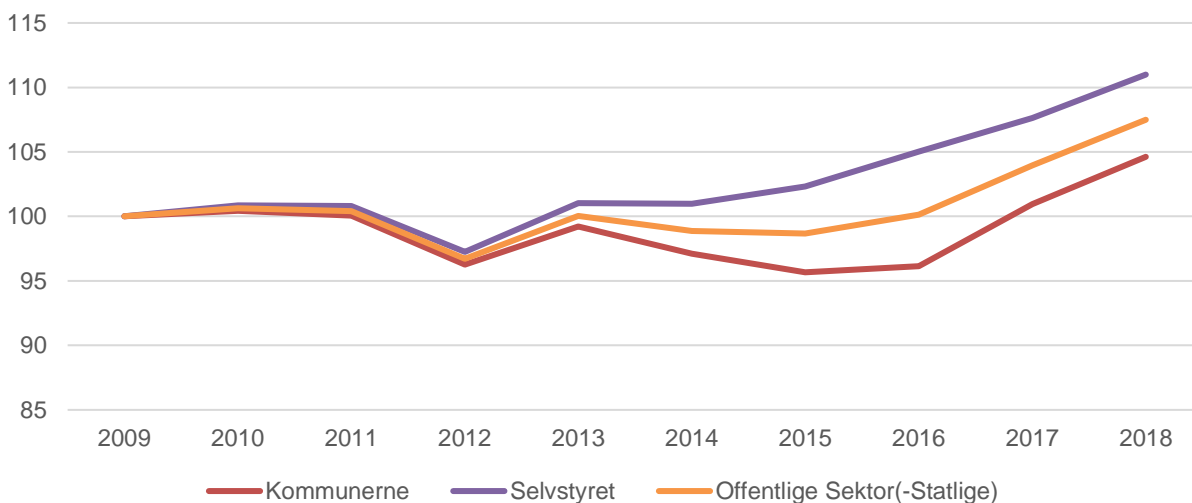

Kilde: Grønlands Statistik

Antallet af registrerede arbejdssøgende har været faldende siden 2012 for byernes vedkommende, mens det har været mere svingende for bygdernes vedkommende. Antallet af registrerede ledige er relativt højere i bygder end i byerne. Tallene går kun frem til 2018, da der ikke er nye tal på arbejdsstyrkens størrelse.

4.2.4 Mål og indikatorer for den offentlige sektor

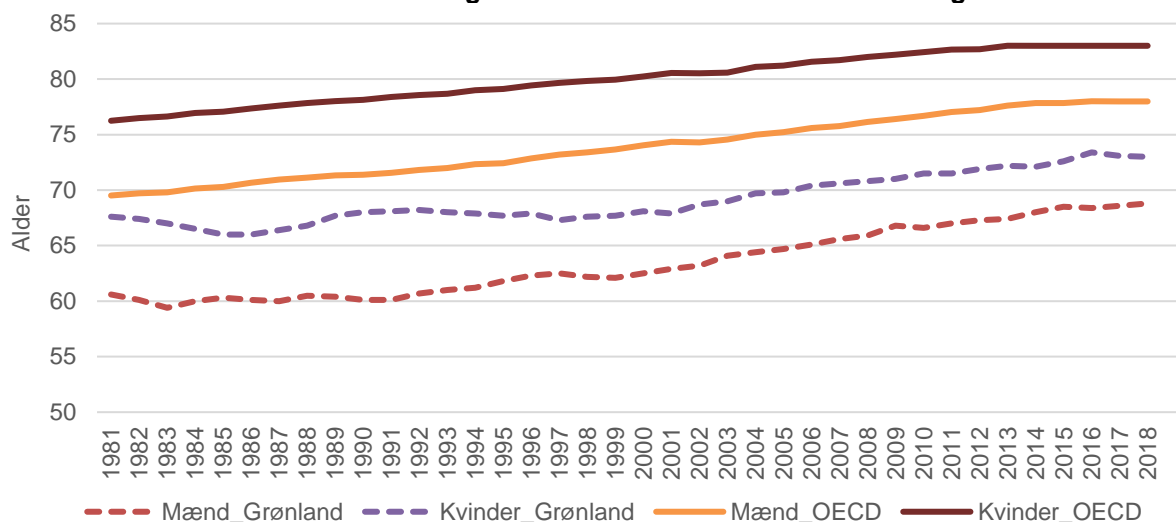
Mål 10. Offentlige sektor (-stat). Offentlig sektors omkostninger til løn (opgjort i 2018-priser).

Kilde: Grønlands Statistik

Den samlede lønsum i selvstyret og kommunerne er på samme niveau i 2016 som i 2009 (året for strukturreformen), når dette opgøres i faste priser med indeks 2009 sat til 100). Selvstyrets samlede lønudgifter er vokset siden 2013, mens kommunernes lønsum efter et fald i perioden 2010 til 2016, har udvist en stor stigning fra 2016 til 2017.

Mål 11. Bedre sundhed for alle – længere levetid. Middellevetider udvikling

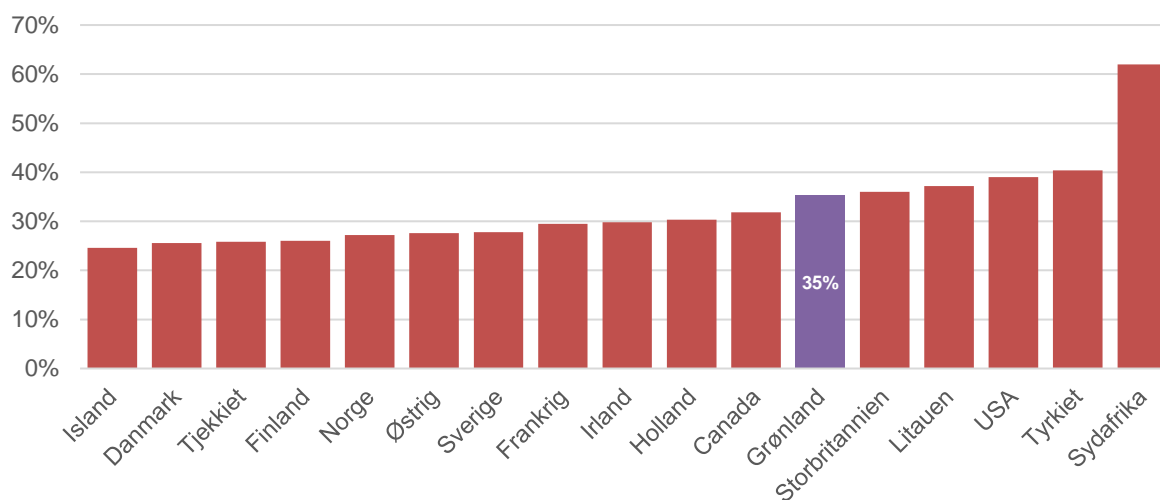

Kilde: Grønlands Statistik

Middellevetiden har generelt været voksende. Dette har været særligt tydeligt siden 1999 for både mænd og kvinder. Sidstnævntes levealder er generelt højere end mænds. Grønland har fortsat et efterslæb i forhold til OECD.

4.2.5 Mål og indikatorer for selvforsørgelse

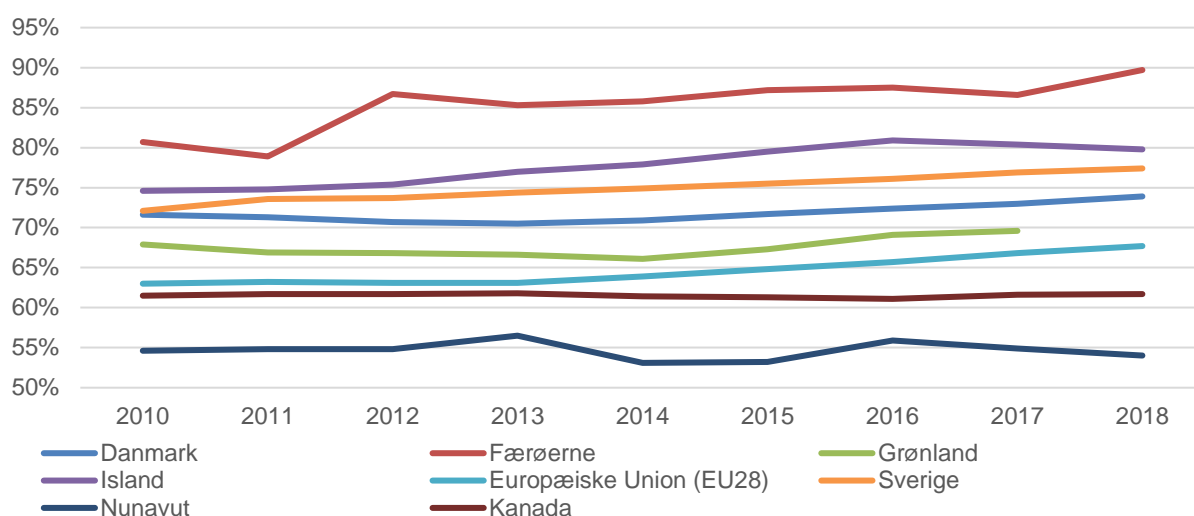
Mål 12. Større lighed og mindre sociale skel. Gini-koefficient i en række lande i 2018.

Kilde: Grønlands Statistik

Gini-koefficienten, der er et internationalt anvendt mål for ulighed, er relativt høj i Grønland, særligt hvis der sammenlignes med de nordiske lande. Der henvises også til afsnit 4.3 om måling af fattigdom. Grønland ligger relativt i forhold til en række andre lande, dog ikke USA.

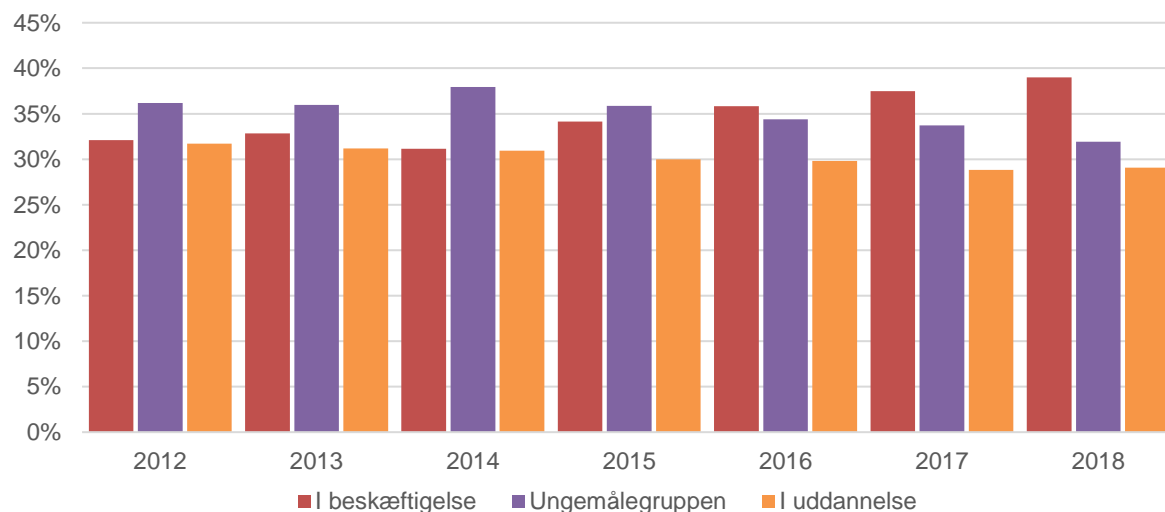
Mål 13. Flere en del af arbejdsstyrken. Beskæftigelsesgrader i forskellige lande i 2010-18.

Kilde: Nordisk statistikbank (15-64 årige), Canada Statistics (15+ årige) og EuroStat (15-64 årige)

Grønland har en høj beskæftigelsesgrad sammenlignet med Nunavut (og Canada generelt) og ligger på niveau med EU. I sammenligning med særligt Færøerne og Island er beskæftigelsesgraden dog relativt lav. Beskæftigelsesgraden i Grønland har udvist en svagt stigende tendens siden 2014. Beskæftigelsesgradens størrelse har stor betydning for den offentlige økonomi både på indtægts- og udgiftssiden.

Mål 14. Flere unge under uddannelse eller i beskæftigelse. Antal og andel af unge mellem 16 og 26 år, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse 2010-2018.

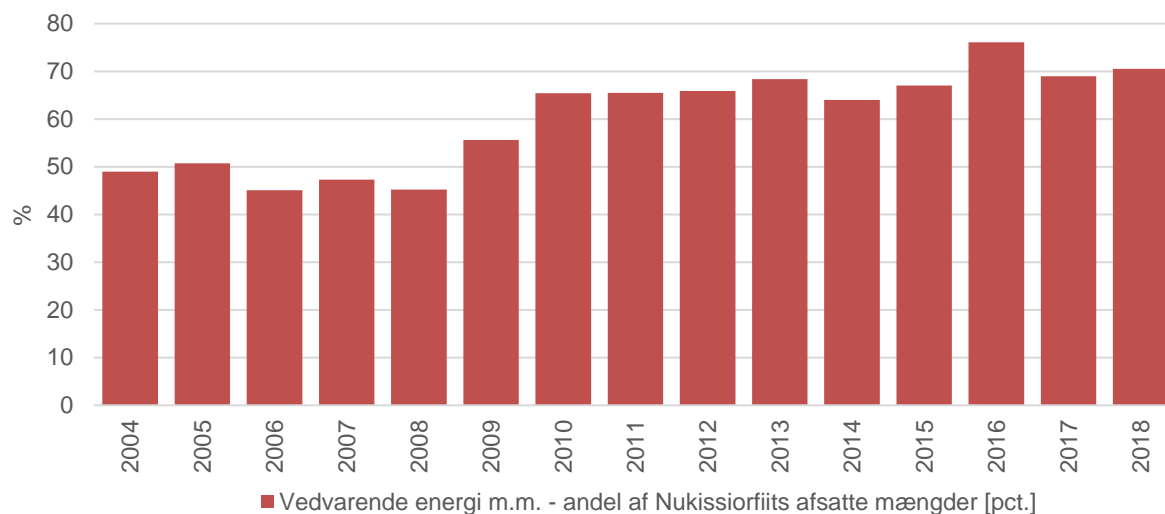

Kilde: Grønlands Statistik

Både antallet og andel af unge i gruppen af 15 - 26 år, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse, er generelt faldende. Det relativt store fald siden 2014 skyldes primært en vækst i antallet unge i beskæftigelse. Andelen af unge i gruppen 15-26 år har været ret stabilt siden 2012 med tendens til et svagt fald.

4.2.6 Mål og indikatorer for infrastruktur

Mål 15. Vedvarende - andel af Nukissiorfiits afsatte mængder [pct.] 2014 – 2018

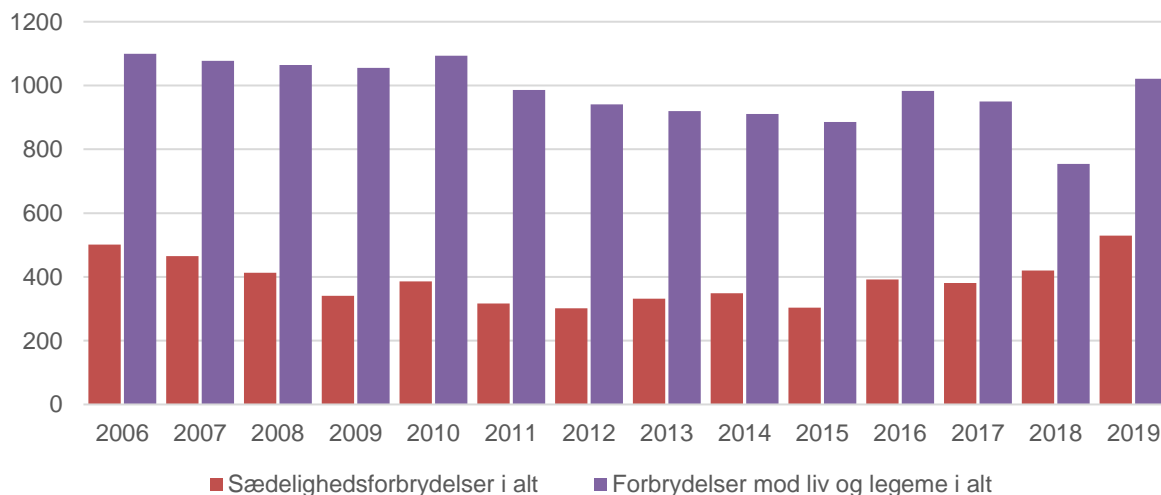

Kilde: Grønlands Statistik og Nukissiorfiit

Andelen af vedvarende energi i den offentlige energiforsyning har generelt været stigende siden 2008, dog med mindre udsving i enkelte år, herunder med et mindre fald fra 2016 til 2018. Den generelle stigning hænger især sammen med investeringerne i vandkraftanlæg.

4.2.7 Mål og indikatorer for nedbringelse af kriminalitet

Mål 16. Nedbringelse af personfarlig kriminalitet. Udvikling i antal anmeldelser 2006 - 2019.

Kilde: Grønlands Statistik

Både antallet af anmeldte sædelighedsforbrydelser og forbrydelser mod liv og legeme faldt fra 2006 til 2018, dog med periodevis udsving. Den markante stigning fra 2018 til 2019 kan måske forklares på den megen fokus på området i det sidste års tid, som kan have givet anledning til en større tendens til at anmelde sådanne lovovertrædelser.

4.3 Måling af fattigdom

PØB 2019 indeholdt et omfattende afsnit om måling af fattigdom, som var udarbejdet med udgangspunkt i Grønlands Statistiks årlige publikation: "De økonomisk udsatte". Behovet for at måle på omfanget af fattigdom er relevant i forhold til målet om at forbedre af befolkningens levevilkår. En økonomisk udsat defineres af Grønlands Statistik som en person, der har haft en disponibel indkomst, der i 3 på hinanden følgende år er under en kritisk indkomstgrænse. Grønlands Statistik har i sin seneste opgørelse herfor oplistet resultater, hvor indkomstgrænsen for at være økonomisk udsat fastsættes til henholdsvis 50 pct. og 60 pct. af medianindkomsten.

Ved vurdering af indkomster tages der udgangspunkt i familiens disponible indkomst (dvs. indkomsten efter skat og inkl. sociale overførsler), og der tages hensyn til størrelsen og sammensætningen af familien (ækvivaleret indkomst). Dette sker, dels fordi en familie har fælles økonomi, og dels fordi der er stordriftsfordele i husholdningen.

Statistikken over økonomisk udsatte tager i høj grad afsæt i tilsvarende danske beregninger. Fremadrettet vil det blive vurderet, om det er muligt at opstille særlige grønlandske beregninger, som kan forbedre ækvivalensberegningerne, der sammenligner forbrugsmuligheder mellem familier af forskellig type og størrelse.

4.3.1 Resultater

Sættes indkomstgrænsen til 50 % af medianindkomsten ses det, at der er forholdsvis flest økonomisk udsatte i bygderne. De distrikter, hvor der er forholdsmæssigt flest økonomisk udsatte, er Nanortalik, Kangaatsiaq, Upernavik, Qaanaaq og Tasiilaq, jf. tabel 15.

Tabel 15. Andel og antal af økonomisk udsatte personer med indkomster under 50 pct. af medianindkomsten fordelt på distrikter, 2013-2018

	2014	2015	2016 Andel %	2017	2018	2018 Antal
Nanortalik	6	5	5	5	5	75
Qaqortoq	3	3	3	4	4	87
Narsaq	4	4	3	4	3	43
Paamiut	2	2	2	3	4	53
Nuuk	2	2	3	3	3	427
Maniitsoq	3	3	3	3	3	91
Sisimiut	2	2	2	2	2	114
Kangaatsiaq	5	7	6	7	10	105
Aasiaat	3	4	3	4	4	104
Qasigiannguit	2	2	1	2	3	28
Ilulissat	2	2	2	2	3	120
Qeqertarsuaq	1	2	2	2	2	14
Uummannaq	2	1	2	2	3	49
Upernavik	8	9	9	10	9	226
Qaanaaq	10	10	9	13	11	69
Tasiilaq	11	11	10	11	13	315
Ittoqqortoormiit	3	5	4	4	5	15
Alle	3	4	4	4	4	1.935

Kilde: Grønlands Statistik, <http://bank.stat.gl/SODOU02>

Note: Ivittuut opgøres under Nuuk

Hjemløse og socialt udsatte

I 2017 foretog kommunerne en optælling, som samlet set viste, at der var 841 hjemløse på baggrund af kommunernes opgørelsesmetoder. Brug af forskellige opgørelsesmetoder gør tallet usikkeret. I 2019 iværksatte Naalakkersuisut et analysearbejde for nærmere at afdække omfang og årsager til hjemløshed og socialt udsathed samt virkemidler til at forebygge og afhjælpe disse to problematikker.

5 Opfølgning på Holdbarheds- og Vækstplanen

Politisk-Økonomisk beretning for 2016 indeholdt det tidligere Naalakkersuisuts langsigtede holdbarheds- og vækstplan for at understøtte det overordnede økonomiske mål om gradvis reduktion af afhængigheden af bloktilskuddet fra Danmark, en holdbar offentlig økonomi og skabelse af vækst og øget beskæftigelse i den private sektor.

Planen bygger på fire reformspor, som også går igen i finanslovsaftalerne for 2017-2020. I de følgende afsnit omtales vigtige reformtiltag inden for de fire reformspor på et overordnet niveau:

1. Øge uddannelsesniveaueet gennem en udvikling af det samlede uddannelsessystem.
2. Fremme vækst og omstilling til en flerstrengt økonomi.
3. Modernisering af den offentlige sektor.
4. Øget selvforsørgelse via reform af velfærdsydelser, skattesystemet og boligområdet.

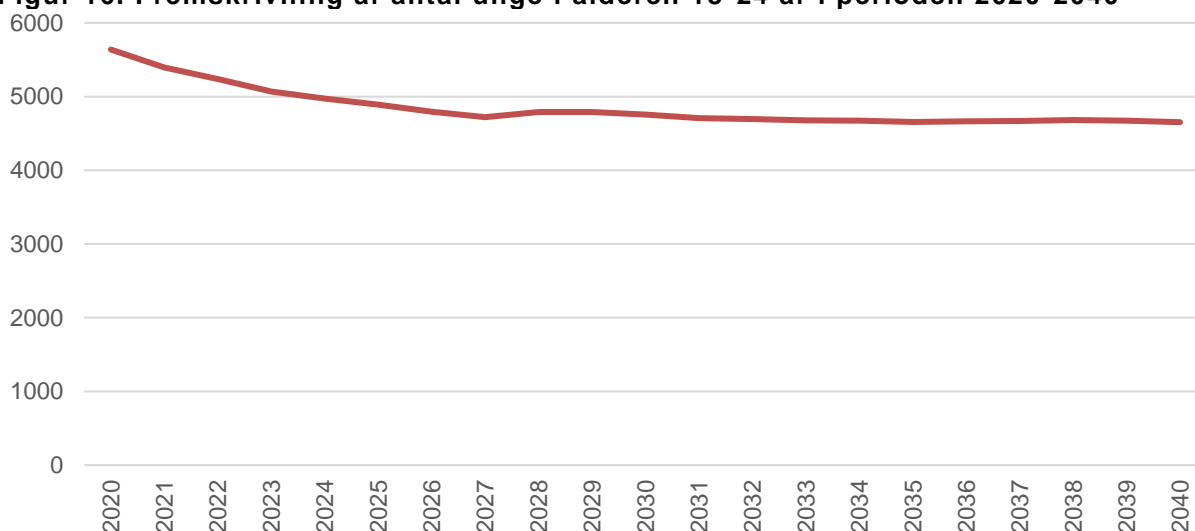
Politisk-Økonomisk beretning 2020 har hovedfokus på corona-situationen og beskrivelserne om de fire reformspor er derfor helt kortfattede. En nærmere redegørelse om fremdriften på de enkelte reformspor og de her indeholdte initiativer og reformtiltag vil blive udarbejdet som led i arbejdet med den kommende finanslovsproces og således indgå i prioriteringsovervejelserne forbundet hermed.

5.1 Øge uddannelsesniveaueet

Det er centralt for at skabe et mere selv bærende og bæredygtigt samfund, at langt flere efter afgang fra folkeskolen hurtigt påbegynder og færdiggør en erhvervskompetencegivende uddannelse. Derfor er der politisk enighed om at prioritere at fjerne flaskehalse i uddannelsessystemet, herunder at:

- skabe gode faseovergange mellem før- og folkeskolen, til ungdomsuddannelserne og videregående uddannelser,
- sørge for at manglende adgang til lærlinge- og praktikpladser ikke forhindrer unge i at påbegynde en erhvervsuddannelse, og
- sikre en samlet planlægning på området, der skaber sammenhæng på tværs, fremmer etablering af stærke faglige miljøer og bygger på god og omkostningsbevidst ressourceudnyttelse.

Figur 16. Fremskrivning af antal unge i alderen 18-24 år i perioden 2020-2040

Kilde: Grønlands Statistik

Disse mål søges indfriet gennem forskellige konkrete udviklingstiltag og initiativer, herunder:

1. Et mere sammenhængende og fleksibelt uddannelsessystem, som sikrer at langt flere bliver i stand til at tage en erhvervskompetencegivende uddannelse.
2. Bedre vejledningsindsats og sikring af lærlinge- og praktikpladser.

3. Udvidelse af kollegie- og uddannelseskapalet samt sikring af bedre sammenhæng mellem økonomi og produktion i uddannelsessystemet.

Behovet for at relativt flere af en årgang påbegynder og gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse understreges af den demografiske udvikling. Fremskrivningen heraf viser, at antallet af unge i alderen 18-24 vil være markant faldende i de kommende år, jf. figur 16.

5.2 Fremme vækst og omstilling til en flerstrengt økonomi

Gode konjunkturer kan i nogen grad skygge for behovet for løbende at arbejde på at skabe gode rammer for en sund, langsigtet erhvervsudvikling, der er baseret på flere søjler.

Den aktuelle corona-situation viser med stor tydelighed, at Grønland fortsat er meget ensidig afhængig af udviklingen i fiskeriet og derfor er meget sårbar. Naalakkersuisut ønsker derfor fokus på at øge landets konkurrenceevne, både på generelt niveau og ved mere sektorspecifikke indsatser for at gøre eksportindtjeningen mere robust over for stød udefra.

5.2.1 Erhvervsbeskatning

Selskabsskatten blev i forbindelse med finanslovsforhandlingerne sænket med 5 procentpoint fra 30 % til 25 % fra og med 2020. Selvom Selskabsskatten dermed blev sænket væsentligt, ligger det nominelle selskabsskatteniveau i Grønland stadig noget over niveauet i mange andre lande, herunder Danmark (22 %) og Færøerne (18 %).

5.2.2 Udvikling af fiskerisektoren

Den samlede eksportværdi af fiskeriet i 2019 var på 5,0 mia.kr. eller ca. 97 pct. af den samlede vareeksport. Det er helt afgørende, at fiskeriet i Grønland foregår bæredygtigt og fremadrettet kan fortsætte med at skabe levedygtige arbejdspladser samt bidrage til samfundsøkonomien.

Derfor har Naalakkersuisut valgt at nedsætte en fiskerikommission for at komme med forslag til de fremtidige rammebetingelser for fiskerierhvervet, herunder forslag til en ny fiskerilov.

Formålet med kommissionens arbejde er helt overordnet, at Fiskerikommissionen skal komme med anbefalinger til en fiskerilov med bemærkninger og til andre relevante tiltag, der kan bidrage positivt til fiskerisektorens udviklingsmuligheder og være med til at sikre, at samfundet får mest mulig gavn af fiskerierhvervet og ressourcen på et bæredygtig grundlag.

Fiskerikommissionen fremlagde i december 2019 et debatoplæg med titlen *"Vores fisk – vores velfærd"*, som indeholder en række forslag til principper, der vil indgå som i grundlaget for det videre arbejde. Fiskerikommissionen afslutter sit arbejde med en betænkning, der under hensyn til de i kommissoriet beskrevne mål og principper for udviklingen af fiskerisektoren belyser de budget- og samfundsøkonomiske, arbejdsmarkedsmæssige, sociale samt juridiske aspekter og konsekvenser af kommissionens anbefalinger.

Corona-situationen har forsinket Fiskerikommissionens arbejde. Kommissionen forventer at kunne aflevere en betænkning inden udgangen af februar 2021.

5.2.3 Ny turismestrategi

Udformningen af en ny turismestrategi er godt i gang, og den nye turismestrategi forventes præsenteret i løbet af 2020. Den nye strategi vil fokusere på udfyldning af rammerne fra den nuværende strategi, en bæredygtig turismeudvikling, og tiltag med henblik på optimering af Grønlands indtjening fra turismen.

Idet COVID-19 situationen har lagt en meget kraftig dæmper på turismen i 2020, og forventeligt også i de næstfølgende år, skal de initiativer og anbefalinger, som fremgår af den ny turismestrategi også ses i dette lys. Det kan betyde en potentiel risiko for forsinkelser på eksekveringen af den nye strategis initiativer og anbefalinger.

5.2.4 Strategi for udvikling af mineralsektoren

Departementet for Råstoffer udgav i februar 2020 den nye Mineralstrategi. Det overordnede mål for råstofområdet i Grønland er at udvikle en bærende industri, som skal bidrage positivt til den økonomiske

udvikling og skabe nye arbejdspladser til gavn for hele Grønland. Grønland skal være et eftertragtet mineland, hvor industrien har lyst til at investere, frem for at investere i andre minelande.

Strategien har fokus på fem indsatsområder: 1) Styrket geologisk vidensdeling, 2) Effektiv, forudsigelig og transparent sagsbehandling, 3) Forenklet overgang til udnyttelse, 4) Bæredygtig udvikling af råstofområdet og 5) Konkurrencedygtig skatte- og royaltymodel.

Et tiltag til at fremme investeringslysten er at få en mere international konkurrencedygtig lovgivning. Departementet for Råstoffer havde planlagt at fremsætte to lovforslag, forslag til minelov og forslag til småskalalov, som grundet corona-situationen nu er udskudt til forårssamlingen 2021.

5.2.5 Øvrige indsatsområder for at tiltrække erhvervsmæssige investeringer

- **Tiltrækning af datacentre og energiintensiv industri**

Grønland rummer 10 % af verdens ferskvandressourcer. Naalakkersuisut ønsker at udnytte de potentielle vandressourcer og har på baggrund heraf udarbejdet et omfattende markedsføringsmateriale. Markedsføringspakkerne skal være med til at promovere udnyttelsespotentialet mod det internationale marked, i tråd med den vedtagne strategi for vandkraft til industriformål som eksempelvis datacentre.

- **Kommerciel udnyttelse af is og vand**

I 2018 lancerede Naalakkersuisut "Strategi for eksport af is og vand" som anbefalede revideret lovgivning samt reduktion af skatter og afgifter på området. Naalakkersuisut vil fortsætte implementeringen af strategien for is og vand og lancerede primo 2020 en ny udbudsrunde med områder udvalgt i samarbejde med GEUS. Det er målet at gennemføre nye udbudsrunder i de kommende år og at fortsætte markedsføringen af is- og vandpotentialet.

- **Ny strategi på kulbrinteområdet (2020-2024)**

Naalakkersuisut har vedtaget en ny olie- og gasstrategi for 2020-2024, idet Grønland potentielt besidder nogle af verdens største uudforskede oliepotentialer. Hovedfokus i strategien er at få genskabt interessen for olie- og gasefterforskning i Grønland. Status er, at der i dag er fire efterforsknings- og udnyttelsestilladelser.

5.3 Modernisering af den offentlige sektor

Den offentlige sektors størrelse og indretning skal tilpasses nu og i de kommende år. Sektoren løser en række opgaver, som må antages at løses bedst i fællesskab for at sikre en ensartet borgerbetjening og en rimelig social balance. Der er imidlertid et stigende behov for at gennemføre større tilpasninger for at frigøre ressourcer til andre sektorer i de kommende år:

- De demografiske ændringer med relativt flere ældre i pleje- og sundhedssektoren må i de kommende år forventes at give et øget ressourcebehov og dermed et behov for omprioritering internt i den offentlige sektor.
- Behovet for at skabe vækst i den private sektor giver en øget efterspørgsel efter arbejdskraft.

5.3.1 Gode offentlige indkøb

På FM 2019 vedtog Inatsisartut Inatsisartutlov nr. 6 af 12. juni 2019 om udbud i forbindelse med indkøb af varer og tjenesteydelser i offentlige myndigheder og institutioner (udbudsloven) samt Inatsisartutlov nr. 7 af 12. juni 2019 om Klagenævn for Udbud af Offentlige Indkøb - begge med ikrafttræden 1. juli 2019. Udbudsloven fastlægger rammerne for gennemførsel af udbud i overensstemmelse med principperne om ligebehandling og gennemsigtighed og fastslår blandt andet, at ordregiver ved tildeling af kontrakter kan lægge vægt på "Samfundsansvar, herunder lokal forankring, oprettelse af elev-, lære- eller praktikpladser, beskæftigelse af udsatte grupper, sundhedsfremme, miljøforhold og bæredygtighed".

Det følger endvidere af den nye udbudslov, at udbud skal offentliggøres på det offentliges fælles udbudsportal. Selvstyret er i gang med i fællesskab med kommunerne at udarbejde en sådan fælles portalløsning. Den forventes implementeret i løbet af 2020. Der kan herudover være behov for at se på interne regelsæt og lign.

5.3.2 Forenkling af det offentlige overenskomstområde

De offentlige overenskomster er i dag fordelt på 20 faglige organisationer. Selvstyret har indgået 24 hovedaftaler, 87 overenskomster og 125 underaftaler med de faglige organisationer. I 2018 var der 10.699 fuldtidsbeskæftigede i det offentlige fordelt med 4.018 i Selvstyret og 6.681 i Kommunerne. Der gennemføres derfor mange forhandlinger i forhold til antal ansatte. Det er administrativt tungt og gør, at de tværgående ansættelsesvilkår varierer mellem forskellige og til dels små personalegrupper.

Derfor nedsættes en Overenskomstkommission. Den forventes ultimo 2021 at komme med sine anbefalinger om udvikling af forhandlingsstrukturen og opbygningen af de offentlige overenskomster.

5.3.3 Forebyggelse og nedbringelse af restancer til det offentlige

Som det fremgår af afsnit 2.4 om restancer, er der behov for en fokuseret indsats på at forebygge og nedbringe restancerne til det offentlige.

Inatsisartut vedtog på EM2019 Inatsisartutlov om betalingssystemet Ilanngaassivik. Systemet har til formål målrettet at forebygge nye restancer. Tilsvarende er der etableret gældsrådgivning i alle landets kommuner bidrag til at nedbringe restancer.

Gældsrådgivning i alle kommuner

Gældsrådgivningen blev fra 2019 gjort til en national indsats, der koncentrerer sig om byer med en lejer masse i de almenlystige boliger, der retfærdiggør fastansættelse af rådgivere.

Overordnet vurderes synes projektet foreløbigt at være en succes. En foreløbig evaluering foretaget af Ini A/S viser, at resultaterne er større end indsatsen, målt i kroner. Men nok vigtigst, så er den uformelle kontakt med lejerne om deres restancer, samt ikke mindst deres personlige og familiære situation, en vigtig kilde til information der kan bidrage til at løse en del af de sociale udfordringer mange udfordrede lejere står i. Her spiller særligt kommunerne en afgørende rolle, men også andre myndigheder og eksempelvis Allorfik, er væsentlige faktorer for, at man i fællesskab kan bidrage til at løse lejernes problemstillinger, set bredt.

5.3.4 Digitaliseringsstrategi 2018-2021 'Det digitale samfund'

Den nationale digitaliseringsstrategi er bygget op om OECD's 12 principper for offentlig digitalisering. Det sikrer at Grønland følger samme digitaliseringsgrundlag som europæiske samhandelspartnere. Digitaliseringsstrategien stiller krav til samarbejde på tværs af det offentlige, så de digitale løsninger fungerer på tværs af sektorer og aktører. Det er ressourcebesparende og til gavn for alle.

Der er i sammenhæng med digitaliseringsstrategien en række projekter, som udgør et fundament for den videre digitalisering af samfundet. Disse bør prioriteres både ud fra behovet for at modernisere den offentlige sektor og for mere overordnet at gøre samfundet parat til en mere digital fremtid. Globalt forventes en øget digitalisering som en af de ganske sikre udløbere af corona-krisen.

Nedenstående forudsætningsprojekter er der således særlig fokus på at skabe fremdrift af:

- Grunddataprogrammet
- Digital post
- Offentlig bankkonto
- Pitu
- Fælles Offentlig Digital Arkitektur
- ESDH i selvstyret og kommunerne
- Sullissivik.gl og Min side
- Bedre kortlægning, brug af geodata i planlægning & NunaGIS
- Grønland som sikkert 3. land og cyber-sikkerhed.

Hertil kommer digitaliseringstiltag for at effektivisere driften, som nyt lønsystem og vagtplanlægning.

5.3.5 Udgiftsanalyser

Med det stigende udgiftspres på de offentlige finanser skærpes kravene til en effektiv anvendelse og tværgående prioritering af midlerne på finansloven og på de kommunale budgetter. Hovedformålet med udgiftsanalyser er at forbedre effektivitet og service i den offentlige sektor. Analyserne skal kunne frigøre midler til kerneopgaverne og skabe rum for løbende forbedring og innovation. Desuden skal de skabe

overblik over den økonomiske styring. Analyserne skal både kunne pege på forbedringer og nyskabelser og bidrage til etableringen af en omkostningseffektiv tankegang.

I denne proces forventes den enkelte enhed derfor principielt at kunne redegøre for:

- Kerneydelserne - hvad de koster inklusiv fællesomkostninger - og definere målbare mål.
- Kerneydelsernes relation til kapacitetsbehov og videre til økonomisk forbrug.
- Effekter af kerneydelserne; dvs. hvad skal komme ud af deres indsats.
- Det datagrundlag, der gør det muligt at dokumentere og følge op på ovenstående.
- Hvordan kerneopgaverne er hovedfokus for strategi, aktiviteter, budget og opfølgning.

Der er igangsat analyser inden for en række områder. Analyserne vil blive oversendt til Inatsisartut efterhånden som de godkendes.

5.3.6 National handlingsplan mod forældres omsorgssvigt af børn 2020-2030

I november 2019 udgav Naalakkersuisut den nationale handlingsplan mod forældres omsorgssvigt af børn. Handlingsplanen retter sig mod udsatte børn og deres familier, men indeholder også initiativer der skal løfte hele børne- og familieområdet. Handlingsplanen tager udgangspunkt i:

- en forebyggende helhedsorienteret tilgang
- at indsætterne gennemføres på tværs af de forskellige sektorer
- at forbedre de forebyggende indsatser
- at sikre effektiv og rettidig støtte, når der sker omsorgssvigt.

Den danske regering afsatte yderligere 20 mio. kr. årligt i perioden 2020-2023 til det grønlandsk-danske arbejde. I 2020 udarbejdes langsigtede anbefalinger til, hvordan forholdene for udsatte børn og unge kan forbedres. Løsningsforslagene skal betragtes som investeringer i en bedre fremtid for børn og unge. Hertil kommer at Naalakkersuisut bidrager med ca. 20 millioner kr. til implementering af "National Handlingsplan mod forældres omsorgssvigt af børn" samt en reserve til de initiativer, som skal implementeres på baggrund af det grønlandsk-danske arbejde.

Alle indsatser, som er igangsat og igangsættes som led i udmøntningen af Handlingsplanen mod forældres omsorgssvigt af børn, Familiepolitikken, Inuuneritta III og Det grønlandsk-danske arbejde, er investeringer i fremtiden, som på sigt skal sikre bedre resultater i forhold til skolegang samt reducerede sociale og sundhedsmæssige udgifter. Det er samtidig indsatser som lægger pres på såvel kommuner som Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold. Derfor er der behov for at afsætte den nødvendige tid og tålmodighed i forhold til implementering af initiativerne, så de kan få lov at virke. Processen følges løbende med data for at se, om den ønskede udvikling nås og for at kunne korrigere efter behov.

De kommende år vil elementer fra dette arbejde indgå i bloktilskudsforhandlingerne med kommunerne, så relevante initiativer fremadrettet kan løftes af kommunerne, såfremt disse har den ønskede effekt.

5.3.7 Bedre samspil og koordinering af de tidlige forebyggende indsatser

Arbejdet med Folkesundhedsprogrammet Inuuneritta III er i gang. Programmet vil have samarbejdet med kommunerne og det tværsektorielle samarbejde som omdrejningspunkt. Der vil herudover blive arbejdet på initiativer inden for strukturel forebyggelse, der kan være medvirkende til at øge folkesundheden i befolkningen.

Folkesundhed er ikke kun et anliggende for sundhedsområdet, men relaterer sig også til boligforhold, arbejdsforhold, arbejdsmarkedstilknytning, uddannelse, sociale forhold og sundhedsforhold. Derfor er det nødvendigt med en stærk tværfaglig organisering af området. Med henblik på at sikre større effektivitet, forbedre synergieffekterne og koordinationen, undgå overlap m.m. planlægges ansvaret for driften og metodeudviklingen af det forebyggende arbejde, der har været placeret i Socialstyrelsen, Sundhedsvæsenet og Allorfik, samlet i en forebyggelsesenhed under Socialstyrelsen.

Udrulning af rusmiddelbehandlingstilbud til børn og unge

I 2019 nåede Allorfik Avannaa at starte implementering af planen for et særligt behandlingstilbud for børn og unge. Næste by hvor behandlingstilbuddet for børn og unge implementeres bliver Sisimiut. Det kræver dels uddannelse af personale, men også at samarbejdet med kommunerne forbedres. Dette gælder både samarbejdet med socialområdet og med Majoriaq, så unge sideløbende med behandlingen kan sikres et tilbud om uddannelse eller arbejde.

Sundhedsvæsenets økonomi

Sundhedsvæsenets økonomi er presset. Dette skyldes hovedsageligt, at flere borgere end tidligere bliver diagnosticeret og behandlet, at der sker en stigning i antallet af ældre, samt at der sker en stigning i antallet af patienter med livsstilssygdomme. Samtidig står sundhedsvæsenet over for relativt højere lønstigninger pga. de gældende overenskomster samt relativt højere prisstigninger på patientbehandlinger i udlandet – sammenlignet med de årlige pris- og lønreguleringer.

Sundhedsområdets økonomi kan ikke ses uafhængigt af den aktuelle corona-situationen og den videre udvikling deraf og heraf afledte behov for tilpasning af blandt andet det sundhedsmæssige beredskab. Der vil skulle arbejdes videre hermed i flere sammenhæng i den kommende tid.

Oprettelse af sundhedskommission

På efterårssamlingen 2019 blev der besluttet at nedsætte en sundhedskommission. Kommissionen skal udarbejde anbefalinger til forbedringer af sundhedssystemet som helhed, herunder særligt om rekruttering, fastholdelse af personale samt samarbejde med Danmark og udlandet. Anbefalingerne fra kommissionen forventes at indgå i Inatsisartuts grundlag for en kommende sundhedsreform.

Kommissionens anbefalinger skal tage udgangspunkt i en tværsektoriel prioritering og det økonomiske råderum samt relevante analyser, herunder vedrørende udgiftspresset i sundheds-væsenet og forslag til håndtering deraf. Kommissionens arbejde forventes præsenteret i 2022

Sektorplanlægning og fremtidige byggeprojekter inden for sundhedsvæsenet

Et forslag til sektorplanen for sundhedsvæsenet har været i præhøring i efteråret 2019 og ventes færdiggjort i 2020. Sektorplanen skal danne en ramme for den fremtidige udvikling af sundhedsområdet ud fra konkrete mål og med afsæt i de strukturelle behov. Der vil også kunne komme anbefalinger til eventuelle ændringer deraf fra den kommende sundhedskommission.

Sundhedsvæsenets hospitaler og sundhedscentre er af ældre dato. Særligt Dronning Ingrid's Hospital er udfordret på bygningens kapacitet og stand. I de kommende år vil der være fokus på gennemførelse af en række nye byggeprojekter inden for sundhedsområdet.

Steno Diabetes Center

I efteråret 2018 vedtog Naalakkersuisut og Novo Nordisk Fondens bestyrelse en fælles vision om at styrke diabetes- og livsstilsindsatsen i landet ved at etablere Steno Diabetes Center Grønland (SDCG). Efterfølgende er der udarbejdet en drejebog, der detaljeret beskriver planerne for implementering og opførelsen af SDCG. Drejebogen er nu blevet godkendt af både Naalakkersuisut og Novo Nordisk Fondens bestyrelse. Derefter kan etableringen af SDCG påbegyndes. Indsatsen skal give et substantielt løft til behandlingens tilgængelighed og kvalitet samt til forskning i og udvikling af diabetes- og livsstilsindsatsen. Dette vil der skulle tages højde for i FFL 2021 i henhold til drejebogen.

5.3.8 Fælles national affaldsløsning og ny affaldsplan 2020-2031

Naalakkersuisut og kommunerne er i gang med at tage vigtige skridt for at udvikle rammerne for affaldshåndteringen over hele landet. I 2020 forventes Naalakkersuisut at vedtage en ny affaldsbekendtgørelse, der skal bidrage til at nedbringe affaldsmængderne og sikre en bedre håndtering af affaldet. En ny Affaldshandlingsplan 2020-2031 forventes at blive fundamentet for myndighedernes arbejde på affaldsområdet og udstikker rammerne for kommunernes lokale affaldshåndtering. Affaldshandlings-planen planlægges politisk godkendt og offentliggjort i 2020.

Det fælles kommunale affaldsselskab ESANI A/S blev stiftet i starten af 2019 og skal etablere to moderne forbrændingsanlæg i Sisimiut og Nuuk, som skal håndtere affald fra hele landet. Den fælles kommunale løsning forudsætter samtænkning med energiområdet i forhold til en optimal udnyttelse af restvarme fra både forbrændingsanlæg og spildolieanlæg. Der planlægges desuden opført spildolieforbrændingsanlæg i henholdsvis Qaqortoq, Aasiaat og Maniitsoq.

5.3.9 Anlægsområdet - infrastruktur

Status for anlæg og finansiering af ny hovedlufthavnsstruktur

Lufthavnsbyggeriet i Nuuk er kommet godt i gang, og første sprængning blev udført i oktober 2019. I januar 2020 har der også været afholdt første sprængning i Ilulissat. I januar 2020 er anlæggelse af lufthavn i Qaqortoq har været i licitation, men resultatet heraf er endnu ikke kendt.

Jf. nedenstående afsnit arbejder Naalakkersuisut udover de tre nævnte lufthavne også på at analysere muligheden for at forberede yderligere lufthavnsinvesteringer i de kommende år i følgende byer; Uummannaq, Qasigiannnguit, Kangaatsiaq, Qeqertarsuaq, Narsaq, Nanortalik, Ittoqqortoormiit og Tasiilaq.

Regionale Landingsbaner

Det økonomiske analysearbejde vedrørende regionale landingsbaner i Uummannaq, Qasigiannnguit, Kangaatsiaq, Qeqertarsuaq, Narsaq, Nanortalik, Ittoqqortoormiit og Tasiilaq forventes udført med henblik på politisk behandling i efteråret 2020.

I lighed med analysearbejdet, som dannede baggrund for vedtagelsen af anlægsloven vedrørende anlæggelse af lufthavne i Ilulissat, Nuuk og Qaqortoq, udføres der samfundsøkonomisk konsekvensanalyse af projekterne, som skal danne baggrund for vurdering af, hvorvidt projekterne lever op til kravene i Landstingslov om flyvepladser. Dette omhandler hvorvidt investeringen kan forrentes og afskrives, hvorvidt driften kan genere positivt dækningsbidrag, hvorvidt anlæg eller drift fortrænger andre omkostninger eller skaber nye indtægter, samt om investeringen tager hensyn til nuværende og forventede operatører på luftfartsområdet og deres materielvalg (flytyper mv.).

Der laves i analysen beregninger af indtægter og udgifter på de enkelte påtænkte flyvepladser, hvormed selve anlægsinvesteringen i princippet straksafskrives. Formålet er at undersøge, om det rent driftsmæssigt kan betale sig at anlægge regionale landingsbaner. Analysen forholder sig dermed principielt både til det kommende driftsregnskab i Mittarfeqarfiit (uagtet anlægsinvestering) og til samfundsøkonomiske konsekvenser jf. Departementets for Finansers vejledning herom.

Mittarfeqarfiit i en ny lufthavnsstruktur efter 2023 - og reinvesteringsbehov

Ny lufthavnsstruktur

Konsekvenserne af anlæg og drift af de nye lufthavne i Nuuk, Ilulissat og Qaqortoq via Kalaallit Airports A/S er beskrevet i *"Samfundsøkonomisk konsekvensvurdering ved udbygning af lufthavne trin 2"*. Den overskudsgivende forretning i lufthavnsstrukturen udgår dermed af Mittarfeqarfiits forretning.

Som en konsekvens af omlægningen er der beregnet et underskud i Mittarfeqarfiit på mellem 60 til 75 mio. kr. årligt. Det er ligeledes beskrevet i *"samfundsøkonomisk konsekvensvurdering ved udbygning af lufthavne trin 2"*, at offentlige besparelser som følge af den nye lufthavnsstruktur, forudsættes at medfinansiere det forventede underskud i Mittarfeqarfiit. Dette vil forventeligt afspejles i budgetoverslagsår for 2023 i kommende finanslove og i en bevillingsreduktion på de relevante hovedkonti, samt reduktion af det kommunale bloktilskud. Sideløbende med denne proces pågår der et arbejde med at identificere besparelspotentialer og effektiviseringsprocesser i Mittarfeqarfiit, som kan modvirke det forventede underskud. Det kan eventuelt overvejes at indgå en servicekontrakt med Mittarfeqarfiit om med henblik på håndtering af relevante anlægsmæssige forhold også før 2023.

COVID-19

Nedlukningen af landet, som følge af COVID-19, har gjort at Mittarfeqarfiit allerede befinder sig i ovenstående situation hvor samtlige lufthavne i virksomheden er underskudsgivende. Det forventes at det vil tage nogle år før aktivitetsniveauet når tilbage til præ-COVID-19 niveau. Det er derfor blevet relevant at fremskynde overvejelserne om indgåelse af servicekontrakt med Mittarfeqarfiit til drift af underskudsgivende lufthavne, evt. allerede i forbindelse med Finansloven for 2021.

Det er vigtigt, at den nuværende COVID-19 situation, ikke får den konsekvens, at reinvesteringer i Mittarfeqarfiits allerede nedslidte anlæg og materiel bliver nedprioriteret. En nedprioritering af anlæg og materiel kan medføre lukninger af flyvepladser til følge, da de bliver uforsvarlige at anvende.

Reinvesteringsbehov

Mittarfeqarfiit har et behov for at få tilført flere midler for at indhente et reinvesteringsbehov på lufthavnsmateriel, der igennem flere år er oparbejdet. Dette skal enten finansieres via Finansloven eller gennem Mittarfeqarfiits takster. Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen orienterede i 2019 Departementet for Boliger og Infrastruktur og Mittarfeqarfiit om, at der fremover vil være øget fokus på flyvesikkerheden i grønlandske lufthavne. Mittarfeqarfiit har desuden udarbejdet en rapport, som identificerer reinvesteringsbehovet i selskabets 43 helikopterlandingspladser, med henblik på at infrastrukturen fortsat kan leve op til Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsens krav til flyvesikkerheden.

Servicekontrakter for passagerbefordring

De nuværende servicekontrakter for passagerbefordring udløber for Disko Lines vedkommende med udgangen af 2020 og for Air Greenland og Norlandairs vedkommende medio 2021. Såfremt der i forbindelse med forhandlingerne opstår ønske om forbedringer til kvaliteten i de kommende kontrakter, kan det betyde pres på at få en øget bevilling på finanslovens hovedkonto 72.20.05 Tilskud til passagerbefordring, i takt med at processen for næste periode tegner sig. Der vil forventeligt ske en afklaring af dette i 2020, hvor resultatet tages op i dialog mellem Naalakkersuisut og Inatsisartut's Finans- og Skatteudvalg.

Processen frem til nu har båret præg af vidensopsamling samt involvering af kommunerne og Inatsisartut for at sikre indsamling af relevante input. I forlængelse af denne proces ses aktuelt på at udbygge helikopterhangarer. Dette med henblik på at sikre kapacitet til forbedringer og øget understøttelse af SAR-operationer, især i Nordgrønland i 2020 og i Tasiilaq og Qaanaaq i 2021.

Havne

I lighed med situationen hos Mittarfeqarfiit, er også mange af landets havne i dårlig forfatning. Årligt er der afsat 25,2 mio. kr. på finansloven til reinvesteringer i havne. Det rækker til det mest nødvendige vedligehold, men kun i meget ringe grad til forbedringer af havnefaciliteterne. Det gør at havnene i udstrakt omfang ikke er tidsvarende. Havnefaciliteterne er mange steder ikke egnede til børn, ældre og folk i øvrigt med gangbesvær. Også erhvervet har mange steder utilstrækkelige vilkår til blandt andet indhandling af fisk og fortøjning af joller og andre fartøjer samt godsbeholdning.

Aktuelt undersøges muligheden for at indføre brugerbetaling i de større byer. Målet er at brugerbetaling alene skal kunne finansiere drift, vedligehold og reinvesteringer i disse havne. De afsatte bevillinger på 25,2 mio. kr. kan dermed prioriteres til reinvestering og vedligehold i landets mindre havne, hvor det er usandsynligt, at brugerbetaling alene kan dække udgifterne til drift, vedligehold og reinvesteringer. På den måde er hensigten, at der vil blive råd til at forbedre havnefaciliteterne i både de større havne som i landets mindre havne, fremfor som nu, hvor der kun er midler til at udføre det mest nødvendige vedligehold. Brugerbetaling i havne er ikke en ny tanke. Således er der allerede hjemmel til det i Inatsisartutlov nr. 9 af 3. juni 2015 om havne, som ved Forårssamlingen 2015 blev vedtaget af et stort flertal.

5.4 Øget selvforsørgelse via reform af velfærdsydelser, skattesystemet og boligområdet

Med aftalen om finansloven for 2019 blev igangsat et flerårigt tværsektorielt samarbejdsprojekt: "Øget selvforsørgelse", da færre i fremtiden skal forsørge flere, og der allerede i dag (uagtet den aktuelle corona-krise) er en strukturel mangel på arbejdskraft i flere sektorer.

Der blev på EM 2019 vedtaget lovgivning om et beskæftigelsesfradrag med virkning fra indkomståret 2020 for at imødegå dette. Dette tiltag kan dog ikke stå alene. Derfor er der et politisk ønske om,

- at forøge incitamenterne til og muligheden for at være aktiv på arbejdsmarkedet,
- at hjælpe de borgere, der har mistet fodfæstet på arbejdsmarkedet tilbage,
- at styrke uddannelsesindsatsen, så flere får bedre kompetencer og dermed lettere ved at sikre egen selvforsørgelse etc.
- at have særligt fokus på at sikre fremdriften i gruppen af unge op til 29 år.

De overordnede indsatser i "Projekt øget selvforsørgelse" ses i figur 17.

Figur 17. Overordnede indsatser og målgrupper for projekt Øget selvforsørgelse

Forberedelsen af reform af arbejdsmarkedsydelse og offentlig hjælp

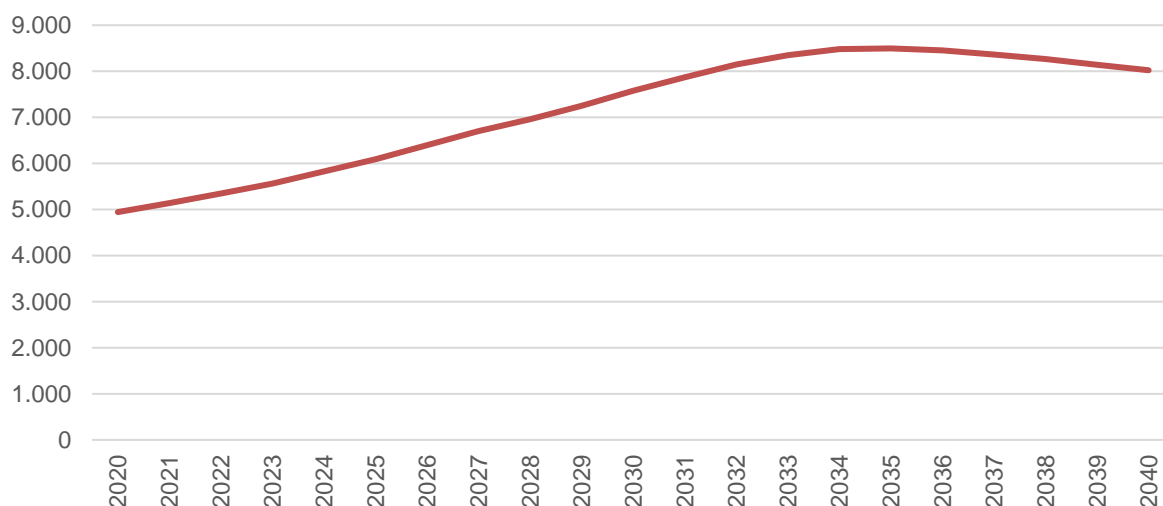
Naalakkersuisut forbereder som led i arbejde med at fremme øget selvforsørgelse en samlet reform af arbejdsmarkedsydelsen og offentlig hjælp, så lovgivning på arbejdsmarkeds- og socialområdet bliver bedre afstemt i forhold til målgrupper og tilhørende indsatser. Dette for at fremme selvforsørgelsen blandt borgere ved at skabe klare rammer og målrettede tilbud for den enkelte, som af den ene eller den anden grund står uden for arbejdsmarkedet.

I den forbindelse er det vigtigt at sikre, at der også er økonomiske incitamenter for den enkelte og familierne til at komme i varig beskæftigelse, herunder eliminere eventuelle samspilsproblemer og have fokus på rådighedsforpligtelse i forhold til ledige jobs.

5.4.1 Ældreområdet

Der må forventes og planlægges efter en markant tilvækst af ældre borgere forventes i perioden frem mod 2035, jf. figur 18.

Figur 18. Fremskrivning af antallet af ældre over 64 år i perioden 2020-2040.

Kilde: Grønlands Statistik

Figuren er udtryk for en positiv udvikling og et tegn på, at befolkningen er blevet mere sunde. Derfor er det også forventeligt at ældre i fremtiden kan blive boende længere i eget em samt forblive længere på arbejdsmarkedet. Udviklingen skaber samtidig et betydeligt behov for at sikre finansiering af øgede udgifter til alderspension, hjemmehjælp, ældreboliger, m.v.

Ændringen af pensionsloven, som er trådt i kraft fra 2020, hæver pensionsfradragene, hvilket øger incitamentet for ældre borgere til at bevare tilknytning til arbejdsmarkedet.

Naalakkersuisut har igangsat arbejdet med en ældrestrategi, som forventes offentliggjort primo 2021. Ældrestrategien skal sikre en overordnet sammenhæng og retning for tiltag på ældreområdet. I forlængelse af ældrestrategien vil den kommende sektorplan for bygningsmassen på ældreområdet være med til at sikre, at der er det korrekte match mellem ældres behov og eksisterende boligtilbud.

Derudover har Naalakkersuisut etableret en ældretalsmandsinstitution.

5.4.2 Pejlemærker for reformer i forhold til den offentlige lejeboligmasse

Der har i længere tid været fokus på lejeboligområdet, og ikke mindst i forhold til efterslæbet på vedligehold af boligerne. Gennem 2019 er der foretaget en række analyser på lejeboligmassen, som både påviser et behov for at revidere metoden for tilstandsvurderinger og hertil et behov for at der etableres et nutidigt overblik over det samlede efterslæb.

Disse analyser har blandt andet påvist, at et samlet efterslæb for hele den offentlige lejeboligmasse er opgjort til minimum 2,6 mia. kr. i hele landet⁴. Analysen underbygger og illustrerer, at en eskalering af vedligeholdelsesefterslæbet udgør ca. 0,5 – 1 mio.kr. om dagen for samtlige offentlige udlejningsboliger. Såfremt der ikke gøres en målrettet indsats for opbremsning vil beløbet for det samlede efterslæbs omfang stige til op imod 5 - 7,5 mia.kr. i løbet af ganske få år.

Fundamentet for det videre analysearbejde fremgår af Finansloven for 2020 hvori det hedder, at:

- der er brug for en langtidsholdbar løsning af efterslæbet på vedligehold og renovering,
- den nuværende administration og organisation af lejeboligområdet er uhensigtsmæssig og dyr, samt at der er unødvendig konkurrence om de faglige ressourcer til opgaveløsningen, og
- der skal ske en målretning af subsidier, så lav- og mellemindkomstgruppen sikres hensigtsmæssige boliger

Udgangspunktet for analysearbejdet tager derfor udgangspunkt i:

- at huslejeniveauerne skal afspejle de reelle omkostninger til drift og vedligehold af lejeboligmassen, og
- at der skal være en vedvarende balance mellem lejeindtægter og udgifter forbundet med drift og vedligehold af lejeboligmassen
- at etablere en langtidsholdbar løsning af efterslæbet på vedligehold og renovering,

En sådan opbremsning af vedligeholdelsesefterslæbet vil kunne ske gennem tilførsel af midler til specifikt indhentning af manglende vedligehold og udbedring af skader. Tilførsel af ekstra midler bør blandt andet ske gennem øremærkede midler. En gennemførelse af en plan for indhentning af efterslæbet vil i praksis tage 10-15 år, da efterslæbet ikke blot forudsætter en omfattende finansieringspakke, men også kræver en opbygning af kompetencer og kapacitet på området. Herunder er det afgørende, at der er en grundig dialog mellem alle relevante interessenter.

De videre analyser og tiltag forankres i en samlet og -tværgående programplan kaldet Helhedsplan for Boliger. Planen skal blandt andet sikre, at der i et fremtidigt perspektiv i højere grad sikres den tilstrækkelige arbejdskraft med de nødvendige kompetencer og dermed en nødvendig kapacitet i byggebranchen til at gennemføre udbedringen af vedligeholdelsesefterslæbet.

Dette skal ses i sammenhæng med et mål om en mulig overdragelse af Selvstyrets lejeboliger til kommunerne den 1. januar 2022, der i 2020 er aftalt mellem borgmesteren og Naalakkersuisut.

⁴ Tallet er behæftet med en vis usikkerhed grundet forskellighed i metoden bag tilstandsvurderingerne.